

Saoa Apu Labone Tanasnasi
Paoatainga ngan Nasinga Deo ele Posanga
ga Naurata Madidnga aea

SALT I Outlines & Posters

Bariai Language

THE SALT PROJECT

Posanga ipu kapeipei ienono ngan pananalenga

	Pes
<i>Deo ga gid eababa</i>	2
1. Tanasi posanga tautaunga madongan?	3
2. Deo ikim gita mambe Tamada kemi ede.....	6
3. Deo ei eaba madongan?.....	8
4. Deo ele kadonga madongan?.....	11
5. Gita talup toman ngan Deo madongan?	14
6. Gita eine Deo ibage imul ga ikado gita ga taot ngan nasinga ele kimnga.....	17
7. Deo ele apu ngan kimnga	19
 <i>Satan ga kadonga sasat</i>	 22
8. Satan ei sai, be ipatap gid panua ngan edap madongan?	23
9. Ikamado ga gita takakado kadonga sasat?	25
10. Annga isaoa iuot ngan led a kadonga sasat?	27
 <i>Edap ngan badanga mulian gid panua</i>	 29
11. Tagera Deo ele kadonga lolo marum aea ngan badanga mulian gid panua	30
12. Deo ikado edap madongan ngan badanga mulian gid panua?	32
13. Kilala isaoa ipasolan gid Kristien?	34
 <i>Gita Kristien led a madonga madongan? Be naurata madidnga aea madongan?</i>	 36
14. Ngan edap ga oaine taeasal eaba paeamao	37
15. Ngan ipu isaoa gita manta tapasolan mambe Deo ele ul ienono ngan gita? ..	39
16. Tatnan kadonga sasat madongan?	42
17. Ikamado ga gita manta tasamum kadonga sasat?	45
18. Gita iaoa kelede kelede ga tanasi edap Kristien aea madongan?	49
19. Gita talalo posanga motean ga tapaola madongan?	52

DEO
GA GID EABABA

Pananalenga 1: Tanasi posanga tautaunga madongan?

Posanga ipu kapei: Saoa posanga gid panua tiadi eine tautaunga, eine tinasnasi ngan led madonga. Panua edengada tiuatai ngan idil toaine, be padengada mao.

Deo ele posanga ilua gita ta tarangrang ngan matada inasi kemi saoa posanga taeadi mambe eine tautaunga, ta tagera, eine tutui lalaede mambe Deo ele laulau ikeokeo ngan, mao madongan?

Iesus kekelen ilalala ngan tano toa ne be ele kadonga toa ngada ne itutui.

A. Sapadua tinasnasi posanga tautaunga, ga sapadua tinasnasi posanga pakakanga?

1. Gid panua toa lolod matua ngan Deo mao, tiadi gid posanga pakakanga imata ede ga ede ga tinasnasi. Ro 1:18 [2Te 2.9-11; Buk Song 14.1]
 2. Paulus ipabib gid Kolosi led ta ikeo ga tirangrang ngan tinasi oatainga tanoeai aea mao. Idil toa ne ipasolan mambe gid Kristien pade tirangrang ngan tibuobuo ta tiadi posanga pakakanga. Kol 2.8, [1Io 2.26].
 3. Deo ikim gid panua tiraring ngan ei ngan Itautau Tutui iura ga posanga tautaunga. Ins 4.23-24
 4. Oanga talalala ga taot matua ngan leda kadonga lolo matua aea, eine tabada Deo ele posanga tautaunga ga ipakoli gid posanga pakakanga aea ga buobuonga aea, ta taoatai kemi mambe Deo eine sai. [2Pe 3.18]
 5. Gita panua kadonga lolo matua ada manta tamarum ngan ilonga posanga tautaunga ngan Deo ele laulau. Deo ele laulau kekelen irangrang ngan ibada posanga tautaunga pagita ta tapakoli gid posanga pakakanga aea ga buobuonga aea.
- B. "Gimi ga aoatai ngan posanga tautaunga, ta posanga tautaunga toa ne ipola gimi ta atnan madonga mambe paeaeanga sapaean" (paeaeanga sapaean ngan kadonga sasat). Ins 8.32.
1. Panua toa lolod matua ngan Deo mao, tiadi posanga pakakanga ta ikado gid ga tiuot paeaeanga sapaean ngan kadonga sasat.
 2. Eaba sai ipul ilolo pau ga ila pan Deo, ei iadi posanga pakakanga aea busa maitne. Ta gid posanga pakakanga toa oa irangrang ngan ipakala ei matua tau.
 3. Gid panua toa lolod matua ngan Deo mole ga inam, gid pade tiadi posanga pakakanga edengada. Iesus kekelen ele idil eta paeamao mao.
- C. Eine danga kapei ngan taot ngan posanga tautaunga ton Deo. Ngansa posanga imata ede ga ede toa panua tiadi, eine irangrang ngan ilualua gid, mao ipaeabu ngan gid.

Iuaroar/ipu	Abei	Itautau
Posanga toa panua tiadi	Sionga	Kadonga iuotot

1. Saoa posanga ngan Deo taeadi, eine ga ipapot danga imata ede ga ede ngan leda madonga, lalaede mambe abei iuaroar ikado ga itautau iuotot ibogabogai.

2. Edap rua ienono:

Posanga tautaunga	Tamado kemi (danga eta ipakala gita mao)	Loloda kemi	Ins 10.10
Posanga pakakanga	Taman paeaeanga sapaean	Madonga paeamao	2Te 2.9-12

- a. Gita toa ngada ne taoatai ngan panua edengada toa tinasnasi kadonga papaeamao ta tipaeabu ngan gid mulian ga panua padengada (abei ngan bageda angas ngan ianun 1).
- b. Ngan ado toaiua tapul loloda pau ga ila pan Deo, gita taeadi posanga pakakanga busa ngan Deo maitne. Taoatai kemi ngan Deo ele kadonga pagid eababa mao (abei rabu aea ngan ianun 1).
- c. Gid panua toa lolod matua ngan Deo mole ga inam, gid matad inasnasi Deo ele laulau ta tipakoli posanga pakakanga aea busa ngan Deo ele posanga tautaunga. Be gid posanga pakakanga edengada ienono maitne (abei ngan bageda oatai ngan ianun 1).

Eaba eta ele oatainga itutui tau mambe Deo mao. Deo kekelen ele oatainga toa ngada ne itutui.

3. Edap ngan eaba ipul ei ga iuot pau, ga edap ngan pulnga tuanga ga iuot pau, eine edap kelede.

- a. Eaba kelede ibada Deo ele posanga ta iuot eaba pau.
- b. Eaba toa oa ibada Deo ele posanga ga ila pan iuae ede pade, ta ipaoatai ei ngan nasinga Maron ngan danga toa ngada ne. Ngan edap toa ne, iuot aluagau ton Iesus (ilolo matua ga inasnasi Iesus). Mt 28.18-20
- c. Gid aluagau ton Iesus tilualua panua padengada ngan nasinga Maron.

4. Matami inasi gid lain ga nene ta koli gid betanga:

- Deo ele posanga toa ne ikeo mado ngan posanga tautaunga, ga oatainga ngan Iesus?
- Oangga tanasi Deo ele posanga toa ne, eine leda madonga ga kadonga ga iuot pau madongan?
 - a. Ins 8.32
 - b. Ins 14.6
 - c. Hosea 4.6
 - d. [Gal 5.7-10]
 - e. [Ins 8.44-45]

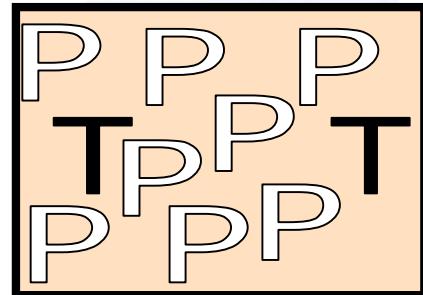
D. **Posanga tautaunga eine saoa danga:** Posanga tautaunga eine iposa tutui ngan saoa danga ienono. Eine ipasolan tutui gid danga toa ngada ne ienono madongan!

E. Eao ga marum tau ngan ilonga posanga tautaunga ienono ngan Baibel.

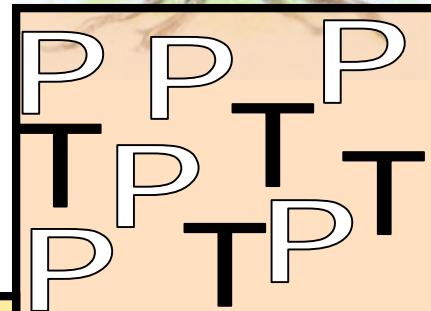
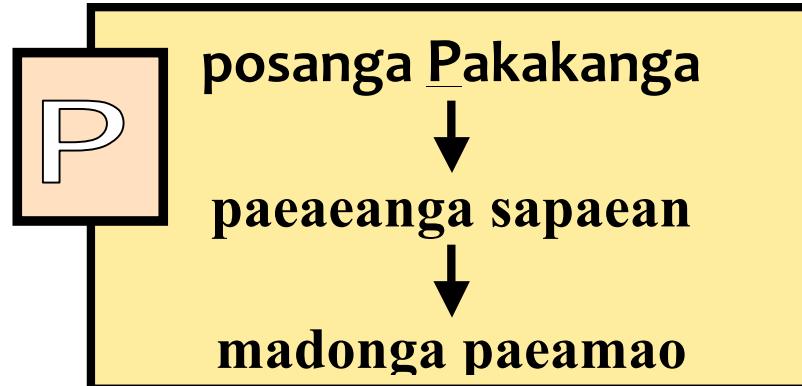
1. Gimi ananale kemi Deo ele posanga [PA 17.10-11]
2. Uram pakpakia mambe eaba kemi naurata aea ngan posanga tautaunga (2Ti 2.15)
3. Taoatai kemi mambe Baibel eine danga kemi [2Ti 3.16-17] (Deo iaoa uru ipapot posanga toa ngada ne ienono ngan ele laulau.)
4. Itautau Tutui ga ilualua gita [Ins 16.13] (Oangga Itautau Tutui inam, ei ga ipanasi gimi ngan posanga tautaunga toa ngada ne.)

5. Tapananale panua padengada toa matad tutui ngan nasinga Deo, ta gid ga tipananale panua padengada. (2Ti 2.2)
- F. Oangga eao oatai ngan Deo ele posanga tautaunga, be nasi **mao**, eine eao lae am.
 1. Oangga eao oatai ngan posanga tautaunga, eao manta nasi posanga toa oa ngan lem madonga. Toa bedaoa ta lem oatainga eine tautaunga.
 2. Matada inasi Iesus ele posanga ngan eaba oatainga aea ga eaba buobuonga tikakado luma. Mt 7.24-27

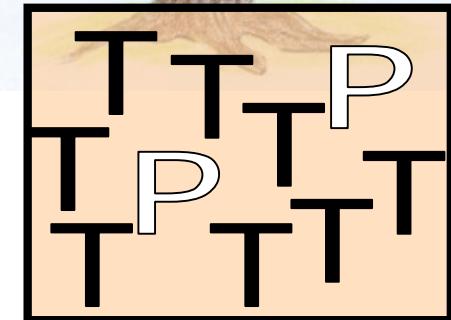
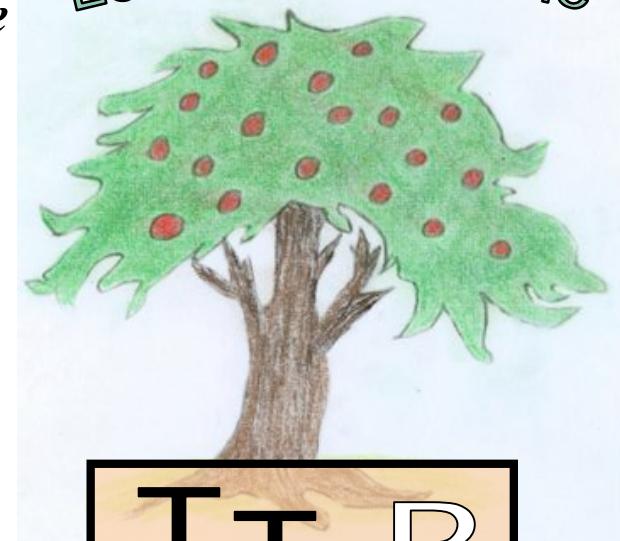
“Gimi ga aoatai ngan posanga tautaunga, ta posanga tautaunga toa ne ipola gimi ta atnan madonga mambe paeaeanga sapaean.” Ins 8.32.

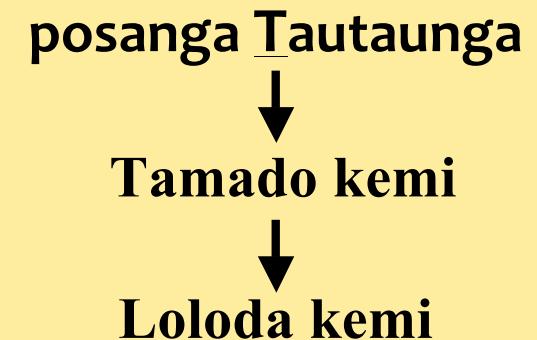
2Te 2.9-12

Lolod matua mole

Ins 10.10

Pananalenga 2: Deo ikim gita mambe Tamada kemi ede

Posanga ipu kapei: Pananalenga ga oaine iposa ngan Deo ele marialanga kemi mambe Tamada kemi. Ei ikim ilup kelede ga ilolo kelede toman ngan gid arangaranga ga taine. Ga pade, ikado tamada tano aea ga iuot mambe Tamada buburiai aea ianun. Be tamada tano aea irangrang ngan inasi kadonga papaeamo ta ipabuobuo gita, ta taoatai kemi ngan Tamada Deo mao. Oangga tabuobuo ngan saoa posanga taeadi ngan Deo, eine tapakoli posanga buobuonga aea toa ne madongan? Eine posanga pakakanga ede gita manta tapakoli, toa pananalenga 1 ikeokeo ngan.

A. Deo Tamada ikim gita kapei tau (Ianun 2a).

1. 1Io 3.1
2. Ins 15.9-10,12

Palongonga: Eaba iataste ianun ngan laulau toa ne idodo danga rua. Ngan ianun 2a idodo kadonga kimnga aea. Be ngan ianun 9a ga 9b eaba iataste idodo eaba ilolo gadudunga aea.

- B. Gergeu tamad ele naurata eine ngan pasolannga ga pananalenga ele gergeu mambe Deo Tamada eine eaba madongan. Ep 6.4 [1Te 2.10-12, Lo 6.7]
- C. Kadonga papaeamao edengada togid tamatamada ga thathada iuotot. (Palongonga: Ngan ado toaia Deo ibada gita mulian, gita taeadi mambe Deo ei lalaede mambe panua kapeipei tanoeai. Be muriai leda oatainga ngan Deo ilalala ga idae, ta talongean Deo ipatutui leda oatainga ta taoatai kemi mambe ei sai.)
1. Tamada malmalnga aea - Ei itin igelgel eta ngan gita mao.
 2. Tamada ilolo imaeak somisomi - Ei ibabada saoa danga tabeta ei ngan. Be idangadangan danga eta pagita mao. Saoa danga kemi ngan gita mao, be tabeta ei ngan, ei ibabada pagita pade.
 3. Tamada ilolo pagita ele gergeu mao - Ei imata nanan ei mulian, be saoa danga tapapauis ngan ga saoa danga kulupu iuotot ngan gita, ei imata ila ngan mao.
 4. Tamada ilasu patutuinga gita tau - Goibe tamarum tau ngan kadonga ei ga itin igelgel ngan gita, be ei ga imata nanan ada patutuinga maitne.
- D. Oangga matada nanan Deo ngan edap eta paeamao bedane, eine tapatutui gita mulian madongan? Matada inasi Deo ele laulau ta tapakoli gid posanga pakakanga ngan posanga tautaunga (Ianun 2b).
1. Ngan Lukas 15.11-32 tagera kemi mambe Deo ei eaba madongan.
 - a. Ei ilolo ikim gita kapei tau.
 - b. Ei ikim isamum leda kadonga sasat.
 - c. Ei isangasanga gita.
 - d. Ei itin igelgel ngan leda kadonga ngan pulnga loloda ga taposa lolo isat aea ga ila pan.
 - e. Ei imata sapian gita mao.
 - f. Ei ilolo isat ngan gita ga iuduan gita.
 2. Tagera ngan Ro 8.15 mambe tarangrang ngan taoato ei "apa, apa."
- E. Gergeu tamad ngan Lukas 15.11-32 ele kadonga ga ele idil kemikemi madongan?
1. Ei ikado mado?
 2. Ele kadonga iuot madongan?

- F. Ngan ninipunga toaine, gergeu lautabe ga gergeu tamad led kadonga lalaede, mao madongan? Ngan idil isaoa led kadonga iuotot lalaede mao?
- G. Eao matam nanan Deo madongan? Kado eao matam nanan ei mambe eaba malmalnga aea, mao eaba ilolo imaeak somisomi, mao eaba ilolo pagita eta mao, mao eaba ilasu patutuinga gita tau. Kadonga kimnga aea toa Iesus ininipu ngan Lukas 15 eine lalaede mambe edap eao matam nanan Deo ngan pade? Oangga mao, matam inasi kemi Lukas sapta 15 dodol ta marum ngan ilonga ipu isaoa Iesus ikakado gid ninipunga toa ne.
- H. Deo ikim gita mambe Tamada kemi ede.
1. Deo isio gita. 1Pe 2.9 ikeo, "Be gimi aman Deo ele panua toa isio gimi."
 2. Deo ibada gita mambe ele gergeu tautaunga. Ngan Ro 8.15-17 ikeo "Be gimi abada Itautau Tutui, ta ikado ga gimi aot Deo ele gergeu. ... eine ga tabada danga kemikemi toa ngada ne iposa tautaunga pagita ngan. Eine gid danga toa ada kapei Kristus ibada ga kus."
 3. Kadonga kimnga aea, idil ede eine ngan patutuinga. Ibr 12.7-11 ikeo ga gita manta tamadid matua ngan ada kadonga kulupulupu, ta matada nanan mambe Deo ipatutui gita. Deo ipatutui ele gergeu toa ngada ne. Eta isala ngan Deo ele patutuinga mao.

----- Oangga ado imata irangrang, akado paoatainga ngan idil ga gid ne pade: -----

4. Deo igera gita. [Sng 139.13-16] Posanga idil toa ne ikeo ga "Eao kado gau ga naot toa gadudunga ngan tnag iapa."
5. Deo imariala ngan gid tal mon ad kadonga kulupulupu. [Sng 68.5] "Ei gid akonokono tamad, ga mariala kemi ngan gid taine asapsape."
6. Deo imata sapien gita mao. [Ais 49.14-16] "Irangrang ngan taine eta imata sapien ele gergeu toa idudud maitne? Mao tau.
7. Deo irau posanga motean ngan saoa danga iuangga ikado ngan gita. [Jer 29.11-13] "Gau Maron naoatai kemi ga narau posanga motean ngan saoa danga naoangga nakado ngan eao."
8. Deo itin igelgel kapei ngan eao. [Sef 3.17] "Ei ga ipatarui kemi lolomi ngan ele kadonga kimnga aea. Ei ga itin igelgel ngan eao ga ibaubau.

Palongonga: Laulau toa ne eine kemi ngan sarumnga pananalenga ga ila iuot lai toman ngan gid panua iaoa gereirei ga ngan gid panua kelede kelede. Idil edengada (mambe G4 ila irangrang ngan G8), eine ga iuot ngan SALT Kos kapei mao. Be oangga ado imata irangrang, eine ga tikado. Be gid posanga ienono gadudunga ngan [breket bedane], eine kemi oangga panua tikim ta matad inasi muriai ngan pananalenga kus, ngan gid iaoa gereirei ga gid panua kelede kelede. Be manta aoato Deo ele laulau panua busa matadeai, lalaede mambe Paulus iaoa inasi pan Timoti ngan 1Ti 4.13. Be oangga agera dot tol ga bedane (...) eine gimi aoatai, posanga idil toa ne aea mamarae ienono ngan Deo ele laulau.

Deo ikim gita mambe Tamada kemi ede

1Io 3.1

Ins 15.9-10, 12

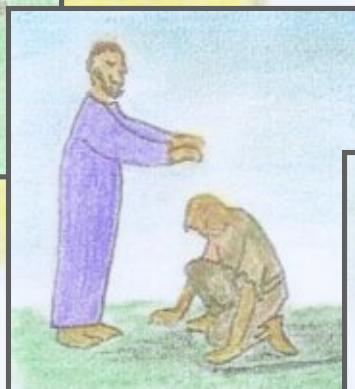
Gergeu tamad ele naurata eine
ngan pasolannga ga pananalenga
ele gergeu mambe Deo Tamada
ei eaba madongan.

"Apa" Tamada

- ~ Ei ilolo ikim gita kapei tau.
- ~ Ikim isamum led a kadonga sasat.
- ~ Ei isangasanga gita.

- ~ Ei itin igelgel ngan tapul loloda ga ila pan.
- ~ Imata sapian gita mao.

- ~ Ilolo isat ngan gita ga iuduan gita.

Lu 15.11-32

1Pe 2.9

Ro 8.15-17

Pananalenga 3: Deo ei eaba madongan?

Posanga ipu kapei: Pananalenga ga oaine ikeo ngan Deo ei eaba madongan. Iaoa inasi mambe ei imamado somisomi ga ilalala ga ila, ga ikado danga toa ngada ne ga iuot, ga iura kapei tau, ga iuatai ngan danga toa ngada ne, ga imamado ngan tibur toa ngada ne, be irangrang ngan eaba eta igera ei ngan imata mao, be ei Deo togita panua kelede kelede. Ga pade, pananalenga toa ne iaoa inasi ngan Deo ele laulau ikeo mado, ta taoatai mambe Deo ei Deo Triwan. Deo ei eaba kelede, be panua tol ngan Deo toa kelede ne. Ngan posanga Inglis tiuato Trinity. Posanga idil toa ne eine kapei ga kapei tau, ngansa gid iaoa edengada tibuobuo ngan posanga toa ne ta tipalaurean ta titnan edap raring aea kemi ta tila tinasi posanga pakakanga.

- A. Deo ei gadae ga kapei tau. Oangga taoatai kemi ngan posanga idil toa ne mao, eine ga tabuobuo kapei.

- Iesus iposa ngan Deo iura kapei. Mt 22.29
- Ngan Deo ele laulau tagera mambe gid panua toa timamado Deo imatai tilolon ngan ei ga titada ngan ei kapei tau. PM 15.3-4 [ga 1Ti 1.17, Ro 11.33-36, Sng 96.5-10, 104.31-33, Ais 40.12-18]
- Gita tagera mambe Deo ei kapei tau. PM 1.12-18 [PA 4.31, Ais 6.1-5, IM 33.18-23]

1. Deo imamado somisomi ga ilalala ga ila/ (Ianun 3a)
 - a. Danga eta ipapot Deo mao ga ele madonga irangrang ngan kus mao pade. PM 22.13 [PM 1.8, Sng 90.2-6, 93.2]
 - b. Ei ikado danga toa ngada ne ga iuot. Be danga eta ikado ei ga iuot mao. Kol 1.15-16 [Ins 1.1-3, OM 1.1]
2. Deo ei ede pade tau ta irangrang ngan eaba eta iuatai kemi ga kemi tau ngan ei mao.
 - a. Ei iura matua soke tau. Ei irangrang ngan ikado danga toa ngada ne.
 - "Abram aea rai sangalima sangaul pange igegea lima ga pange, be Maron iuot pan ta ikeo, "Gau Deo Matua Soke Tau. Eao manta kado kadonga itutui gau matageai, be irangrang ngan lem idil eta paeamao mao." OM 17.1
 - (1) Ro 1.20
 - (2) [Mt 19.26] (Deo irangrang ngan ikado danga toa ngada ne.)
 - (3) [Idil edengada iuot ngan Olpela Testamen eine ga bedane. Jos 10.12-13 (Iosua), 2Kin 20.9-11 (Hesekia), IM 14.21-31 (Moses)]
 - (4) [Idil edengada iuot ngan Niu Testamen Lu 8.22-24, 11.14-20, 5.17-26, PA 1.8, Mt 28.18-19]
 - b. Deo iuatai ngan danga toa ngada ne. Saoa danga taoangga taoatai ngan, ei iuatai ngan ga kus. Ro 11.33-34 [1Ko 1.25, Ibr 4.13, Sng 139.17-18]
 - c. Ei imamado ngan tibur toa nada ne. Ei igera danga toa ngada ne. Be ngan ado imata kelede, imamado ngan tibur toa nada ne.
 - (1) Sng 139.7-12, Ibr 4.13
 - (2) [Jer 23.23-24 (Gau naparangrang bubur ga tano, be aoatai mao?)]
 - (3)[Idil ede ngan Olpela Testamen: Jona 1.3, 2.1-2a]
3. Irangrang ngan tagera Deo ngan matada mao. Deo itin eta mao, be ei itautau. Ins 6.46 [Ins 1.18, Kol 1.15, Ibr 1.3, Ins 4.24]

4. Deo eine togita kelede kelede. Ei ikim ilup toman ngan gita. Ei ikim ilup toman ngan gita ngan loloda, ga leda kimnga, ga laborada pade. Mk 1.11

B. Deo ei eaba kelede, be panua tol ngan Deo toa kelede ne (Ianun 3b).

1. Jesus ikeo pagid ele aluagau ngan tipaliliu gid panua ieda toa bedaoa: Mt 28.19

a. Tamada

b. Inat

c. Itautau Tutui

2. Taoatai kemi mambe Deo ei eaba kelede, be panua tol ngan Deo toa kelede ne. Deo ele laulau ipasolan posanga tautaunga toa ne ga iuot masaeai. Somisomi oangga Jesus iposa ngan Itama, ei ipasolan mambe idil toa ne eine tautaunga. Ngan Ibr 1.5-9, Deo Tamada iposaposa pan Inat ta ikeo:

"Deo, eao man Maron kapei ngan danga toa ngada ne, ta gid ga timamado bagemeai somisomi ga ilalala ga ila." Ibr 1.8

Ngan posanga idil toa ne Deo Tamada iuato Jesus eine Deo! Posanga tautaunga toa ne eine kapei tau. Panua iaoa edengada titnan posanga tautaunga toa ne ta tipalaureean posanga ngan Deo Triwan ga iuot tutui mao.

3. Olpela Testamen ikeo tutui ga bedane:

a. Gimi Israel alongo: Maron Deo togita, ei kekelen ei Maron. Be ei eaba kelede. Lo 6.4

b. Ga kus ta Deo ikeo, "Eine takado eababa ga tiuot mambe gita, ta matad lalaede mambe gita." OM 1.26

c. [OM 3.22 Idio ta Maron Deo ikeo, "Ega, labone gid eababa tibada oatainga ngan danga kemikemi ga danga papaeamao ta tiuot mambe gita."]

d. [OM 11.7 "Io, tasulug ga tala tapabuobuo gid ngan led posanga, ta irangrang ngan gid kelede kelede tiuatai ngan oaed ede pade ele posanga mao."]

e. [Ais 6.8 "Ga kus ta nalongo Maron ilinge ikeo, 'Gau ga nasula sai? Be sai ga ila ikado leda naurata toa na?']"

4. Ngan Niu Testamen ikeo tutui ga bedane:

a. Ngan Mt 28.19 Jesus ikeo, "gimi ala ta akado ga gid alu toa ngada ne lolod matua ga tinasnasi gau. Be apaliliu gid ngan Tamada ieda ga Inat ga Itautau Tutui. Be leg posanga toa ngada ne nababada pagimi, apaoatai gid ngan ta tinasnasi pade." Be matam inasi posanga idil toa ne toman ngan Ais 48.11

"...irangrang ngan nalongean edag kapei ga ila pan eaba eta pade mao." Ais 48.11

Deo ilongean ieda kapei ga ila pan eaba eta pade mao. Tota oangga Jesus iposa ngan paliliunga gid panua ngan Itama ieda, ga Inat, ga Itautau Tutui, eine taoatai mambe gid toa tol ne, timan Deo toa kelede ne. Posanga idil toa ne *ngan ieda* ikeo ngan eaba toa oa ieda kapei ga ei eaba madongan.

b. Ngan ado toaiua Jesus ibada paliliunga, Itama ga Itautau Tutui timamado pade ga tipamatua aea posanga. Mt 3.16-17

c. Ngan Ins 13 ga 14 Jesus iposaposa ngan Deo ei sai (Deo Triwan).

(1)Jesus ikeo ga ei ga itnan gid ta irangrang ngan tinasi ei ngan ado toaiua mao. Ins 13.35

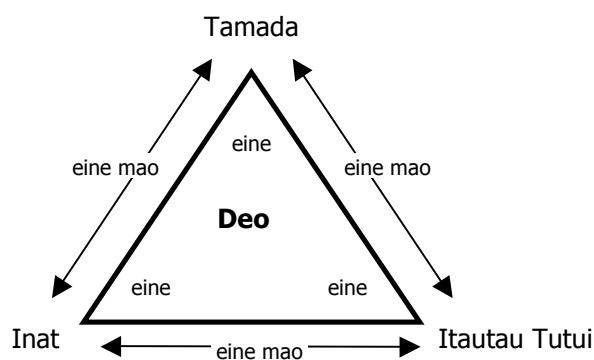
(2)Ta Pilip ikeo pan bedane, "Maron, danga kelede gai akim, pasolan Tamam pagai ta ikaranga." Ta Jesus ikeo pan bedane, "Pilip, gau namamado toman ngan gimi mole

tau, be eao oatai ngan gau maitne? Sai igera gau, eine igera Tamag pade." Ins 14.8-9

- (3)"Be gau ga nabeta Tamag, ta ei ga isula ami Luanga ede pade. Ta ei ga imamado toman ngan gimi somisomi." Ins 14.16-17
- (4)"Be ami Luanga eine Itautau Tutui. Tamag ga isula ei ga inam ngan gau edag, ta ei ga ipaoatai gimi ngan danga toa ngada ne." Ins 14.26
- (5)Ngan Ins 14.23 Iesus ikeo, "Tota gairua Tamag ga anam pan (eaba sai ilolo matua ngan ei) ta mulmulimai pan eaba toa oa iloleai." Oangga matada pau ngan posanga idil toa ne, eine tagera mambe posanga pakakanga. Be mao. Eine tautaunga.
- (a) Iesus ikeo ei ga itnan gid, ta iluai mulian ga ila pan Itama
 - (b) Ei toman ngan Itama tiuot kelede. (Ins 10.30)
 - (c) Itama ga isula eaba ede pade.
 - (d) Eaba toa ede pade ne eine Itautau Tutui
 - (e)Iesus ikeo ngan Ins 14.23 ga bedane, "Eaba sai ikim gau, eine ga inasi leg posanga. Ta gau Tamag ga ilolo ikim ei pade. Tota gairua Tamag ga anam pan ta mulmulimai pan eaba toa oa iloleai." Kadonga ngan madonga eaba sai iloleai toa ikim Iesus Itama, eine irangrang ngan panua tol tikado mao. Be Iesus ga Itama tirangrang ngan tikado ngansa Itautau Tutui ila imado eaba toa oa iloleai. Tota Deo Triwan ila imado eaba toa oa iloleai.

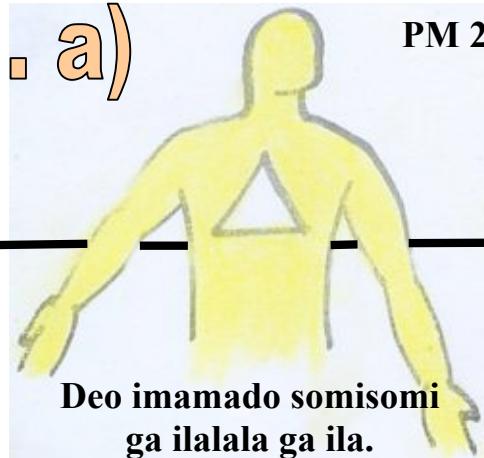
d. Deo Triwan iuot eaba kelede ngan edap tol: Ins 17.11, 21-23 (... lalaede mambe gita taot kelede ...)

- (1) Led ipu kelede
- (2) Urad kapei ngan kadonga danga imata ede ga ede
- (3) Kadonga kimnga aea

Deo ei eaba madongan?

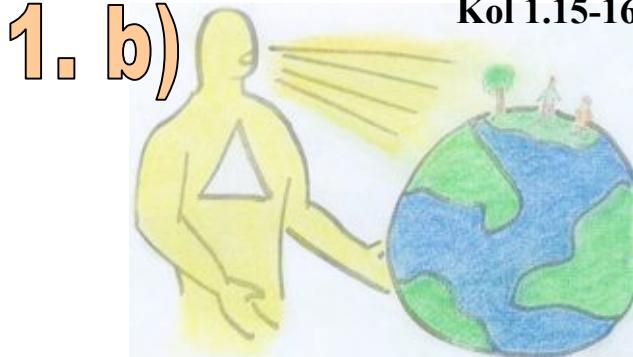
1. a)

PM 22.13

Deo imamado somisomi
ga ilalala ga ila.

1. b)

Kol 1.15-16

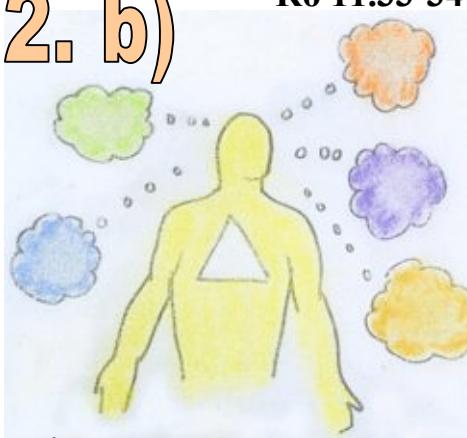
Ei imamado somisomi. Ei ikado
danga toa ngada ne ga iuot. Be danga
eta ikado ei ga iuot mao.

2. a) Ro 1.20

Ei ede pade tau.
Ei iura Matua Soke Tau.
Ei irangrang ngan ikado
danga toa ngada ne.

2. b)

Ro 11.33-34

Ei ede pade tau.
Ei iuatai ngan dangatoa
ngada ne.

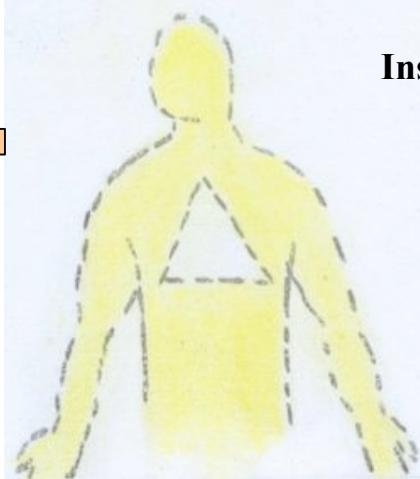
2. c)

Sng 139.7-12
Ibr 4.13

Ei ede pade tau.
Ei igera dangatoa
ngada ne. Be ngan ado
imata kelede, imamado
ngan tibur toa nada ne.

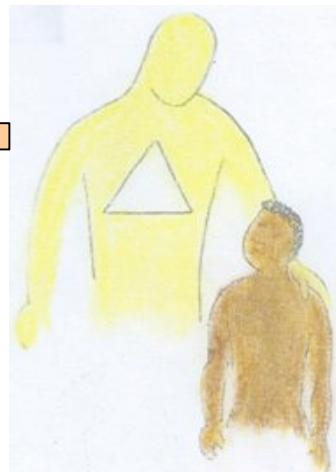
3.

Ins 6.46

Irangrang ngan tagera Deo ngan
matada mao. Deo itin eta mao, be ei
itautau.

4.

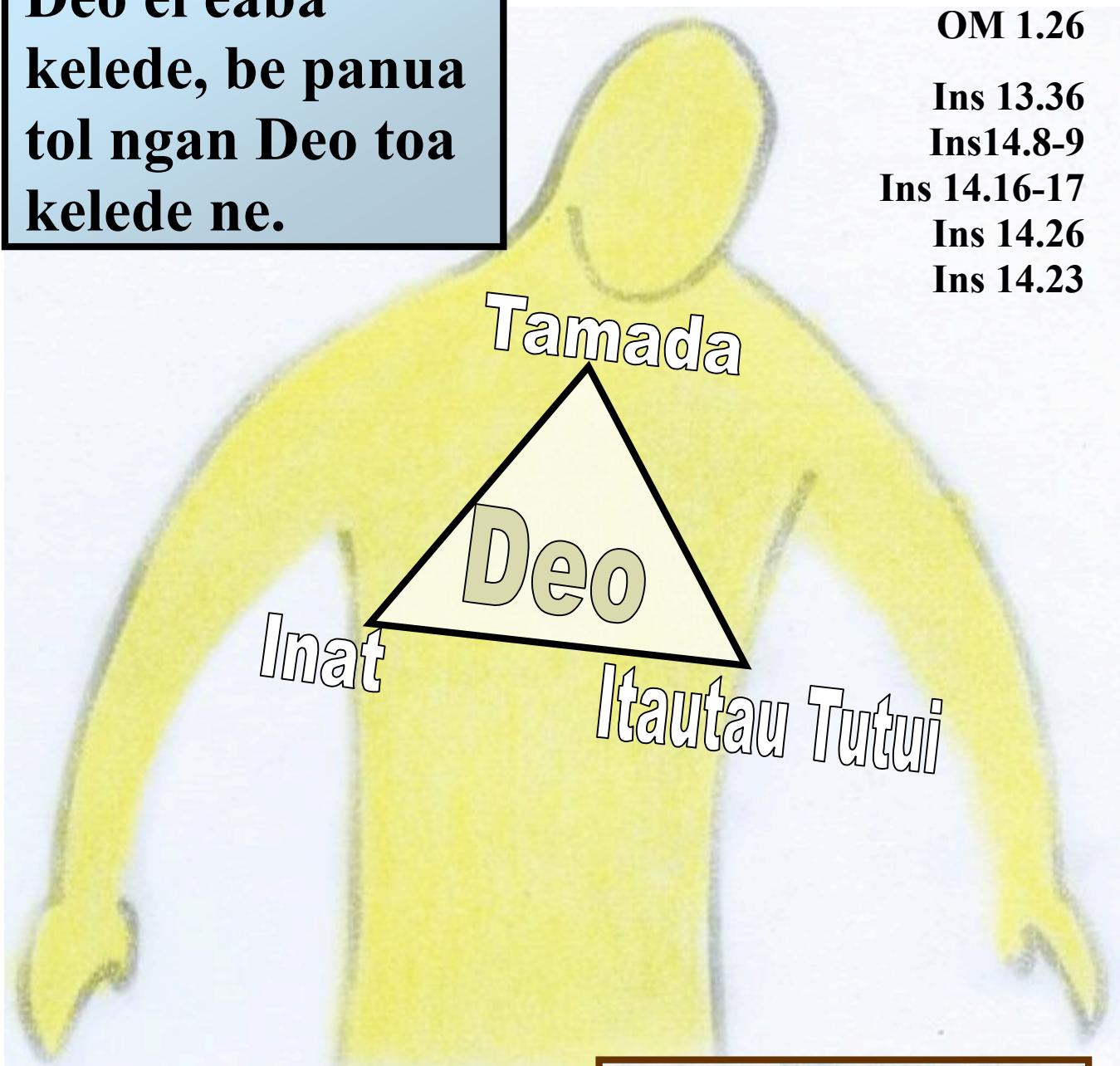
Mk 1.11

Deo eine togita kelede kelede. Ei ikim
ilup toman ngan gita ngan loloda, ga
leda kimnga, ga laborada pade.

**Deo ei eaba
kelede, be panua
tol ngan Deo toa
kelede ne.**

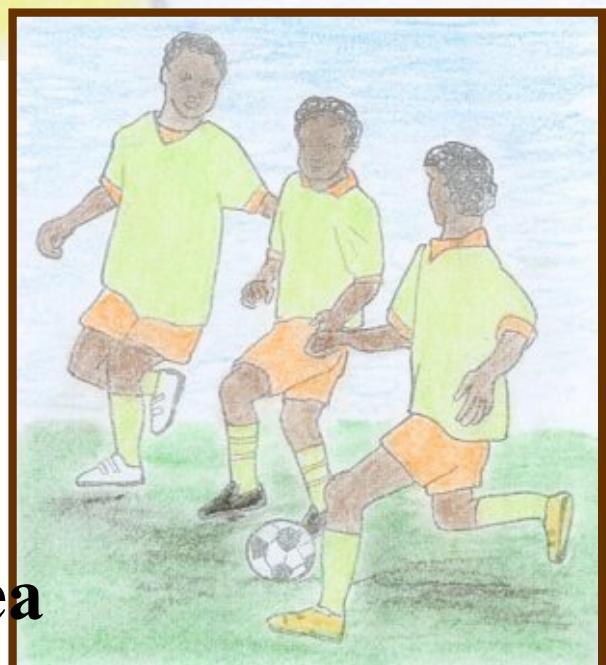
Lo 6.4
OM 1.26

Ins 13.36
Ins 14.8-9
Ins 14.16-17
Ins 14.26
Ins 14.23

**Deo Triwan iuot
eaba kelede ngan
edap tol:**

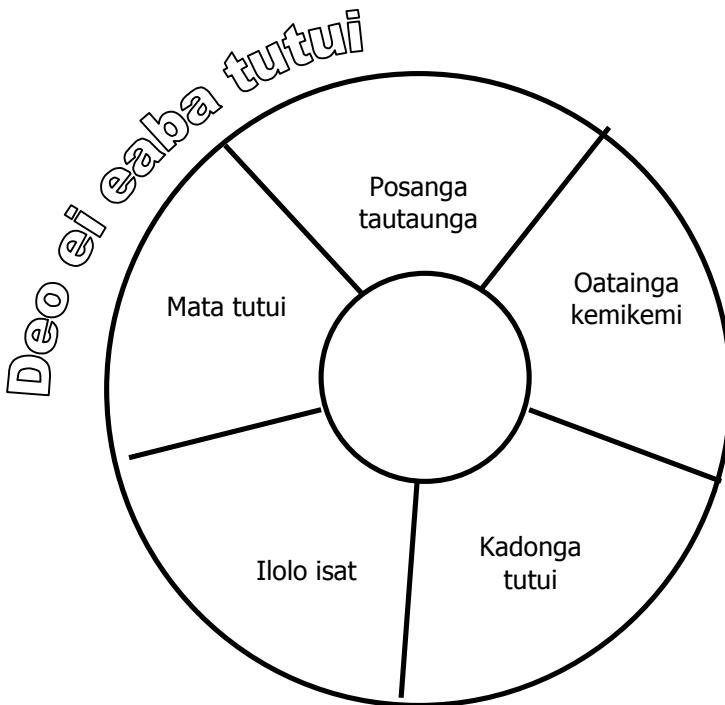
- 1. Led ipu kelede**
- 2. Urad kapei**
- 3. Kadonga kimnga aea**

Pananalenga 4: Deo ele kadonga madongan?

Posanga ipu kapei: Pananalenga 3 ikeokeo ngan gid idil toa ipasolan mambe Deo ei sai. Be irangrang ngan gita eababa tabada gid idil toa oa mao. Be ngan 2Pe 3.18, Deo ele laulau ikeo ga gita manta talongean ele oatainga ga kadonga lolo marum aea iuon ngan gita ta ipamatua gita. Matada inasi mambe Deo ele naurata iuaro eine kadonga kimnga aea. Oangga talongean ei ga ipul gita ta taot lalaede mambe ei ngan idil toa ne, eine ga tabada pamatuanga toa oa (1Ko 13.13; Jms 2.8; Ins 15.12). Oangga takim led a kadonga lolo matua aea ngan Deo ienono kemi, manta taoatai kemi mambe ei eaba madongan.

- A. Deo ei kadonga kimnga aea ipu.
 - 1. Deo ele kadonga toa ngada ne iuotot ngan ele kadonga kimnga aea. 1Io 4.8 [Ins 3.16-17]
 - 2. Oangga tanasi kadonga kimnga aea tautaunga, eine ga tanasi kadonga isaoa eine kemi ga kemi tau ngan luanga panua padengada. Plp 2.3-8 [1Ko 13]
 - 3. Gid kelede kelede gadudunga ngan Deo Triwan eine inasi kadonga kimnga aea.
 - a. Tamada: Ins 3.16 [1Io 4.10-11, Ro 5.5. 8.39, 2Ko 13.14, 1Io 2.15]
 - b. Iesus: Ins 15.9 [Ep 3.17b-19, 2Ko 5.14, Ro 8.35]
 - c. Itautau Tutui Ro 5.5 [Ro 15.30, Gal 5.22]
- B. Deo, ngan ele kadonga kimnga aea, ipasolan gita ngan edap kemi ede toa gita manta tanasnasi, ta takim panua padengada. Ep 5.1-2 [1Ko 13, 16.13-14, 1Io 4.8]
- C. Deo ele kadonga kimnga aea iuot masaeai madongan?
 - 1. Deo ele kadonga kimnga aea iuotot Deo iloleai ga inam. Be idil toa ngada ne toa ipasolan mambe Deo ei sai, eine inam Deo iloleai ga inam, be inasi ele kadonga kimnga aea.
 - 2. Deo ei eaba ga bedane:
 - a. Deo ei eaba posanga tautaunga aea. Ei iposa tutui ngan danga toa ngada ne. Ins 14.16-17 [Ins 1.14, 8.42-46, Sng 89.34]
 - b. Deo ele oatainga kemikemi. Be saoa naurata Deo ikado, eine inasi ele kadonga kimnga aea. Jms 3.17 [Mk 6.2, 1Ko 2.7-8 Jer 51.15]
 - c. Deo ei eaba tutui. Somisomi ikakado kadonga tutui kekelen. Ibr 1.8-9 [2Te 1.5-7, Ro 2.5, Lo 32.4]
 - d. Deo ei eaba lolo isat aea. Goibe gid panua led idil kemikemi imata karanga mao, be ei ikakado kadonga kemikemi ngan gid. Ep 2.4-5 [Tt 3.5, Jms 5.11, Sng 86.5]
 - e. Deo ei eaba mata tutui aea. Ei ipulpul ele kadonga alele mao. Jms 1.17, 2Ti 2.13 [Ais 49.14-16, 1Te 5.23-24, 1Ko 1.9]

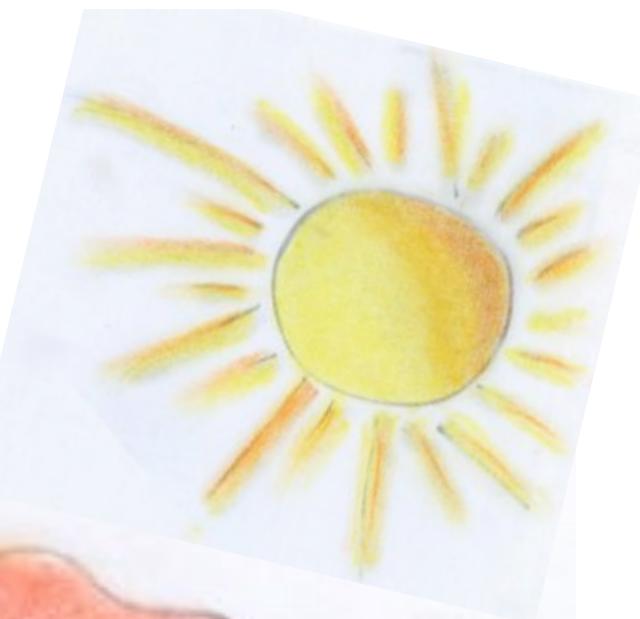
- d. Ngan Ep 5.1, ikeo ga gita manta tanasnasi kadonga lalaede mambe Deo.
1. Be irangrang ngan tanasi Deo ele kadonga ngan madonga ngan tibur toa ngada ne ngan ado imata kelede pade? Mao.
 2. Be irangrang ngan taot lalaede mambe Deo ngan ele oatainga ngan danga toa ngada ne pade? Mao.
 3. Tota tanasi posanga ngan Ep 5.1 madongan? Irangrang ngan taot lalaede mambe Deo mao, be tanasnasi ele kimnga ga gid kadonga kemikemi ei ton.
- E. Deo ele kadonga kimnga aea eine mambe danga ede inono Deo imuriai ta ipapanasi ei ngan ele kadonga toa ngada ne iuangga ikado. Ele kadonga kimnga aea iman ipu ngan ele idil toa ngada ne. Ele oatainga, ga ele kadonga lolo isat aea, ga ele kadonga tutui, ga ele kadonga mata tutui aea, ga ele posanga tautaunga, eine ila iluplup ta iuot eaba ede tutui tau. Kadonga toa ngada ne ipasolan mambe Deo ei eaba kemi ga tutui tau. Be ei ikim ilup toman ngan gid panua, ngansa ei Deo togita kelede kelede ga imamado toman ngan gita. Ei eaba tutui tau ga eaba toa ikim ilup toman ngan gid panua, tota ele kadonga lolo isat aea iboko toman ngan ele kadonga tutui. Ei isamum leda kadonga sasat ngansa ele idil toa ngada ne iboko kelede ga tutui tau.
- F. Deo ei eaba tutui tau. Kadonga sat eta ienono pan mao 1Io 1.5
1. Kadonga ngan pasolannga mambe Deo ele ul ienono ngan gita eine mambe kadonga kimnga aea toa idil eta paeamao ienono ngan mao. Jms 3.17
 2. Oangga tapasolan mambe Deo ele ul ienono ngan gita, eine talala ede pade tau ngan gid panua tanoeai ad. Ep 4.24
 3. Oangga tapasolan mambe Deo ele ul ienono ngan gita, eine leda idil eta paeamao mao. Ep 1.4 [1Pe 1.14-16, Sng 24.3-4]
 4. Deo ibaba gita ngan tapasolan mambe ele ul ienono ngan gita ga tamado tutui tau, ngansa ei eaba tutui tau. Ibr 12.14, Mt 5.48
 5. Deo kekelen ga ikado ga gita taot tutui tau ga tapasolan mambe ele ul ienono ngan gita. 2Ti 2.13 1Te 5.23-24

6. Gita taboko toman ngan Deo ta ipulpul gita kautede kautede ga ila irangrang ngan taot lalaede mambe ei. Plp 2.12-13, Ro 8.28-29. Iesus ikeo ga bokonga toman ngan Deo toa bedane eine naurata malan: Mt 11.28-30. Oangga naurata toa ne iuot malan, panua toa rua ne manta tilup ngan lalalanga kelede.

Deo ei eaba tutui tau.

1Io 1.5

**Deo ei eaba mata tutui aea:
Ei ipulpul ele kadonga alele mao.**
Jms 1.17, 2Ti 2.13

Deo ei eaba posanga
tautaunga aea. *Ei iposa
tutui ngan danga toa
ngada ne.*

Ins 14.16-17

Ele oatainga kemikemi. *Saoa
naurata Deo ikado eine inasi
ele kadonga kimnga aea.*

Jms 3.17

Deo ei eaba lolo isat aea.

*Ikakado kadonga
kemikemi ngan gid
panua toa led kadonga
kemikemi mao.*

Ep 2.4-5

Deo ele kadonga tutui.
*Somisomi ikakado
kadonga tutui kekelen.*

Ibr 1.8-9

**Deo ei kadonga
kimnga aea ipu.**

1Io 4.8, 16
Plp 2.3-8

Pananalenga 5: Gita talup toman ngan Deo madongan?

Posanga ipu kapei: Oangga takim talup toman ngan Deo, manta tararing somisomi ga matada inasnasi ele laulau aea posanga. Paoatainga toaine iaoa inasi ngan gid edap kemikemi ngan lupnga toman ngan Deo ado ga ado, ngan gita kelede kelede leda kadonga raring aea toman ngan ei.

A. Deo ele ipu ngan kadonga gita ga taot eine ngan lupnga kelede toman ngan ei.

1. Iesus iposaposa ngan lupnga toman Deo bedane ngan Ins 15.13-15, 17 [Jms 2.23, Mt 11.19, Sng 25.14, IM 33.11]
2. Oangga matada inasi Iesus ele kadonga ngan ado toaiua imamado tanoeai, eine tagera mambe ei ikim iparangrang Deo kimnga. Ins 5.19 ga 30, 6.57, 8.28, 12.49, 14.10, Mk 1.35]
3. Maria ga itar kapei Marta ngan Lk 10.38-42 tipasolan gita ngan edap rua ngan panua edengada tilup toman ngan Deo. Edap ede eine kemi, be edap ede pade kemi mao.

B. Kadonga ga gid ne ilualua gita ngan lupnga toman ngan Deo. (Ianun 5a)

1. Taposaposa toman ngan Deo ngan leda raring. (Ianun 5b)

- a. Gita manta tadol gita mulian ga tasulug, be taparim ngan gita mao (Mt 6.5-6) ga tadol loloda ga laborada tautaunga ga ila pan Deo toman ngan leda raring (Mt 6.7).
- b. Eine ga taposa ngan saoa danga ngan leda raring? Mt 6.9-13 [Lk 11.2-4]
 - (1) Soanga Deo ieda (lain 9)
 - (2) Matam inasi eao mulian ga raring ngan luanga panua padengada (lain 10)
 - (3) Betanga Deo ngan saoa danga takim ei ikado (lain 11)
 - (4) Pulnga loloda ga tabeta ei ngan samumnga leda kadonga sat (lain 12)
 - (5) Taeasal eaba paeamao ngan paraunga (lain 13)
 - (6) Danga kapei ngan leda raring eine ngan tanasi posanga tautaunga, be tapakaka eta mao. Idil toaine eine danga kapei rabu ngan leda lupnga toman ngan oaeoaeda ga sobosoboda. (Sng 139.4-13)

2. Deo iposaposa ga inam pagita (Ianun 5c)

- a. Oangga talup kelede toman ngan oaeda eta, eine taposaposa ga talongolongo. Ins 10.27
- b. Edap edengada toa Deo iposaposa pagita:

- (1) Deo ele laulau 2Ti 3.16-17 [Sng 119.105]
- (2) Posanga gadudunga lolodai PA 8.29
- (3) Tabeta panua padengada toa tiuatai kemi ngan lupnga toman ngan Deo PA 8.34-35
- (4) Kadonga edengada iuotot 1Ko 16.8-9
- (5) Gid danga inam buburiai ga inam mambe anggelo, ga danga Deo ipasolan pagita ngan matada, ga anunuda, ga gid kilala iuotot.

PA 5.19-20 Anggelo ilua gid panua ato ad ta titnan luma panasnga aea

PA 10.9-16 Petrus igera danga toa Deo ipasolan pan

[Lu 2.9-10 Gid anggelo tipalongo ngan Kristus aea poponga]

[PA 16.25-30 Deo ikado nauruge ga inuga tano ta Paulus ga Sailas titnan luma panasnga aea]

[PA 12.5-11 Anggelo ilua Petrus ta itnan luma panasnga aea ga iuot]

[PA 9.3-4 Deo ilinge isulug buburiai ga inam ta iposa pan Paulus]

[IM 3.2 Anggelo ton Maron iuot pan Moses ngan abei kakauede toa dinga irarabal ngan]

[Nam 22.29, 32 Deo ikado ga Balam ele donki iposaposa]

(6) Tanaman loloda itarui ta taoatai kemi ngan saoa edap itutui Plp 4.6-7, 2Ko 2.12-13

c. Matam inasi gid edap toa ne ta irangrang ngan eao gera mambe itutu lalaede mambe Deo ele laulau iposaposa ngan, mao madongan? Oangga iposa lalaede mambe Deo ele laulau mao, eao ga oatai, Deo ikado posanga toa oa ga iuot mao. PA 17.11, Jms 1.17

3. Matada inasi Deo ele posanga ga taposaposa lolodai toman ngan ei (Ianun 5a, idil 3).

a. Sng 1.1-3 [Jos 1.8]

b. Kadonga ngan matada inasi Deo ele posanga ga taposaposa lolodai toman ngan ei, eine saoa danga? Plp 4.8 [Kol 3.16-17] (Posanga idil toa ne *ngan Maron Iesus ieda* ipu eine tararing ngan saoa danga toa Maron Iesus ilolo kelede ngan.)

c. Matada inasi Deo ele posanga ga taposaposa lolodai toman ngan ei ne madongan?

(1) *Tababa Deo Itautau Tutui* ngan pasolannga gid posanga tautaunga ga ipei loloda ngan kadonga toa ne. Talongean ado imata etangada ado ga ado ngan nasinga kadonga toa ne toman ngan Deo ele laulau. Ins 16.13, 5.39

(2) *Beta eao mulian* ngan posanga ga gid ne:

(a) Oatonga toa ne ikeo mado pagau ngan Deo?

(b) Posanga toa ne idodo gau ngan leg lalalanga ga leg madonga madongan? Iko ga gau manta nakado kadonga eta, mao iposa tautaunga pagau ngan danga kemi eta inam muriai, mao ipabib leg ngan kadonga eta nala aluai ngan?

4. Tangale Deo ga tasoasoa ieda (Ianun 5a, idil 4).

a. Leda kadonga ipu ngan soanga Deo ieda eine ngan taposa kemi ga ila pan ngan ei eaba madongan, ga ngan saoa kadonga ikakado ngan gita.

b. Soanga Deo ieda eine ngan leda posanga kekelen mao, be eine ngan leda madonga ga leda lalalanga ga leda kadonga toa ngada ne. 1Te 5.16-18

c. Idil ede gadudunga ngan leda kadonga ngan soanga Deo ieda, eine leda kadonga pagid oaeoaeda. Mt 12.7, 5.23-24

d. Annga iuot ngan leda kadonga ngan soanga Deo ieda eine leda kadonga kimnga aea, ga longonga ga nasinga Deo ilinge, ga naurata kemikemi takakado ngan Deo.

C. Tanasi Deo ele posanga ngan edap isaoa ngan leda madonga?

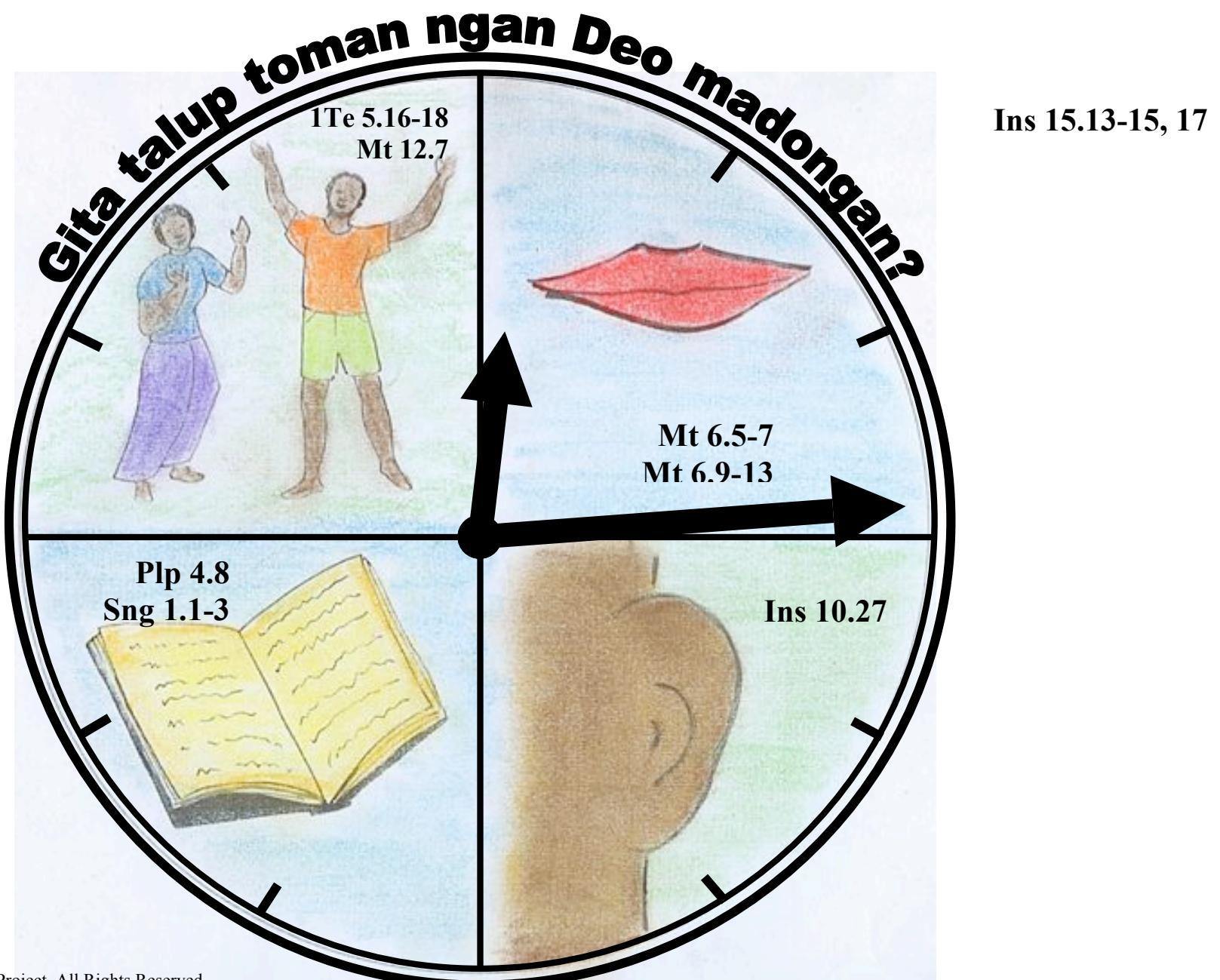
1. Tararing be tanasnasi posanga ngan Deo ele posanga. Kemi ede ga oaine: Sng 23 ilualua gita ngan kadonga leda posanga ila pan Deo.

Ga bedane: "Maron ei eaba toa imariala ngan gau mambe sipsip."

Maron, eao eaba toa mariala ngan gau kemi tau, mambe gau eao lem sipsip. Saoa danga napapauis ngan, eao babada pagau ado ga ado. Oangga nabuobuo ngan edap, mole mao eao nam ilo gau. Eao kikisi gau ngan bagem, be eao mamato kemi tau ngan gau ...

2. Wik ga wik, ngan ado keledengada tararing ngan danga ede ga ede toa Deo ipei loloda ngan. Kemi ngan eao bode gid posanga idil raring aea ga idae ngan eksasais buk ta matam inasnasi iuotot madongan wik ga wik. Edap ede ga bedane: Mande—raring ngan luanga iaoa kelede togo, Tunde—raring ngan luanga gid oaeoaem, Trinde—raring ngan pamatuanga sios, Fonde—lem tuanga ipu, Fraide—tibur toa ngada ne tanoeai (mao alu ede ngan tibur ede toa Deo ipei lolom ngan).

3. Matam inasi posanga toa ienono ngan Plp 4.6-7 ta bode saoa posanga Deo iposa pago ngan ga idae ngan laulau.
4. Bode lem laulau eta ila pan Tamam Deo ngan keonga pan mambe eao kim ei tau.

Taposaposa toman ngan Deo ngan leda raring (Mt 6.9-13)

1.

**Soanga Deo
ieda
(lain 9)**

2.

**Matam inasi eao mulian ga
raring ngan luanga panua
padengada. (lain 10)**

3.

**Betanga Deo
ngan saoa
danga takim ei
ikado (lain 11)**

4.

**Pulnga loloda ga tabeta ei
ngan samumnga leda
kadonga sat. (lain 12)**

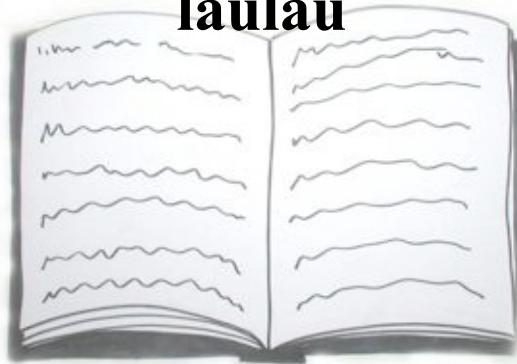
5.

**Taeasal eaba paeamao
ngan paraunga. (lain 13)**

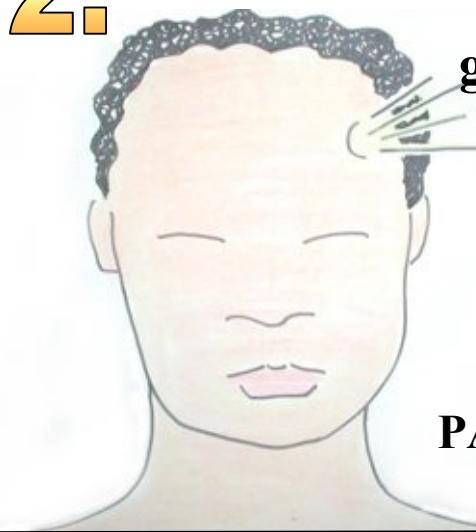
Gid edap toa Deo iposaposa ga inam pagita

1. Deo ele laulau

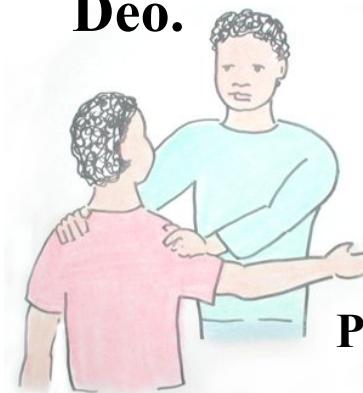
2Ti 3.16-17

2. Posanga gadudunga lolodai

PA 8.29

3. Tabeta panua padengada toa tiuatai kemi ngan Deo.

PA 8.34-35

4. Kadonga edengada iuotot.

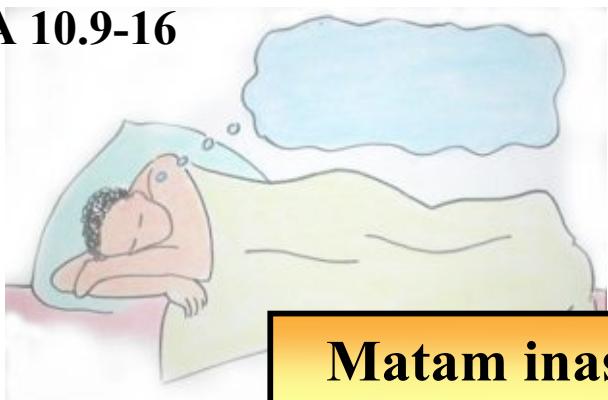

1Ko 16.8-9

5. Gid danga inam buburiai ga inam.

PA 5.19-20

PA 10.9-16

6. Tanaman loloda itarui

Ins 14.27

Plp 4.6-7

Matam inasi gid edap toa ne:

PA 17.11

Pananalenga 6: Gita eine Deo ibage imul. Ei ikado gita ga taot ngan nasinga ele kimnga.

Posanga ipu kapei: Pananalenga ga oaine iaoa inasi ngan ipu isaoa toa Deo ikado gita ga taot, ga iposa ngan Deo igera gita mambe danga kapei tau. Deo inasi ei ianun ta ikado gita ga taot. Ei ikado gita ta tarangrang ngan tasio edap isaoa eine kemi. Ei ikado laborada, ga loloda, ga led kimnga. Deo ikado gita ga taot toa bedane ngansa ikim gita talup toman ngan ei ga panua padengada.

A. Ngan Deo ele laulau taoatai mambe Deo ele idil ga bedane:

1. Deo ele oatainga OM 1.1 (Eaba sai ikado danga toa ngada ne ga iuot, ei manta ele oatainga kapei.)
 2. Sionga (Gita tarangrang ngan tasio edap isaoa taoangga tanasi.) OM 6.7
 3. Tanaman lolodai (mambe tinida igelgel, loloda itang, loloda bake ...) OM 6.6
- B. Deo ikado posanga kekelen, ta ado ga taiko ga gid gigima ga tano ga mariamba ga tad ga gid masilau tiuot. Ikado danga toa ngada ne ngan ele posanga kekelen.

Idio ta Deo ikeo, "Manta taranga iuot." Tota taranga iuot. Deo igera mambe taranga eiua kemi. Ta idol taranga idio iadag, be dodom idio iadag. Deo iuato taranga eine "ado," be iuato dodom eine "bong." Io, bong ila, be gaisala iuot. Eine ado ede.

Ga kus ta Deo ikeo, "Kalakalanga ede manta iuot ta ipoga eau ga idio ngan tibur rua." Io, kalakalanga tota iuot. Deo ikado kalakalanga toa oa ta ipoga eau gadae ga eau gadio ngan kalakalanga. Deo iuato kalakalanga toa oa "mariamba." Io, bong ila, be gaisala iuot. Eine ado rua aea. (OM 1.3-8)

C. Be Deo inasi edap ede pade ngan kadonga eaba ga iuot. Ikado ei ga iuot ngan tano aea kangkanga. Be ikado taine ngan eaba ikarkare ituatua. Ele kadonga toa bedane ipasolan mambe gid panua eine ede pade tau ngan gid danga padengada toa ikado ga iuot.

Idio ta Maron Deo ikapo tano aea kangkanga ga iuot mambe eababa. Ta iuso iaoa uru mata bibita aea ga idudunga eaba inudiai. Tota eaba toa oa imata bibita. (OM 2.7)

Idio ta Maron Deo ikado ga eaba toa oa imate ngan enonga. Ei idio ieno, ta Deo inusi ituatua ede ikarkareai. Ga kus ta ipatoi mulian itin kukul. Ta Maron Deo ikado taine ede ngan eaba ikarkare ituatua toa ibada. Ta ital ei ga ila pan. (OM 2.21-22)

Ga kus ta Deo ikeo, "Eine takado eababa ga tiuot mambe gita, ta matad lalaede mambe gita. Ta tadol gid ga timariala ngan tano ga ngan gid ia ga gid man ga gid masilau tibur aea kapeipei ga gereirei ga gid danga toa ngada ne tilalala alele tanoeai." (OM 1.26)

1. Deo inasi ei ianun ta ikado gita ga taot. Jms 3.9
 2. Rabu ngan danga toa ngada ne Deo ikado ga iuot, Deo igera gid eababa mambe danga kapei ga kapei tau. OM 1.26-28
- D. Deo ikado gid eababa ga tiuot toman ngan laborad ga led oatainga, ga lolod, ga led kimnga.
1. Laborad (led oatainga) Plp 1.9
 - a. Ngan laborada, gita tarangrang ngan matada nanan ga taoatai.
 - b. Laborada ilualua gita ta tarangrang ngan takado danga papau ga iuot.
 - c. Deo ikado ga gita tarangrang ngan matada nanan danga imata ede ga ede ga tabada oatainga ga tapananale panua padengada ngan saoa danga gita taoatai ngan.
 - d. Deo ikado ta tarangrang ngan taposaposa ngan lingeda toman panua padengada.

- e. Deo ikado ta tarangrang ngan tanaman lolodai saoa edap eine kemi ngan tanasi ta tasio edap toa oa. Ro 2.14-15
 - f. Deo ikado ga matada arar ga tamamado, ta irangrang ngan taoatai ngan ei. Ro 1.18
2. Sionga (Gita tarangrang ngan tasio saoa edap taoangga tanasi.) Plp 1.10
 - a. Posanga ipu ga bedane: Tarangrang ngan tasio kadonga saoa taoangga takado.
 - b. Oangga tarangrang ngan tasio danga eta mao, tarangrang ngan talup toman ngan Deo mao ga oaeoaeda padengada mao pade. Mt 7.7-8
 3. Tanaman lolodai: Eine tarangrang ngan tanaman tinida igelgel. ga loloda itang, ga loloda kemi, ga loloda isat, ga tamataud, ga loloda bake. Plp 4.4, 7

E. Laborada ga leda kimnga ga loloda ibokoboko kemi toman ngan gid. Kol 3.15-16 (Posanga idil toa ne *lolomi iuon* iposaposa ngan leda kadonga ngan tanaman lolodai danga imata ede ga ede, be *anasi oatainga kemikemi* iposaposa ngan laborada ele naurata, be *apabib panua led, ga apapaoatai gid* iposaposa ngan gid sionga kemikemi takado ngan leda kimnga.)

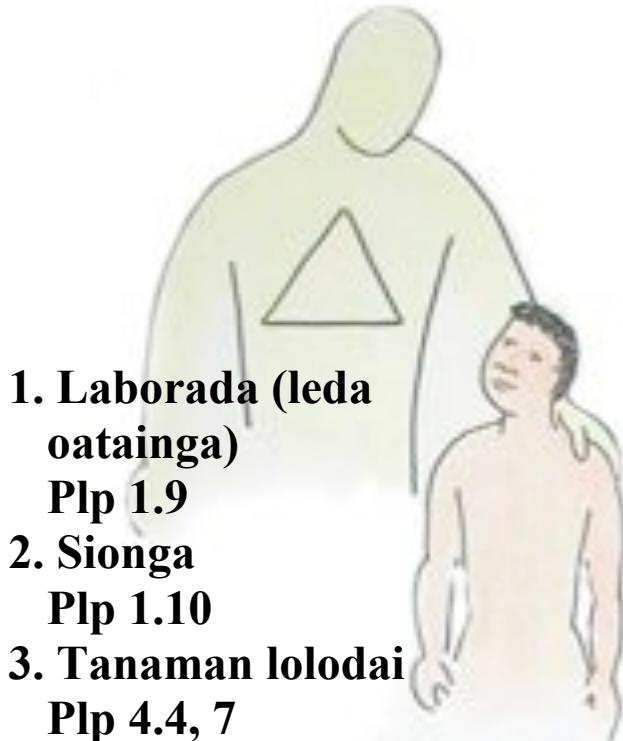
1. Kadonga kimnga aea eine sionga edap isaoa eine kemi ga kemi tau ngan luanga oaeda ede pade. Eine posanga ede toa tarau lolodai. Mt 22.37-40, 10.41-42
2. Gid kadonga toa ne ienono pagita ta tarangrang ngan tasio edap ngan lupnga toman ngan Deo, ga mao, tasio edap ngan pulnga murida pan Deo.
 - a. Gita tarangrang ngan tapul murida pan Deo Ro 1.21
 - b. Tarangrang ngan tasio Jesus Kristus ta loloda matua ngan ei. Ro 3.22
3. Deo ikado kadonga bagbage kelede eta mao. Gid arangranga ga taine ga alu toa ngada ne tanoeai, gid toa ngada ne lalaede ngan Deo imata. Gal 3.26-29

F. Ngan ipu saoa ta Deo ikado gita ga taot?

1. Eine ngan talup kelede toman ngan Deo ga panua padengada. Be leda lupnga toa ne ila iuot lai. PA 4.32-33, Kol 1.3-4
2. Ei ikoromot naurata kemikemi motean ngan tanasnasi. Ep 2.10
3. Gita eababa eine danga kapei tau ngan Deo imata. Ins 3.16, 1Pe 1.17-19
4. Deo ikado gita kelede kelede ga taot ede pade ngan gid panua padengada. Ngan ado toaiua tapul loloda pau ga ila pan Deo, ei ipan tenainga ga inam pagita kelede kelede. Tenainga toa ne eine ngan luanga gid panua padengada ta tirangrang ngan tilalala ga tiuot matua ngan led kadonga lolo matua aea ngan Kristus. Ep 1.13, 1Ko 12.7 [1Pe4.10. 1Ko 12.7-11]

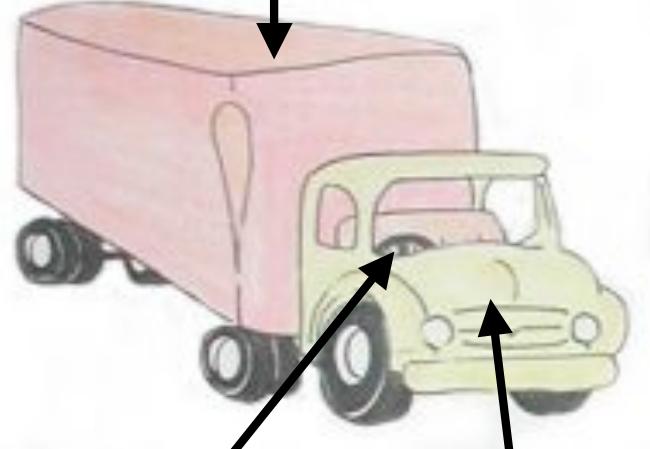
Gita eine Deo ibage imul. Ei ikado gita ga taot ngan nasinga ele kimnga.

Deo inasi ei ianun ta ikado gita ga taot. Jms 3.9

1. Laborada (leda oatainga)
Plp 1.9
2. Sionga
Plp 1.10
3. Tanaman lolodai
Plp 4.4, 7

3. Tanaman lolodai

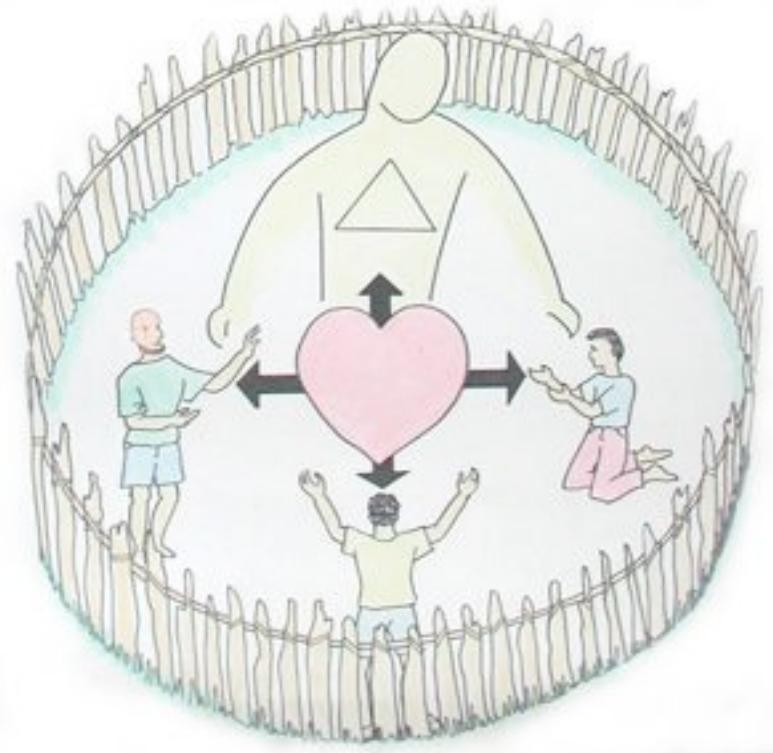
2. Sionga

1. Laborada

Ngan
ipu
saoa
Deo
ikado
gita ga
taot?

Gal 3.26-29

PA 4.32-33
Kol 1.3-4
Ep 2.10

Gita
eababa
eine
danga
kapei
tau
ngan
Deo
imata.

*Eine ngan talup kelede toman ngan Deo
ga panua padengada.*

Pananalenga 7: Deo ele apu ngan kimnga

Posanga ipu kapei: Deo ibada ele apu pagid panua ta irangrang ngan tiuatai mambe ei eaba tutui tau. Be gid apu toa ne tikeo pagita ngan lalalanga tutui toa inasi Deo ele kimnga. Oangga tanasi ele apu toa bedane, edap toa ne ga ilualua gita be ikado ga Deo itin igelgel pade.

- A. Ado ede tibeta Jesus ngan apu isaoa kapei tau ga iasal apu padengada. Ei ikoli posanga toa ne ngan Mt 22.36-40.
- B. Deo ibada ele apu sangaul ga inam pagita ngansa iuangga ipasolan edap pagita ngan leda madonga ga lalalanga manta iuot madongan. Eine mambe ala ipakala danga paeamao pagita ga ikado ga loloda itarui. IM 20.1-7
 - 1. Gid apu toa ne ipasolan gita ngan edap ngan kimnga Deo.
 - a. Kadonga imuga eine kimnga Deo.
 - b. Talolon ngan deo eta pade mao.
 - c. Irangrang ngan taoato sapaean Deo ieda mao.
 - d. Matada nanan Ado Earainga aea.
 - 2. Gid apu toa ne ipaoatai gita ngan kimnga panua padengada.
 - a. Talolon ngan tamatamada ga tnatnada.
 - b. Irangrang ngan tapamate eaba ede pade mao.
 - c. Irangrang ngan tapaeabu ngan oaioainga ngan kadonga arala mao.
 - d. Irangrang ngan talublub mao.
 - e. Irangrang ngan tapakaka mao.
 - f. Irangrang ngan tangale ga takim danga toa ton oaeda ede pade mao.
- C. Gid apu sangaul eine pidaede rabu ngan gid apu padengada ngan Olpela Testamen. Gid apu toa ngada oa dabab iuot buno lima buno ede, sangaul ede igegea tol (613). (Eine tiuato gid apu togid panua paoatainga ad.)
- D. Jesus igera mambe gid panua paoatainga ad toa ne tiuatai kemi ngan gid apu toa ne ipu tautaunga mao.
 - 1. Oangga lolom paeamao ngan oaem ede pade, eine eao laputian apu lima ga ede aea toa ikeo ga irangrang ngan eao pamate oaem ede pade mao. Mt 5.21-22
 - 2. Oangga kadonga arala ienono lolomeai, eine eao laputian apu lima ga rua aea toa ikeo ga eao rangrang ngan kado kadonga arala mao. Mt 5.27-28
 - 3. Ngan Wok Pris 19.18 ikeo ga eao manta kim oaem ede pade mambe kim go mulian. Be apu togid Iuda (toa ienono ngan Deo ele laulau mao) ikeo ga gid manta lolod paeamao ngan ad isat. Be Jesus ipatutui posanga buobuonga aea toa ne. Ikeo ga gid manta tikim ad miri itamatama ga tiraring ngan luanga gid. Mt 5.43-44
- E. Deo ikado gita ga taot ngan ipu ga nene:
 - 1. Iuangga gita takim ei ga tanaman ele kadonga kimnga aea ngan gita pade. Mt 22.37-38
 - 2. Iuangga takim oaeda ede pade. Mt 22.39-40

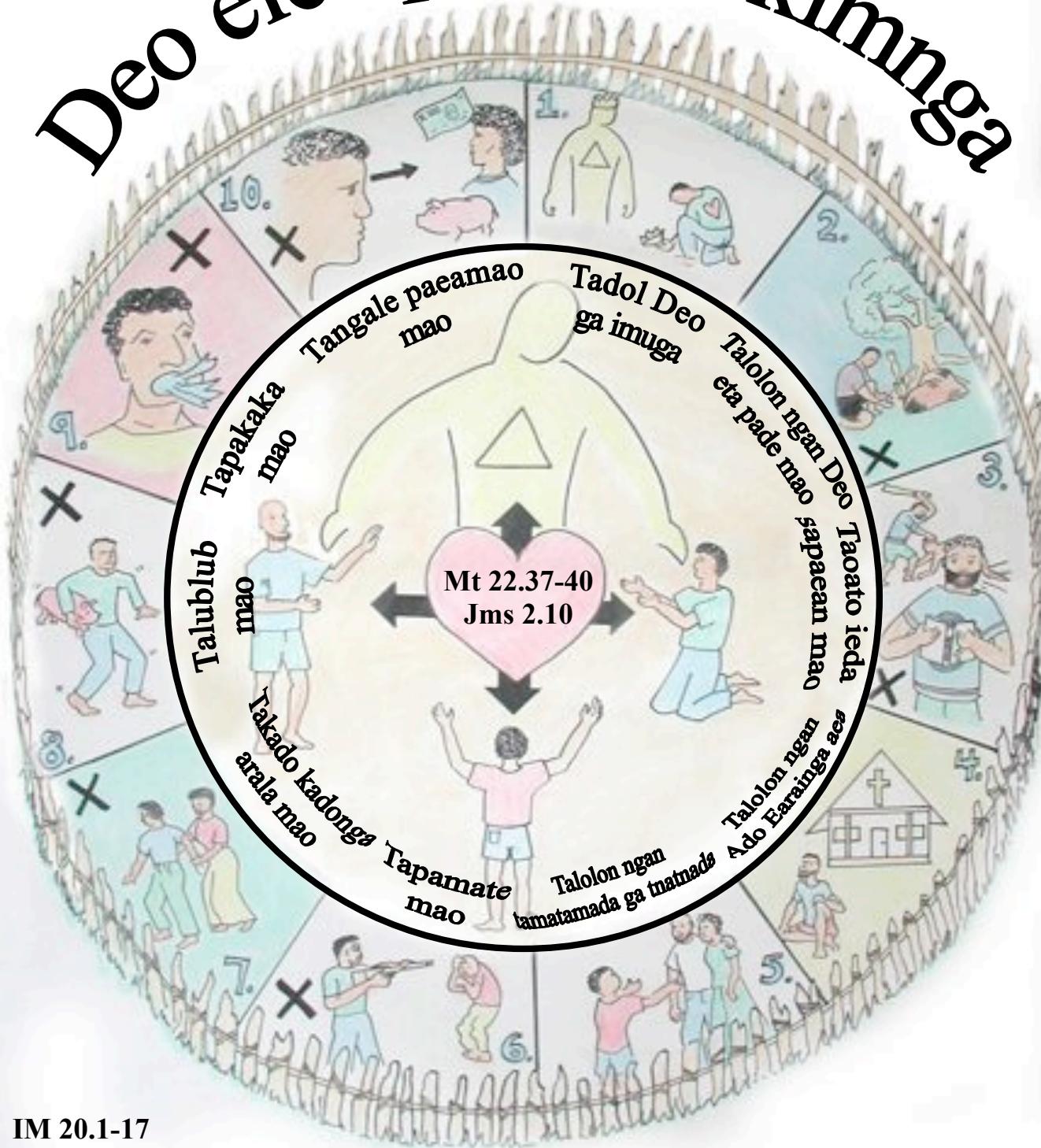
- F. Oangga sai inasnasi kemi apu toa ngada ne, be ilaputian apu idil kelede, ei ele idil paeamao lalaede mambe ilaputian apu toa ngada oa. Jms 2.10 (Oangga takaukau kaua paeamao ede ngan sen, sen idil pida ga iketi ta irangrang ngan kaua toa oa iaoa?)

- G. Deo ele apu ikeo pagita ngan edap isaoa tanasi ngan leda lalalanga ga leda madonga ta irangrang ngan taot lalaede mambe Deo ikim.
- H. Iesus inama ta iparangrang apu toa ngada oa. Saoa danga apu ikeo gita manta tanasnasi, eine Iesus ikado tutui ga kus. Mt 5.17 Ins 8.46
- I. Iesus ikeo ga edap eta ienono ngan tanasi ga taparangrang gid apu toa ngada ne mao. Tautaunga, apu ienono ngan patutuinga gita ga ngan pasolannga mambe Deo ei eaba tutui tau. Deo ibada gita mulian ngan leda nasinga apu mao. Be ibada gita mulian ngan edap ga oaine:
1. Loloda matua ngan ei ta ibada gita mulian. Ep 2.8-9
 2. Deo ele kadonga ngan badanga gita mulian eine mambe tenainga ibada ga inam pagita. Tt 3.5-6
 3. Irangrang ngan tanasi kadonga sat isaoa takim tanasi, mao madongan? Ro 6.15-18 [Ro 5.1-6]
 4. Eine ga tanasi saoa danga? Ins 15.12, 17
 5. Ngan ado imata toa tapul loloda pau ga ila pan Deo, eine talalala ngan Deo ele edap madongan? Gal 3.2-3
 6. Be Deo ikeo pagita pade ga bedane, "Gid panua tututui ga timado kemi ngan led kadonga lolo matua aea." (Gal 3.11) Posanga idil toa ne ikeo ga gid panua toa lolod matua ngan Deo (panua tututui), eine ga tilalala (timado) ngan led led kadonga lolo matua aea!
 7. Iesus ipola gita ngansa ikim gita tamado mambe paeaeanga sapaean pade mao. Gal 5.1
 8. Leda paraunga toman ngan kadonga sat kus, mao madongan? Eine kus maitne. Gal 5.16-18 [Ro 7.15,19, Plp 3.12-14]
 9. Gita taeasal paraunga toa ne madongan? Pananalenga 14 ga 16 eine ga iaoa inasi ngan idil toa ne.
- J. Posanga idil kelede ga oaine ipaluplup apu toa ngada ne: Eine kadonga KIMNGA aea. Ro 13.8-10 [1Ko 13]
1. Kadonga kimnga aea eine edap ede toa gita tasio. Gita kelede kelede tarau posanga ta tanasi edap toa oa ngan luanga leda eaba ede pade ngan saoa danga eine kemi ga kemi tau ngan ei. Mt 22.15-21

2. Kadonga kimnga aea irangrang ngan ikado gita ga taieiei pade. Be ipaeabu ngan gita mao. Matami nanan: Oangga tadibal, eaba keminga aea ga igal gita ngan nil. Danga toa ne ieiei, be eine danga kemi ede toa ilua gita ta tabada keminga. Ibr 12.5-6, 11
 3. Iesus ikeo ga gita manta takimkim ga tararing ngan luanga ada miri itamatama pade. Mt 5.44-45
- K. Deo kekelen irangrang ngan ilua gita ta takado toa bedane. Ins 15.4

Deo ele apu ngan kimnga

IM 20.1-17

Mt 5.21-22, 27-28, 43-44

Ro 13.8-10

Mt 5.17

Gal 5.18

**Deo ele apu ikeo pagita ngan
edap isaoa tanasi ta taot lalaede
mambe Deo ikim.**

***SATAN GA
KADONGA SASAT***

Pananalenga 8: Satan ei sai, be ipatap gid panua ngan edap madongan?

Posanga ipu kapei: Pananalenga ga oaine iaoa inasi pagita ngan Satan ele ipu kapei ga ngan saoa edap Satan inasnasi ngan kadonga ele ipu toa ne ga iuot tautaunga. Eine ikeo ngan Satan ei sai, ga ei inam sida ga inam, ga ele ipu papaeamao ngan paeabunga gita, ga ngan saoa edap inasnasi.

A. Satan ei sai, be ele edap toa ibokoboko ngan ne madongan? (Ianun 8a)

1. Deo kekelen ikado Satan ga iuot. Be ele kadonga parimnga aea ikado ei ga itap pan gadae ga isulug. Ese 28.14-15, 17 [PM 12.7-9]

Mugaeai nasio eao ta eao ot mambe anggelo ede toa mariala ngan tibur kapei. Ngansa gau leg kimnga ngan eao toa bedaoa. Ngan ado toaiua, eao mamado ngan lusi toa Deo ele ul ienono ngan, ta eao lalala rabu ngan gid patpat toa dinga ianean ngan. Ngan ado toaiua nakado go ga ot, eao lem idil eta paeamao mao ga ila irangrang ngan naot ngan lem kadonga sat. Ngan eao lolom, eao parim ngan go mulian ngansa matam kemi tau. Eao pabuobuo lem oatainga ngansa lem taranga mil ga mil tau. Tota natado go ga sulug tanoeai. Ta ngan gid mamaron tanoeai ad matad, napamaeamaea go. Ese 28.14-15, 17

- a. Deo ikado Satan ga iuot ga imata kemi tau, ga ieda kapei, ga irangrang ngan ikado saoa danga ikim. Be Satan isio edap ngan pulnga imul pan aea Dolnga, ta ele kadonga ngan sionga saoa edap toa ikim, eine ipul ta inasi edap kadonga paeamao aea.
 - b. Satan ieda ede pade eine deo tano aea. Posanga idil toa ne ipu eine tano toa ne iuot paeamao ngan Satan ele kadonga sat. 2Ko 4.4 [Ga pade, tiuato ei eaba toa imugamuga ngan tano toa ne. Ins 12.31, 16.7-11]
 - c. Satan ele kimnga eine ngan paeabunga gid panua ga ipamate gid ga kus. 1Pe 5.8
 - d. Satan ele edap ede, eine ngan pamataudnga gid panua. 2Ti 1.7
2. Satan ei posanga pakakanga itama. Ins 8.44 (Ianun 8b)
 - a. Satan ipul imata ta iuot mambe anggelo ede merengai aea. 2Ko 11.14.
 - (1) Ia ikim ianean, ga nagumo toa ienono konaonanga imatai iparumrum ei ngan eannga. Be oangga ian nagumo toa oa, eine konaonanga ikona iaoa.
 - (2) Ngan tibur Indonesia, tilukuluku gid monki ngan edap ede ga bedane: Tidul baba kakauede ngan niu ibola, ta tikaukau ngan oaro. Ga kus ta tidol pat gereirei ga idudunga ngan, ta tikaukau oaro imata iadag ngan abei. Oangga monki ilalala ga inam, ei ga ilolo ikim tau ngan geranga saoa danga ienono niu ibola iloleai. Tota ei ga idol ibage ga idudunga, ta ibage igomi pat ede toa oa, ta iuangga idada ga iuot. Be mao. Baba kakauede tau, ta irangrang ngan ibage iuot mao, ngansa ibage igomi pat toa oa matua tau. Ei iuatai mao mambe ele kadonga toa ne ga ipaeabu ngan ei mulian.
 - (3) Ngan tibur memednga edengada, kaua saksak kapei ede tiuato wulf imamado. Gid panua tibada gid ngan edap ga oaine: Tapagun didi ngan ais, be ikaikai isulug ga imata idae. Ga kus ta tisama sing ngan didi toa oa imata. Oangga wulf ilalala ga inam, eine ga idame sing toa oa, be didi imata ga iket imae. Ei ga iunun ising mulian ga irangrang ngan imate.
 - b. Kadonga sat somisomi aea konaonanga ienono, mao aea oaro ikikisi, mao imata paeamao ede toa iket gita. Ro 6.23 [Gal 6.1, Ibr 12.1]
 - c. Satan somisomi iuangga itonton gid danga kemikemi toa Deo ikado ga iuot, be ipul gid danga toa oa ngan edap paeamao ede. Tota tabada Satan ele danga toa mugaeai Deo ikado ga iman danga kemi, ta danga toa oa ipaeabu ngan gita.

Eksempel	Edap tutui ngan nasinga	Kadonga sat ikado ta tanasi tutui mao
Kadonga ngan aranga ga taine tilup kelede	Eine togid oaoinga kekelegid.	Eine tikado kadonga iriau aea ga kadonga arala toman ngan panua padengada.
Pat	Eine ngan olnga danga saoa ilualua leda madonga.	Kadonga ngan kimnga tau pat, ga parumrumnga, ga ngalenga paeamao, ga paoennga pat mumulnga

3. Satan ele ipu ngan gita eine ga bedane:
- Satan (eaba lublubnga aea) ikim ilub gid panua (sipsip), ga ipapaeabu ngan gid, ga ipapamate gid. Ei ipaeabu ngan danga kemikemi toa Deo ibada ga inam pagita. Ins 10.10 (Eaba lublubnga aea eine idodo Satan toman ngan ele aluagau.)
 - Satan ipakaka gid panua tanoeai. PM 12.9
- B. Satan imata nanan saoa danga tapapauis ngan ta ipaluareean danga toa oa ta iuangga idada gita ta tadae kas ngan ele pitpit. (Ianun 8c)
- Gid danga toa loloda buk ga buk ngan, eine panua tibuobuo ta tinasi aea kadonga kemi mao. Eine mambe aranga ga taine tiuai mao be tieno, ga ununnga eau matua, ga eaneannga sat. 1Io 2.16
 - Tangale ga takim saoa danga tagera ngan matada mambe danga sisid, ga pat, ga danga padengada. 1Io 2.16 [1Ti 6.9-10]
 - Parimnga sapaean ngan leda danga sisid ga edada kapei. 1Io 2.16
 - Mataudnga Mt 10.28
 - Ikado ga gita iaoa kelede tamapoga. Jms 3.9-10
 - Ikado ga ariapolpol iuot rabu ngan gita Kristien. Jms 3.14-18

Satan ei sai, be ipatap gid panua ngan edap madongan?

- Deo kekelen ikado Satan ga iuot. Ese 28.14-15, 17
- Satan ieda ede pade eine deo tano aea. 2Ko 4.4
- Satan ele kimnga eine ngan paeabunga gid panua ga ipamate gid. 1Pe 5.8

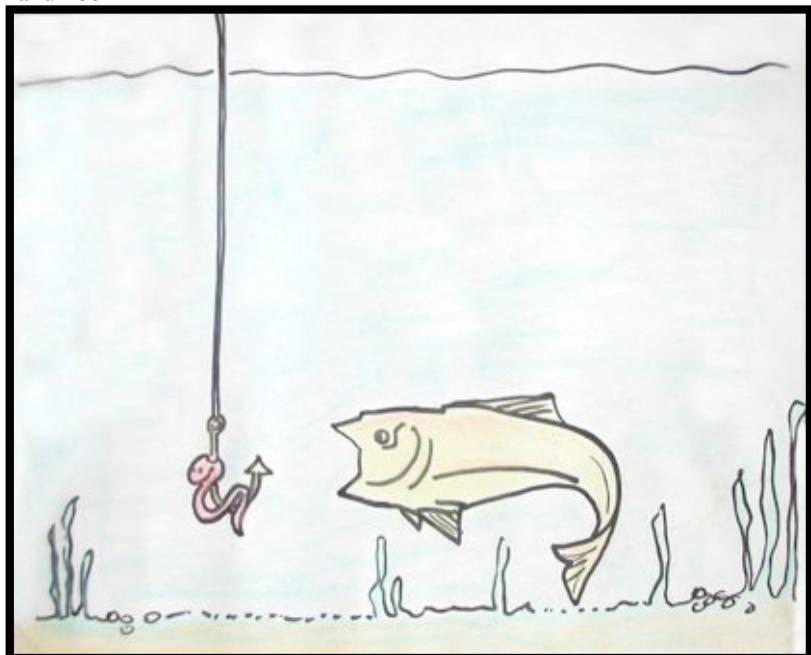
1Pe 5.8 “Matami idae ta agabit kemi. Ngansa ami isat toa eaba paeamao ilalala alele mambe laion iaoa ingongo, be iloilo eaba eta ngan isama ei ga kus.”

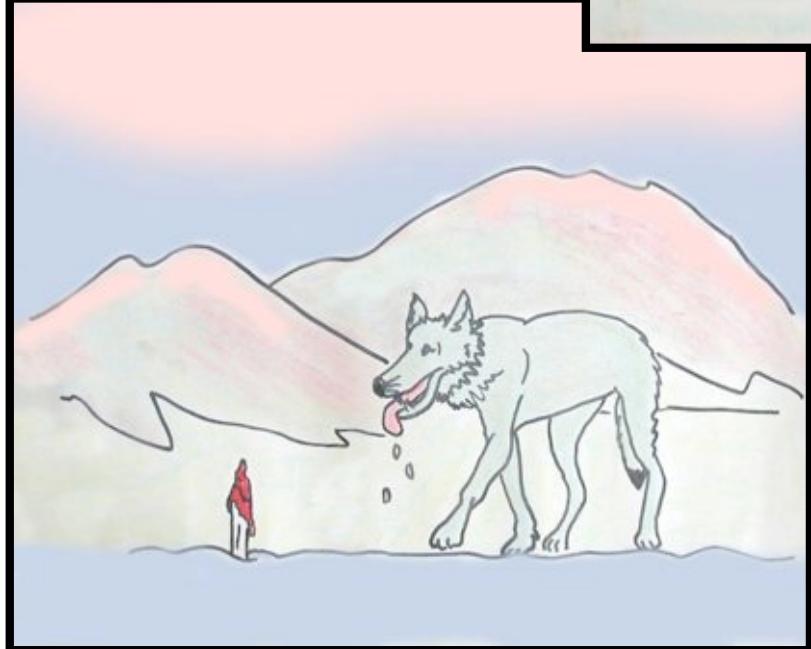
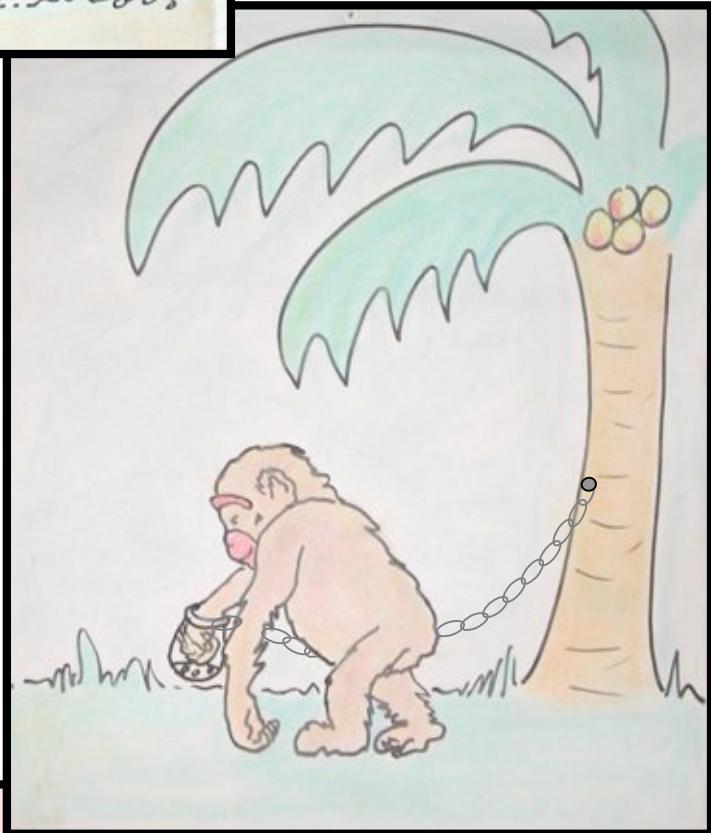
**Satan ele edap ede,
eine ngan
pamataudnga gid
panua.**

**“Itautau Tutui toa Deo ibada pagita ne,
eine mataudnga aea mao, be ikado ga
urada kapei, ga takim panua
padengada, ga tanasnasi oatainga
kemikemi.” 2Ti 1.7**

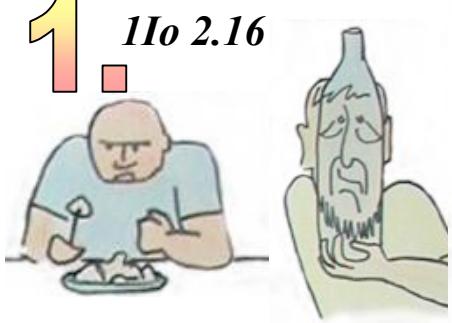
**Satan ei
posanga
pakakanga
itama.
Ins 8.44**

**Satan ipul
imata ta iuot
mambe
anggelo ede
merengai aea.
2Ko 11.14**

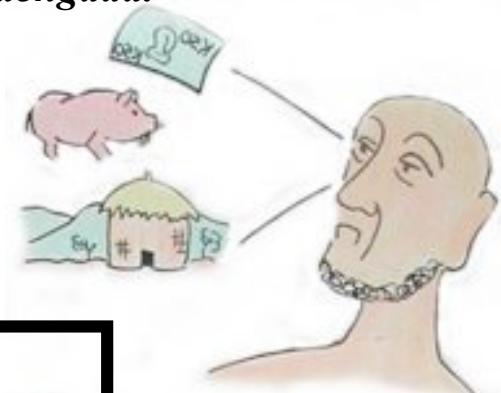
Kadonga sat ipaeabu ngan gita

1. *1Io 2.16*

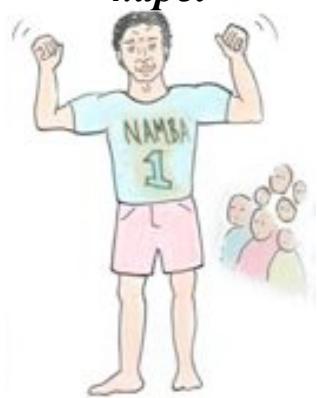

*Gid danga toa loloda buk
ga buk ngan mambe
aranga ga taine tiuai
mao be tieno, ga
ununnga eau matua, ga
eaneannga sat.*

2. *Tangale ga takim saoa danga
tagera ngan matada mambe
danga sisid, ga pat, ga danga
padengada.*

3. *Parimnga
sapaean ngan
leda danga
sisid ga edada
kapei*

4.

Mataudnga

5. *Ikado ga gita iaoa kelede
tamapoga.*

Jms 3.9-10

Mt 10.28

6.

Jms 3.14-18

*Ikado ga ariapolpol iuot rabu
ngan gita Kristien.*

Pananalenga 9: Ikamado ga gita takakado kadonga sasat?

Posanga ipu kapei: Pananalenga ga oaine imata inasi gid kadonga sasat iuotot panua lolodeai ga inam, be iposa pade ngan gid edap imata ede ga ede toa gid panua tinasi ngan kadonga gid mulian ga tinid igelgel ga tipul murid ngan Deo ele apu. Gid tilasu pulnga murid ngan Deo ele kimga somisomi tau, ta tinaman led kadonga aea paeamao iuotot ngan gid.

- A. Iesus idaba gid Parisi ngan led kadonga pakakanga aea. Matami nasi Deo ele posanga ga gid ne, ta ailoiilo gid edap toa led kadonga pakakanga aea iuotot masaeai.
 - 1. Mt 23.1-13
 - 2. Mt 23.15-17
 - 3. Mt 23.27-28
- B. Ninipunga ngan Parisi ga eaba ibabada takis. Lu 18.9-14
 - 1. Ikamado ga Iesus iaoa inasi ngan ninipunga toaine? Ei iposaposa ga ila pagid sapadua? (lain 9)
 - 2. Parisi iposa kemi ga ila pan Deo ngan saoa? (lain 11-12)
 - 3. Eaba ibabada takis iposa madongan ga ila pan Deo? (lain 13)
 - 4. Ngan pasalanga ninipunga toa ne, Iesus ipaola posanga ipu madongan? (lain 14)
- C. Leda kadonga toa ngada ne ipu iuotot lolodai ga inam. (Ianun 9a)
 - 1. Panua tiuotot paeamao ngan gid kadonga toa iuotot lolodeai ga inam. Be saoa danga idudunga aoadeai, eine irangrang ngan ikado gid ga tiuot paeamao mao. Mk 7.17-23
 - 2. Deo imata inasi panua lolod. Be imata inasnasi matad mao. Lu 16.14-15
 - 3. Oanenga itna ngan abei kemi ga abei paeamao Lu 6.43-45
 - a. Oangga eaba toa imadid ga imugamuga ngan lem madonga eine Deo → Abei itautau kemikemi
 - b. Oangga eaba toa imadid ga imugamuga ngan lem madonga eine eao → Abei itautau papaeamao.
- D. Matada inasi eaba ilolo toa inasnasi kemi Deo ilinge ga eaba ede pade toa inasi Deo mao. (Ianun 9b)
 - 1. Gid kadonga tinida aea eine tagera Paulus ininian ngan. Gal 5.19-21.
 - a. Lublubnga
 - b. Pakakanga
 - c. Matam nanan danga papaeamao
 - d. Pamatenga panua
 - e. Eao paoasasa posanga paeamao ngan oaem ede pade
 - f. Malainga
 - g. Mogal buda
 - h. Mata galgal
 - i. Kadonga arala ngan taine mao aranga toa ei eao adaoam mao
 - j. Edap imata ede ga ede ngan kadonga arala
 - k. Iuatai maeamaea mao

- I. Kadonga parimnga aea
 - m. Kadonga buobuonga aea
2. Gid kadonga toa ngada ne iuotot eaba iloleai ga inam, ta ikado ei ga iuot paeamao. Mk 7.23
- Kadonga sat ipu eine toa bedaoa
3. Be manta Itautau Tutui ipapot gid kadonga kemikemi mambe Paulus ininian ngan Gal 5.22-26.
- E. Patautene eine ado imata ngan eao matam inasi go mulian ta raring ga ila pan Deo. Oangga raring, nasi gid posanga ipu kapeipei ga bedane:
- Eksampel 1: Papot eksampel ede toa ipasolan kadonga ngan raring toman ngan Deo ele laulau.

Deo ele posanga:

Sng 23.1 "Maron ei eaba toa imariala kemi ngan gau mambe sipsip. Irangrang ngan napapauis ngan danga eta mao."

Sng 23.2 "Ei ipaeno gau rabu ngan gilgilnga kemikemi, Be imugmugaa ngan gau ta ibada gau ga nala ngan gid eau kemikemi toa ilele malan ga isulug."

Sng 23.3 "Ei ibada urag pau ta leg madonga iuot kemi. Ei ipasolan gau ngan kadonga tutui aea edap, ngansa ei ikim gau napasolan mambe ei ieda kapei." ...

Eao rangrang ngan pul posanga ngan Laulau Baunga aea (Sng) 23 ga ila iuot mambe lem raring bedane:

Sng 23.1 Maron, gau naoatai mambe eao mariala ngan gau. Gau mambe eao lem sipsip. Tautaunga eao lualua gau ngan danga imata ede ga ede, ta napapauis ngan danga eta mao.

Sng 23.2 Eao earan gau kemi ta lolog itarui ga namamado,

Sng 23.3 Eao kado ga nanaman mambe urag iluai mulian.

Eksampel 2: Matami inasi Deo ele laulau ngan posanga ngan Ep 3.16-18.

Edap ede ngan pulnga Ep 3.16-18 ila iuot mambe raring: Deo, naposa kemi ga ila pago ngansa eao lualua gau ngan gid danga kemikemi tau buburiai aea. Gau nakim eao pamatua gau ngan uram kapei toa inam pan Itautau Tutui. Ga pade, gau nakim Natum Jesus Kristus somisomi imamado toman ngan gau, ta ipamatua gau. Toa bedaoa ta namadid matua ngan nasinga kemi lem kadonga kimnga aea mambe tano ikisi matua abei iuaroar. Toa bedaoa ta gau ga nabada pamatuanga toman ngan eao lem panua tututui toa ngada na. Ta naoatai kemi ngan Kristus ele kadonga kimnga aea. Ta matag inasi mambe ele kimnga toa ne iuot kapei tau ga ilalala ga ila, be irangrang ngan kus mao.

Deo ele posanga padengada toa irangrang ngan tapul ga iuot raring:

1. Sng 139.23-24	5. Ro 8.37-39
2. Sng 51	6. Ins 6.37-40
3. Ep 3.16-21	7. Plp 2.5-11
4. Ro 8.28-29	8. Plp 4.5-7

Leda kadonga toa ngada ne ipu iuotot lolodai ga inam

Abei itautau kemi

Mk 7.17-23
Lu 6.43-45

Abei itautau paeamao

Deo iman am
madidnga.

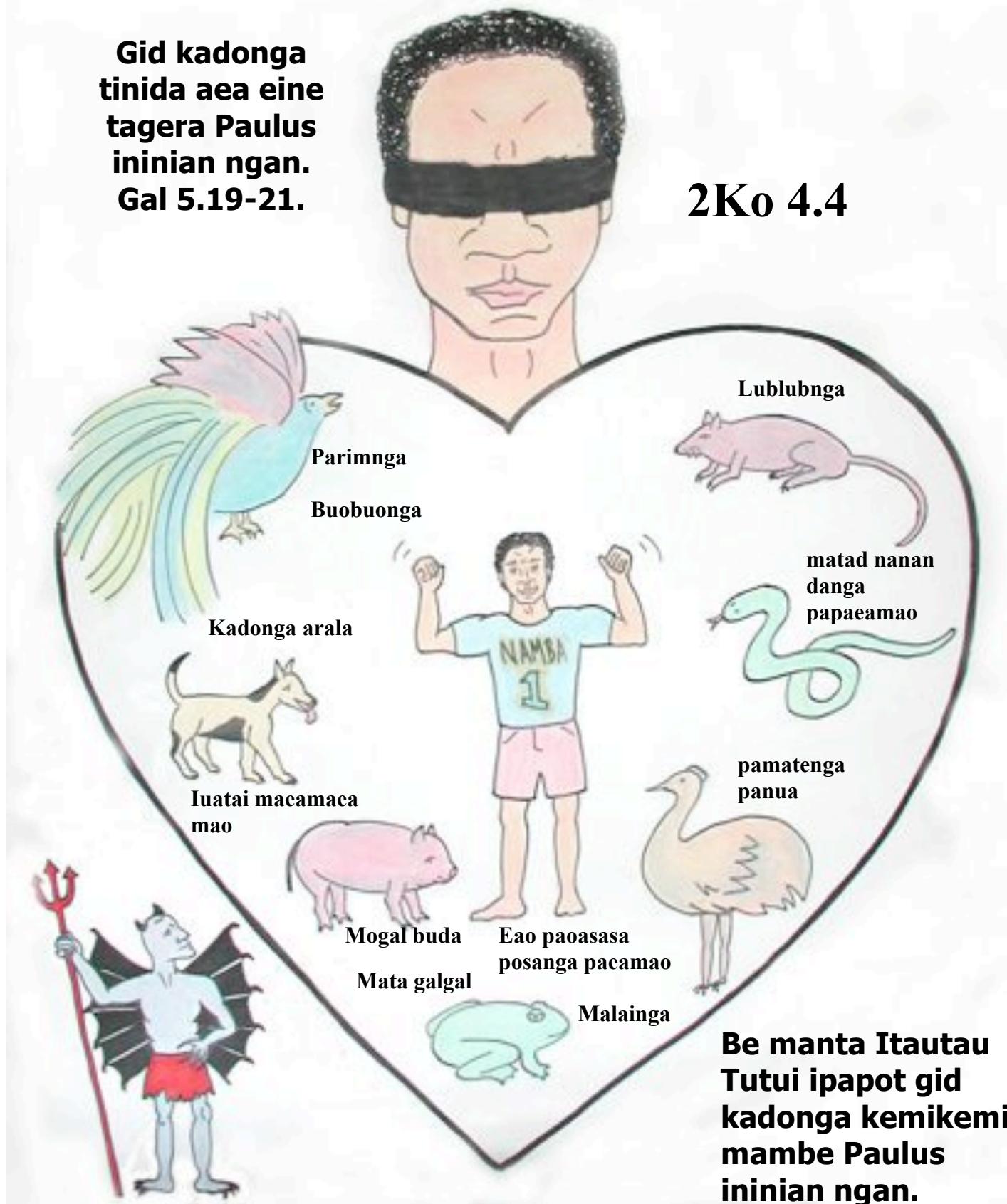
Deo imata inasi panua lolod.
Be imata inasnasi matad mao.
Lu 16.14-15

Kadonga sat
ipu ienono
lolodai.

**“Gid danga papaeamao toa ngada ne ienono
panua lolodeai ga iuot, ta ikado gid ga tiuot
paeamao Deo imatai.” Mk 7.23**

**Gid kadonga
tinida aea eine
tagera Paulus
ininian ngan.
Gal 5.19-21.**

2Ko 4.4

Pananalenga 10: Annga isaoa iuot ngan led a kadonga sasat?

Posanga ipu kapei: Gid panua tipul murid ngan edap kemi toa Deo ikim tinasnasi, ta tinaman ad kadonga papaeamao imata ede ga ede toa iuotot ngan led kadonga sasat. Pananalenga ga oaine iaia inasi ga bedane. Nasinga kadonga kemi eine danga kapei. Be manta loloda aea danga eta mao ta tanasnasi.

A. Ngan led a madonga tanoeai, edap rua ienono.

1. Ede ila pan Deo.
2. Edap ede pade ila ga taduaeaa ngan. Matami inasi mambe edap toa ne ilalala ga isulug.
 - a. Satan imata nanan mambe gita tapapauis ngan danga edengada ta iuangga ipalaurerean ta iul gita ngan ele puo. Ro 1.21-23, 29-31 (Ianun 10a)
 - (1) Ro 1.21 iposa ngan gid panua toa titolatola ngan soanga Deo ieda.
 - (2) Ro 1.21 ga 2.8 iposaposa ngan gid panua toa led kadonga ngan pulnga murid pan Deo ikakado ga ga led oatainga iuot buobuonga ga timamado dodom.
 - (3) Gid panua tikim madonga dodom aea ga kadonga papaeamao. Ins 3.19
 - (4) Muriai, gid ga tiduaeaa ngan dinga imperno. Plp 3.18-19 [1Ko 13.1-3]
 - b. Oangga panua Kristien tautaunga, irangrang ngan tila ngan dinga imperno mao. Be led kadonga irangrang ikado gid ga tiuot mambe abei toa itautau eta mao. [Ep 5.8, 1Pe 2.16, Ep 5.15, ga pade Ins 6.37, 40, 47, Ins 3.16-18, Ep 1.5, Ro 8.22-25, 35-39; Ins 10.28]

B. Kadonga sat matamata iuot ga bedane.

1. Kadonga sat iuot matamata rabu ngan gid anggelo ton Deo.

Eao mambe gigima gaisala aea toa itara mariambai ngan gaga itakai. Be eao tap buburiae ga sulug. Mugaeai eao easal gid alu toa ngada ne ngan uram kapei. Be eao tap ga sulug tanoeai. Toa lolomeai na eao keokeo ga bedane, "Gau ga nadae buburiae. Be gau leg mul maron aea, eine ga ienono gadae ngan gid gigima ton Deo. Gau ga namado ngan leg mul maron aea gadae ngan lusi toa gid anggelo tiluplup ngan, ngan tibur toa aea ul kapei tau. Gau ga nadae gadae ngan gid laulau mariambai, be naot lalaede mambe Deo gadae tau. (Ais 14.12-14)

2. Ngan edap ga oaine, kadonga sat iuot matamata rabu ngan gid eababa.

Maron Deo ikado gid masilau tibur aea toa ngada ne ga tiuot, be eta ngan gid ele oatainga kapei ngan kadonga parumrumnga mambe mota mao. Idio ta mota ibeta taine bedane, "Tautaunga Deo iaia ikarara gimi ngan eannga abei itautau toa ngada ne dadangai na?"

Ta taine ikeo pan mota bedane, "Mao. Deo ilongo ngan gai aean abei itautau toa ngada ne dadangai. Be iaia ikarara gai ngan abei kelede mon imadmadid rabu ngan dadanga. Deo ikeo ga gai aean mao ga akisi mao pade, ngan kado ta amate."

Be mota ikeo pan taine, "Irangrang ngan gimi amate mao. Ngansa Deo iuatai, oangga gimirua aean abei toa ne itautau, eine matami ga iualai ta aot mambe ei, ta aoatai ngan danga kemikemi ga danga papaeamao."

Io, taine igera abei toa oa itautau imata kemi ngan eaneannga ta ingale. Ta ikeo iloleai bedane, "Kemi ngan naean abei toa ne itautau ta nabada oatainga kemikemi imata ede ga ede." Tota ibada ta ian. Be ibada ilia ga ila pan iadaoa toa imamado toman ngan ei, ta ei pade ian. (OM 3.1-6)

C. Gid annga papaeamao iuotot ngan leda kadonga sasat. (Ianun 10b)

1. Kadonga arala, ga kadonga ngan lolomi aea muk, ga kadonga mambe kaua, ga raring ngan gid deo pakakanga, ga kadonga borou, ga ariapolpol, ga aoa parau, ga mata galgal, ga lolo bake, ga soanga edami mulian, ga amapmapoga alele, ga aoami isokangai, ga lolomi paeamao, ga ununnga sat, ga kadonga mangamanga togid panua ununnga ad, ga gid kadonga padengada toa bedaoa Gal 5.19-21
 2. Gid danga toa ne ikado ga Deo ilolo itang. Ais 5.1-4, 7
- D. Deo ikim ibada kadonga tutui ga inam pagita, mambe ele tenainga inam pagita. Be kadonga tutui toa oa, eine togita mao.
1. Itutui oangga tabada panasnga ngan leda kadonga sasat. Ro 3.9-11
 2. Edap ngan badanga kadonga tutui, Deo ipaola ga iuot masaeai. Ro 3.21-26
 3. Deo ikado gita ta tarangrang ngan tasio edap isaoa takim tanasi. Ins 3.16-18
 4. Kristus ikado kadonga sat eta mao, be Deo ipaluplup leda kadonga sasat toa ngada oa ga idae ngan ei, ta ipanas ei lalaede mambe ei eaba kadonga sat aea. Toa bedaoa ta gita taot panua tututui Deo imatai ngan Kristus ele naurata. 2Ko 5.21
 5. Panasnga toa itutui ngan gita tabada, tota Jesus ibada ta inaman ieieinga ngan gita leda kadonga sasat. 1Pe 2.24
 6. Jesus ibada panasnga ngan gita leda kadonga sasat, ngansa iuangga gita tabada madonga kemi. Gal 3.13
 7. Matada inasi Deo ele kadonga lolo marum aea ga ele kadonga lolo bake aea. Ro 11.22

**Satan imata nanan mambe gita tapapauis ngan danga
edengada ta iuangga ipalaurerean ta iul gita ngan ele puo.**

Ro 1.21-23, 29-31

**1. Gid panua toa
titolatola ngan
soanga Deo ieda.
Ro 1.21**

**3. Panua tikim madonga
dodomaea ga
kadonga papaeamao.
Ins 3.19**

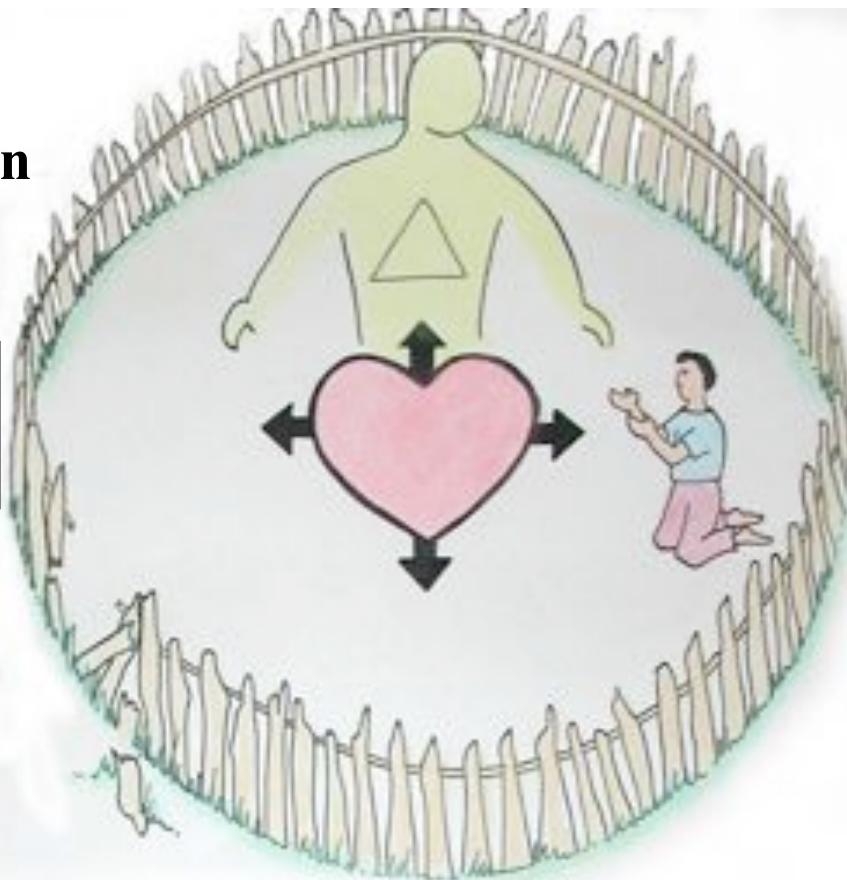
**4. Tiduae ngan
dinga imperno.
Plp 3.18-19**

**2. Led oatainga iuot
buobuonga ta
timamado
dodom.Ro 2.8**

**Itutui ngan gita
toa ngada ne
tabada
panasnga ngan
leda kadonga
sasat.**

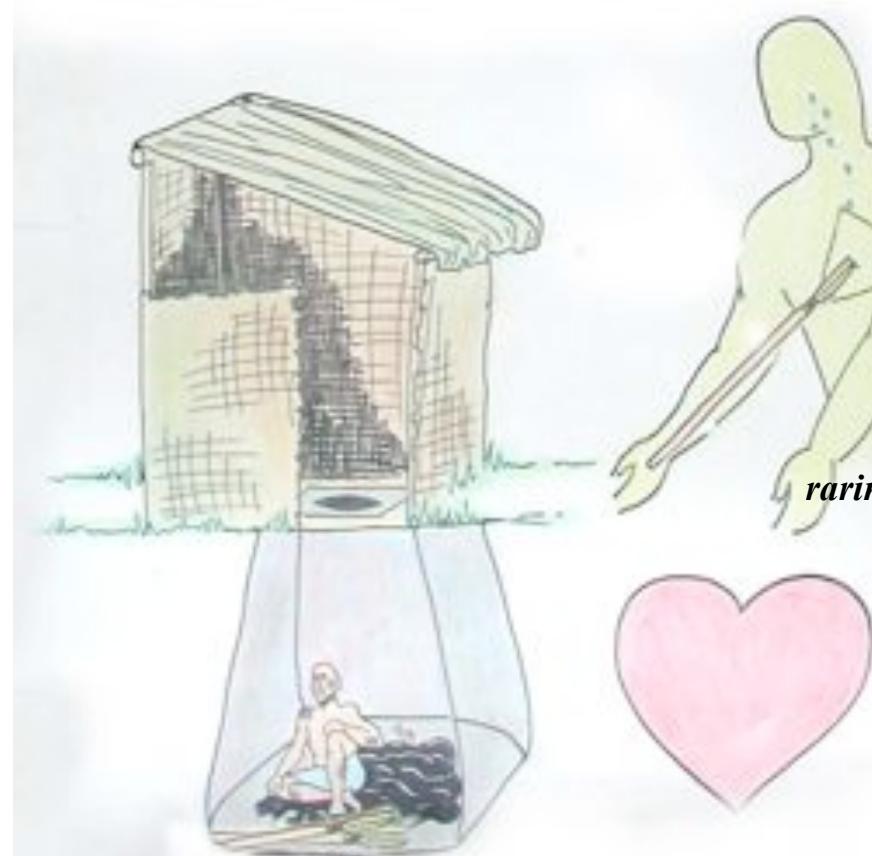
Ro 3.9-11
Ro 3.21-26
Ins 3.16-18

**Gid annga
papaeamao
iuotot ngan led
kadonga sasat:**

*kadonga arala
lolomi aea muk
kadonga mambe kaua
raring ngan gid deo pakakanga
kadonga borou
ariapolpol
aoa parau
mata galgal
lolo bake
soanga edami mulian
amapmapoga alele
aoami isokangai
lolomi paeamao
ununnga sat
kadonga mangamanga togid
panua ununnga ad*

2Ko 5.21
1Pe 2.24
Gal 3.13
Ro 11.22

EDAP NGAN BADANGA MULIAN GID PANUA

Pananalenga 11: Tagera Deo ele kadonga lolo marum aea ngan badanga mulian gid panua

Posanga ipu kapei: Pananalenga ga oaine iaoa inasi mambe Deo ilolo isat kapei tau, ta ilolo ikim ngan samumnga leda kadonga sasat. Ei iuangga ikado bedane ta irangrang ngan talup kelede toman ngan ei. Oangga taoatai kemi ngan Deo ele kadonga kimnga aea ngan gita, eine tabada pamatuanga kemi toa ilualua gita ngan leda madonga toman ngan ei ga panua padengada.

A. Mugaeai ngan tabada Deo ele kadonga lolo marum aea, eine leda madonga madongan? Manta matada inasi leda madonga mugaeai aea ta irangrang ngan taoatai kemi ngan ele kadonga lolo marum aea ipu madongan. (Ianun 11a)

1. Gita taeadi mambe loloda aea muk kautede ngan leda kadonga sasat. Be mao. Eine kapei ga kapei tau."
2. Leda edap eta ngan keminga loloda mulian mao.

Jer 17.9 ikeo ga bedane, "*Panua toa ngada ne lolod eine iuon ngan kadonga pakakanga. Lolod aea paeamao toa ne iasal danga toa ngada ne. Eaba eta irangrang ngan ikemi ilolo mulian mao. Be eaba eta irangrang ngan iuatai tautaunga ngan ilolo mulian mao pade.*"

3. Be Deo kekelen irangrang ngan ikemi mulian loloda. Ei irangrang ngan ibada loloda pau ga inam pagita, ga ikado tautaudida ga iuot pau pade.

Ese 36.26 ikeo ga bedane, "*Gau ga nadol lolom pau ga tautaudim pau ga idudunga pago. Gau ga napakoli lolom paeamao toa imata sapian gau somisomi ne, ta nabada lolom pau ede pade pago toa imata bibita ga imamado, ta irangrang ngan ilongo kemi lingeg.*"

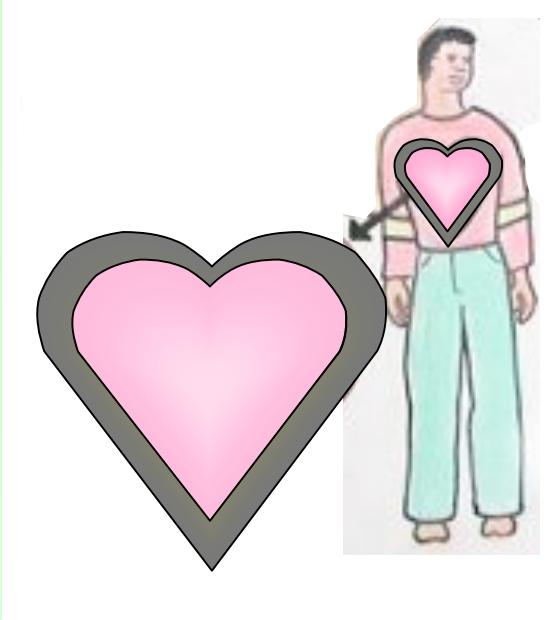
B. Deo ilolo ikim gita kapei tau ta iuangga gita toa ngada ne talup kelede toman ngan ei. (Ianun 11b)

1. Deo ikim gita kapei ga bedane. Mt 27.26-30, 35-44 ga Ins 10.17-18 [Ro 5.6-8]
2. Oangga takim leda lupnga toman ngan Deo iuot kemi mulian, gita manta tarepe saoa danga ipakala leda lupnga toa oa. Danga toa ipakala leda lupnga toman ngan Deo, eine kadonga sat. Manta tabeta ei ngan isamum leda kadonga sasat. Ins 5.39-40, 6.35-37

C. Somisomi Deo isangasanga gita, ta ilolo ikim kapei tau ngan samumnga leda kadonga sasat.

1. Ngan ele kadonga kimnga aea, Jesus ibada gita mulida ta ibada ada panasnga. Tota Deo imata sapian leda kadonga sasat, ta imata nanan pade mao. (Ianun 11c)
 - a. Mugaeai ngan tabada Deo ele kadonga lolo marum aea, teta pade gita tala ngan dinga imperno ga taduaeae.
 - b. PM 1.5b-6 ikeo ga bedane, "Ei ikim gita kapei tau, ta ngan ei ising, *ipola gita ta tatnan leda kadonga sasat.*"
 - c. Kadonga ngan samumnga kadonga sasat, eine ga bedane:
 - (1) Imata sapian idil paeamao ienono imatai.
 - (2) Saoa gigi ienono ngan kadonga sat toa oa, eine isamum.
 - (3) Tautaunga itutui ngan ibada olnga ngan patutuinga kadonga paeamao toa oa, be eaba sai isamum kadonga sasat, ei imata tran, ta ibaba ngan aea kolinga mao.
- d. Ngan samumnga leda kadonga sasat, Deo ikeo ga imata nanan pade mao. Ibr 8.12

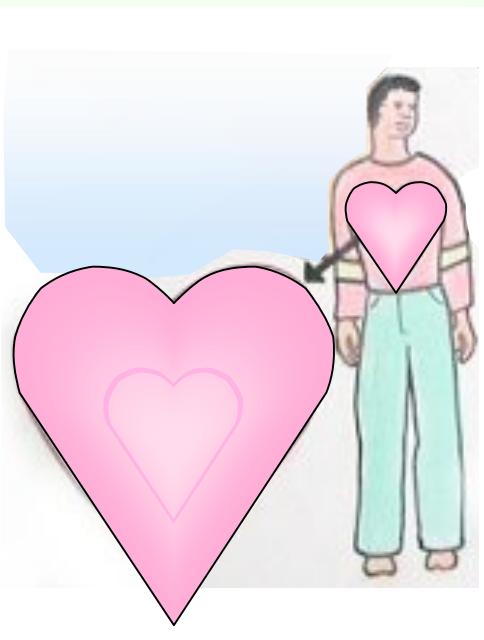
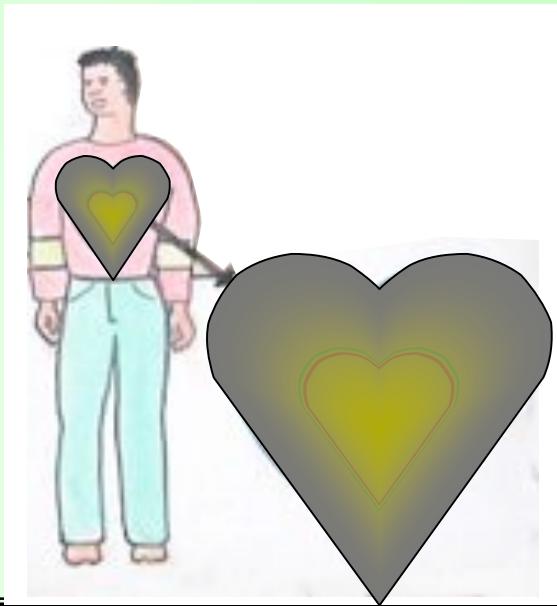
2. Deo ele laulau aea posanga ga gid ne ipasolan mambe Deo ilolo ikim ngan samumnga leda kadonga sasat.
- 2Ko 5.21
 - Gal 3.13
 - 2Pe 3.9 [1Ti 2.3-6 ga Tit 2.11 ga Ins 3.16-17]
- D. Deo ele kadonga lolo marum aea ibaba gita ngan dolnga gita mulian ga tasulug, ga tapul loloda ga tatnan leda kadonga sasat.
1. Danga eta isusuran Deo ta ikado ei ga isamum leda kadonga sasat ga ibada gita mulian mao. Be ngan ele kadonga kimnga aea ga ele kadonga lolo marum aea kekelen, ei ilongean edap ede pagita ngan samumnga leda kadonga sasat.
 - a. Deo ele kadonga lolo marum aea inam pagita ngan kolinga gita leda kadonga eta mao. Be ilolo marum sapaeān pagita, ngansa ei eaba kemi.
 - b. Ngan ele kadonga lolo marum aea kekelen, Deo ibada gimi mulian. Gimi akado danga eta ngan luanga gimi mulian mao, be Deo ibada gimi mulian mambe ele tenainga ila pagimi. Lemi kadonga lolo matua aea eine mambe edap tenainga toa ne ila pagimi ngan. Kadonga toa ne iuot ngan gimi lemi naurata mao. Deo kekelen ikado, ta irangrang ngan eaba eta iparim ngan ei mulian mao. Ep 2.8-9
 2. Deo ele kadonga lolo marum aea ipei gita ngan pulnga loloda ga ila pan. Ro 2.4 [Ep 3.16-19]
 3. Deo irangrang ngan imata tnan go mao ta ipul imur ngan go mao ga mao tau. Oangga eao sio edap edengada papaeamao, ei ikim go maitne. Ei ga imata tnan go mao. Irangrang ngan ilongean go ga tap ga duaea mao. Plp 1.6
- E. Kolinga: Gimi kelede kelede matami nanan danga toa ngada ne Deo ikado ngan luanga gimi, toa patautene alongo ngan pananalenga toaine. Eao ga kado mado?
-
- Oangga ado imata irangrang, akado paoataninga ngan idil ga gid ne pade:*
1. Ninipunga ngan Hosea ga Gomer (ninipunga ipasolan kadonga lolo marum aea)
 - a. Sng 103.3-4 (1-5) Deo ibada gita mulian ngan paeabunga kapei.
 - b. Hosea 1.1-10 (Apul ninipunga toa ne idil kelede kelede ga inam ngan lem posanga mao, be ngan laboram, ninipu pan oaem ede pade ngan saoa danga iuot ngan Hosea ga iadaoa.)
 - c. Ngan Hosea 11.1-4, 7-9, 12, Deo itang ngan gita ta ikeo, "Gau ga matag tnan go madongan? Oo. Irangrang ngan matag tnan go mao."
 - d. Deo ipatutui ada gigi ngan olnga ede kapei tau. Eine ngan Inat ising.
 - e. Matada nanan ado toaiua tipamadid Jesus ngan posanga ga tipatoto ei ngan abei tabala. Mt 27.26-30, 35-44
 - f. Ngan ele kadonga kimnga aea ngan gita, Jesus ilongean ei mulian ga imate ngan abei tabala. Ins 10.17-18

*Taeadi mambe loloda
aea muk kautede
ngan leda kadonga
sasat. Be mao. Eine
kapei ga kapei tau.*

**“Panua toa ngada ne lolod eine
iuon ngan kadonga
pakakanga. Lolod aea
paeamao toa ne iasal danga toa
ngada ne. Eaba eta irangrang
ngan ikemi ilolo mulian mao.
Be eaba eta irangrang ngan
iuatai tautaunga ngan ilolo
mulian mao pade.”**

Jer 17.9

**Deo irangrang ngan ibada loloda
pau ga inam pagita, ga ikado
tautaudida ga iuot pau pade:**

*“Gau ga nadol lolom pau ga
tautaudim pau ga idudunga pago.
Gau ga napakoli lolom paeamao toa
imata sapian gau somisomi ne, ta
nabada lolom pau ede pade pago toa
imata bibita ga imamado, ta
irangrang ngan ilongo kemi lingeg.”*

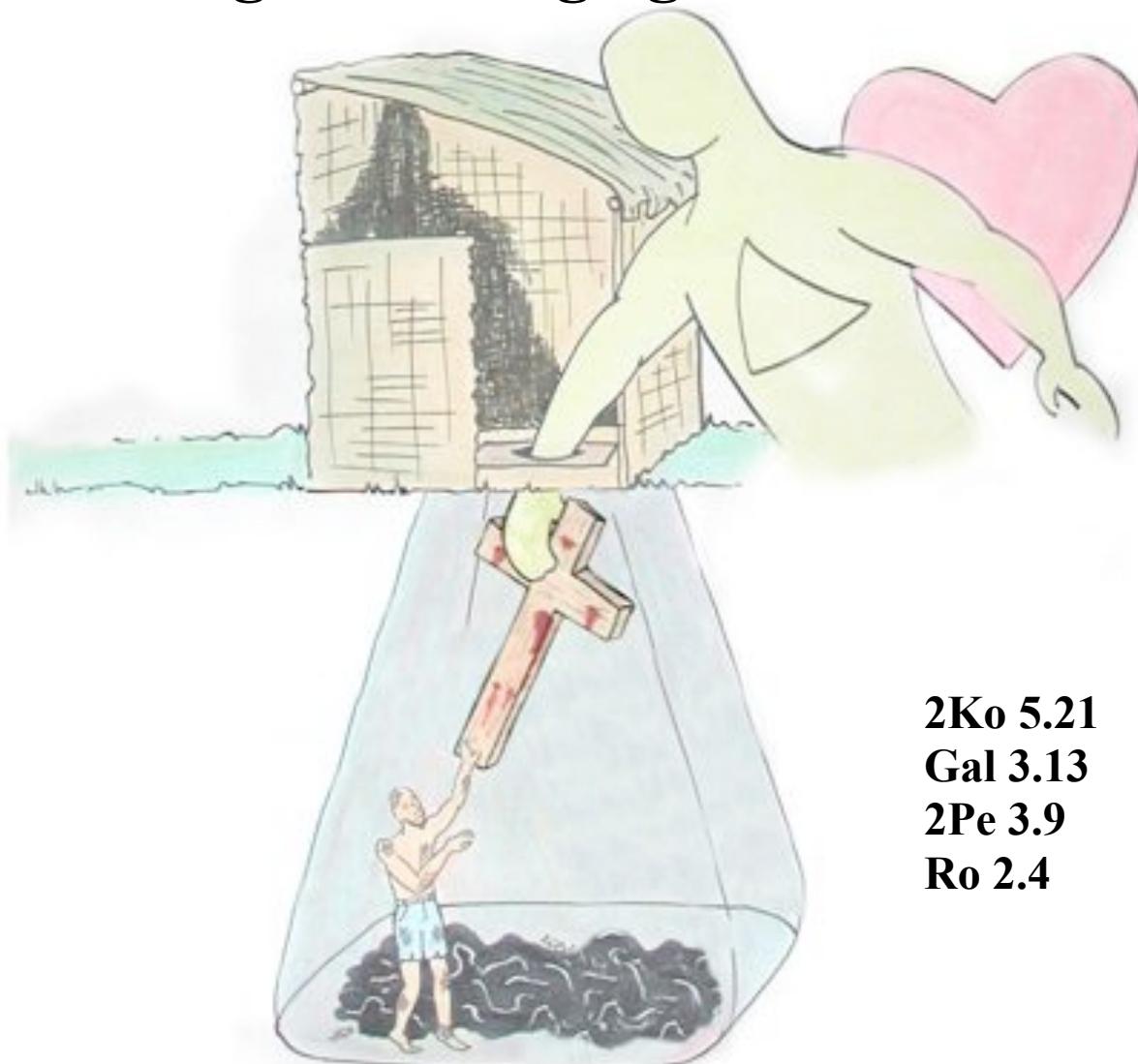
Ese 36.26

Mt 27.26-30, 35-44

Ins 10.17-18

**Tagera Deo ele kadonga lolo marum aea
iuot masaeai ngan ele naurata toa ikado
ngan badanga gita mulian.**

2Ko 5.21

Gal 3.13

2Pe 3.9

Ro 2.4

Iesus ibada gita mulida!

**Leda kadonga sasataea panasnga idae ngan ei,
be ele madonga kemi iman gita led.**

Pananalenga 12: Deo ikado edap madongan ngan badanga mulian gid panua?

Posanga ipu kapei: Pananalenga ga oaine iaoa inasi ngan saoa danga iuot ngan ado toaiua loloda matua pau ngan Jesus Kristus ga ibada gita mulian. Eine iaoa inasi ngan posanga ipu ngan posanga idil ga gid ne: pulnga loloda ga ila pan, kadonga lolo matua aea, kadonga ngan badanga gita mulian ngan kadonga sasat, ga gita taot Deo ele gergeu tautaunga.

- A. Edap toa Deo ibada gita mulian ngan, idil ede eine pulnga loloda ga tnannga kadonga sasat. Be idil ede pade eine ngan loloda matua ngan Jesus ele naurata ngan badanga gita mulian.
1. Kadonga ngan pulnga loloda ga tnannga kadonga sasat
 - a. Posanga ipu ngan pulnga loloda eine ngan laborada ga led a kadonga iuot ede pade.
 - b. Gita tamate toman ngan Kristus ta labone irangrang ngan tanasi kadonga mugamuga mao. (Loloda mugamuga imate.) 2Ko 5.17
 - c. Deo ga ikado ga eao ot eaba mao taine pau. Ep 4.20-24
 - d. Ioanes Paliliunga aea iposaposa ngan gid kilala toa ipasolan mambe tapul loloda tautaunga. Mt 3.1-2, 7-8
 2. Kadonga lolo matua aea
 - a. Kadonga lolo matua aea ipu ga bedane: Eao dol lolom ga tautaudim ga idae Kristus ibagaeai ta eao eadi mambe ei kekelen irangrang ngan ilua go.
 - b. Gita led a kadonga irangrang ngan ibada mulian gita mao, be oangga loloda matua ngan Kristus ele naurata, tota ibada gita mulian. Ep 2.8-9, 2Ko 5.15, Ro 6.22-23
 - c. Eao longean Jesus Kristus iuot am Maron kapei. Eao dol go mulian ga dae ei ibageai, ta longolongo ei kekelen ilinge. Eine posanga ipu kapei ngan posanga idil toa ne *Maron*.
 - d. Leda kadonga kemikemi ibada gita mulian mao, be Deo ibada gita mulian ngansa ikim gita tanasinasi kadonga kemikemi.
 - (1) Deo ikoromot naurata ngan gita takakado. Ep 2.8-10 (Ngan lain 10 ikeo ga Deo ikado gita ga taot pau ngansa iuangga gita takakado naurata kemikemi.)
 - (2) Mugaeai tau, Deo iuatai ngan sapadua ga timan ei ele, ta isio gid panua toa oa motean ta ikim tiuot lalaede mambe Inat Jesus. Ro 8.28-29
 3. Deo isamum led a kadonga sasat ta ikado loloda ga iuot pau.
 - a. Jesus Kristus ising isamum led a kadonga sasat toa ngada ne ga ila. PM 1.5 [Ibr 1.3]
 - b. Ngan ado toaiua loloda matua pau ngan ei, ei ibada gita mulian. Be ngan ado toaiua ga ilalala ga ila, eine panasnga eta irangrang ngan iuot ngan gita mao ga mao. Ro 8.1
 - c. Deo ibada madonga pau pagita. Ep 4.22-24 [Tt 3.5, Ins 3.3]
 4. Deo ikado ga taot ele gergeu tautaunga.
 - a. Tota labone taot iaoa kelede ton Deo. Gal 4.4-6 [Ep 1.5]
 - b. Danga kemikemi toa ngada oa Deo iposa tautaunga ngan ga isio ngan Kristus ibada, eine gita pade tabada toman ngan Kristus. Gal 4.7, Ro 8.17
 - c. Gita tamate ngan abei tabala toman ngan Kristus ta labone tabada madonga pau. Gal 2.20
 - d. Jesus inam pagita ta imulmuli lolodai ta ibada Itautau Tutui pagita. Ins 14.16-18, 23
 - e. Ngan Itautau Tutui iura, talongolongo Jesus ilinge ga ilalala ga ila. Gal 5.16

- B. Saoa kadonga manta iuot oangga tapul loloda?
 - 1. Taoaoa ngan leda kadonga sasat. 1Io 1 8-9
 - 2. Tatnan leda kadonga sasat ga tapul murida ngan gid kadonga toa oa, mambe danga paeamao ede. Ese 18.30-32, Ro 6.2
 - 3. Dol go tautaunga ngan nasinga Deo ele kimnga. PA 26.20
 - 4. Lolom matua ngan ei ta eadi mambe ei irangrang ngan ipul lolom. Plp 1.6
- C. Ninipunga edengada ngan pulnga loloda, iuotot ngan Deo ele laulau ga bedane:
 - 1. Tadol gita mulian ga tasulug. Lu 18.13-14
 - 2. Gid panua ngan ado toaiua Itautau Tutui isulug ga inam. Pa 2.37-38
- D. Kadonga lolo matua aea tautaunga ga ipapot kadonga kemikemi ngan lem madonga ga bedane:
 - 1. Kadonga lolo matua aea irangrang ngan iman danga gaot aea kekelen mao. Jms 2.19
 - 2. Lolom matua tautaunga mambe Kristus imate ngan luanga eao. Ro 10.9-10
 - 3. Labone am Maron pau eine Kristus. 2Ko 5.15
 - 4. Eao dol go tautaunga ngan madonga am Maron pau ibageai ga nasnasi ilinge. Ro 6.16-19
 - 5. Kadonga lolo matua aea tautaunga ga ipapot gid annga kemikemi ngan lem madonga. Jms 2.14-17

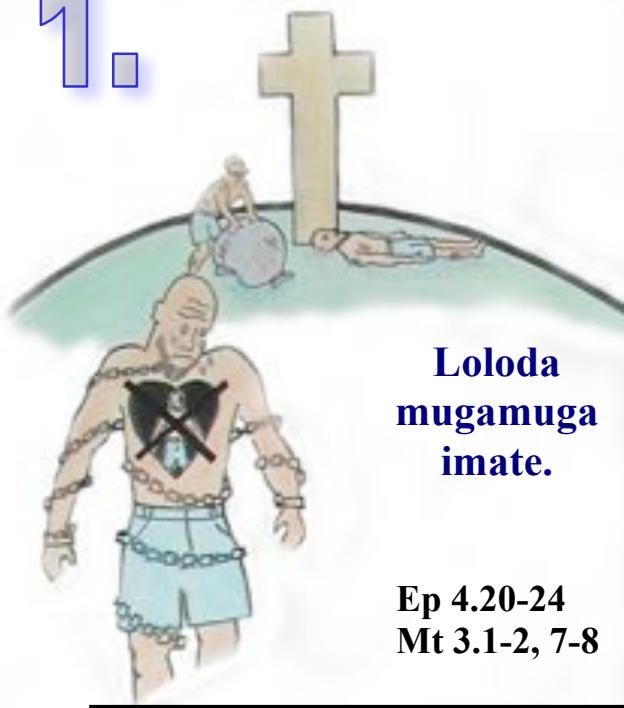
**Deo ele naurata ngan badanga gita mulian
eine saoa danga?**

**Kadonga
lolo matua
aea**

Tapul loloda

Laborada ga leda kadonga
iuot ede pade.

1.

**Loloda
mugamuga
imate.**

Ep 4.20-24
Mt 3.1-2, 7-8

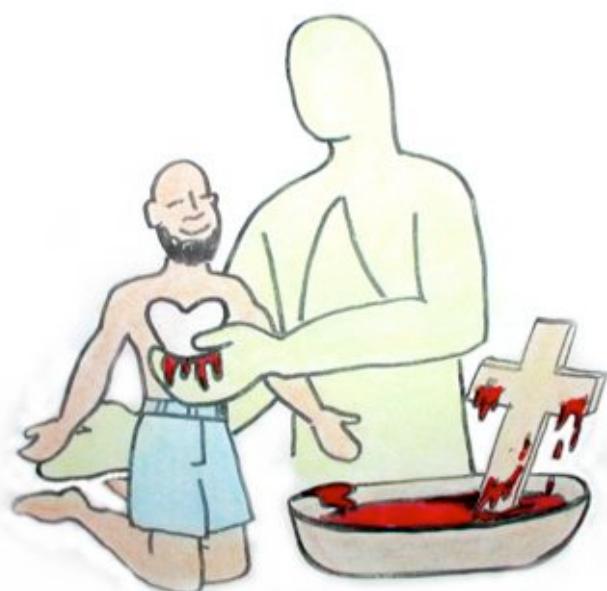
Ep 2.8-9
2Ko 5.15
Ro 6.22-23

2.

**Longean Kristus iuot
am Maron kapei. Dol
go mulian ga dae ei
ibageai, ta longolongo
ei kekelen ilinge.**

**3. Deo isamum leda
kadonga sasat ta
ikado loloda ga
iuot pau.**

PM 1.5
Ro 8.1
Ep 4.22-24

**Deo ikado ga taot
ele gergeu
tautaunga.**

Gal 4.4-6
Gal 4.7
Gal 2.20

**Iesus inam pagita
ta imulmuli
lolodai ta ibada
Itautau Tutui
pagita.**

Ins 14.16-18, 23

**Ngan Itautau
Tutui iura,
talongolongo
Iesus ilinge ga
ilalala ga ila.**

Gal 5.16.

Pananalenga 13: Kilala isaoa ipasolan gid Kristien?

Posanga ipu kapei: Pananalenga ga oaine iaoa inasi ngan Kristien manta iuot eaba madongan. Leda posanga ipu inam pan 1 Ioanes. Kadonga kimnga aea eine idil kapei ede manta ienono pagid Kristien toa ngada ne. Kadonga kimnga aea toa ne iuot ngan Deo ele naurata ngan pulnga lolod ga iuot pau.

- A. Jesus ele eaba ato aea, Ioanes, ikeo pagita ngan 1Io 1.1-3 ga bedane: "Posanga madonga kemi aea toa gai agera ga alongo ngan ne, tota apaola ga ila pagimi. Gai apaola pagimi ngansa akim gimi pade alup kelede toman ngan gai. Be gai lemai lupnga toa ne eine toman ngan Tamada Deo ga Inat Jesus Kristus."

Ninipunga: Ado ede gergeu aranga ede ngan tibur Saut Amerika, itna imate. Be itama ei eaba ununnga aea ta imariaala kemi ngan inat mao. Tota gergeu toa oa ilululu annga alele ga ilublub pade. Ngansa aea annga imata karanga mao. Be taine Kristien ede imamado ele tuangai. Gergeu toa oa somisomi ilublub annga taine toa oa ele lumaeai. Be taine toa oa iraring ngan luanga ei. Ila ga muriai taine toa oa isau ei ga iuot ele gergeu tautaunga. Ei imariaala kemi ngan ei, ga ipanpan aea annga, ga ibada barikia papau pan, ga ikim ei tau. Be gergeu toa oa ei ilublub maitne ga ilululu annga alele pade. Goibe taine toa oa imariaala kemi ngan ei toa bedaoa, be gergeu toa oa iuatai kemi ngan madonga toman ngan iaoa kelede toa oa mao. Ei manta ibada oatainga ngan saoa kadonga gid panua manta tinasnasi ngan iaoa kelede toa oa. Be kadonga toa oa iuotot manmuae mao. Ipul ei kautede kautede ga inasi edap pau toa ne.

- Kilala eine saoa danga? Eine idil ede toa ipasolan mambe eaba eine ede pade ngan panua padengada. Ipasolan mambe ei ede ngan gid iaoa ede.
- 1Io - Ngan kilala ga gid ne, gita taoatai mambe talup toman ngan Deo.

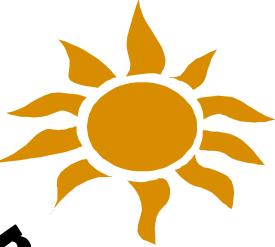
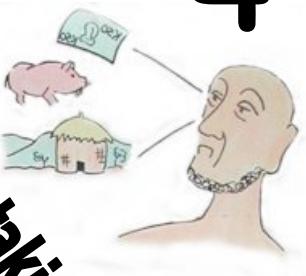
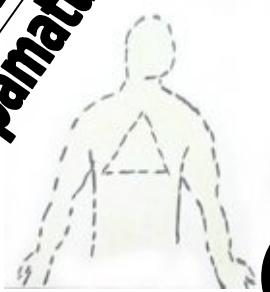
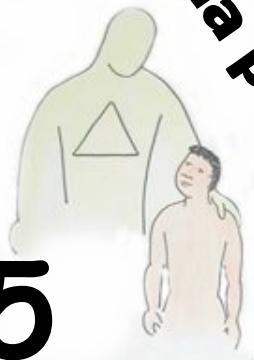
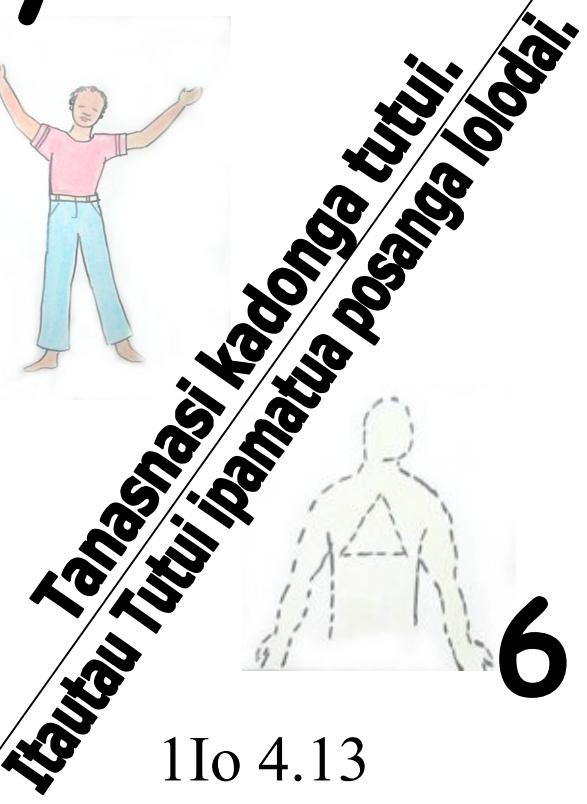
1. Talalala ngan taranga 1Io 1.6-7
 - a. Ta gimi aot panua taranga ami. Ins 12.36
 - b. Annga iuotot ngan madonga tarangai eine kadonga kemi, ga kadonga tutui, ga posanga tautaunga. Ep 5.8-9
2. Saoa danga toa Deo iposa matua pagita ngan, eine talongo ga tanasi, 1Io 2.3-6
 - a. Kadonga kimnga aea ipapei kadonga ngan longonga Deo ilinge. Leda kadonga ngan nasinga Deo ilinge ipasolan mambe led a kadonga kimnga aea ngan Deo ienono madongan.
 - b. Leda kadonga ngan nasinga Deo ilinge iuotot ngan led a kadonga ngan kimnga ei. Ins 14.21
3. Takim oaeda ede pade. 1Io 2.9-11 [Ins 3.10-11, 14-18, 4.20-21]
 - a. Sai eine gau oaeg ede pade? Lu 10.29-37
 - b. Oangga tanasi kadonga kimnga aea tautaunga, eine tasio saoa edap eine kemi ga kemi tau ngan luanga oaeda ede pade.
4. Irangrang ngan takim tano toa ne mao. 1Io 2.15-17
 - a. Posanga idil toa ne *tano*, eine iposa ngan danga sisid tanoeai aea, ga gid kimnga tinida aea, ga kadonga parimnga aea. (Gera pananalenga 8 ga 9.)
 - b. Gid danga toa gid ne ga isapa ga ila. Be eaba sai ilalala toman ngan Deo, eine ga imamado somisomi ga ilalala ga ila. 2Ko 4.18

5. Mulmulida pan Iesus. 1Io 2.24
 - a. Posanga idil toa ne *mumuliami pan Iesus* ipu ga bedane: talup toman ngan ei ga taearagita ga tadio pan. Ins 15.4-7
 - b. Oangga mulmulida pan Iesus, eine annga kemikemi ga iuot ngan kadonga toa ne. Ins 15.4-5 [Ins 8.31-32 ga 15.7]
 6. Itautau Tutui ipamatua posanga lolodai. 1Io 4.13
 - a. Eaba ipamatua posanga, eine iposaposa ngan saoa danga toa igeri ngan imata ta iaoa inasi ngan
 - b. Itautau Tutui ipamatua posanga lolodai ta ikeo ga gita eine Deo ele gergeu. Ro 8.14-16
 7. Tanasnasi kadonga tutui. 1Io 3.10
 - a. One who does what is right even when it is difficult, when no one is looking, even in the small things. Luke 16: 10 [Titus 2: 7]
 - a. Wanpela husait ino save mekim asua, maski long taim samting i hat, na long taim man ino lukluk , na maski long liklik samting tu. Luk 16: 10 [Taitus 2 :7]
 - a. Eaba sai inasi kadonga tutui tautaunga, eine ga inasnasi kadonga tutui toa bedaoa somisomi. Goibe gid kadonga kulupulupu iuotot ngan ei, ga eaba eta pade imata inasnasi ele kadonga mao, ga ibokoboko ngan gid danga gereirei pade, ei ga itnan ele kadonga tutui toa oa mao. [Tt 2.7]
 - b. Ei eaba posanga tautaunga aea. Ei ga inasi posanga tautaunga ngan edap toa ngada ne. Irangrang ngan iaoa iposaposa sapaean ngan mao. Be ei ga inasi ngan ilolo ga ele kadonga pade. Ep 4.25
 8. Eaba sai ilolo matua ngan Deo, eine iasal eaba paeamao toa imadid ga imugamuga ngan tano toa ne. 1Io 5.4-5
 - a. Tarangrang ngan loloda itarui kemi, ngansa Iesus iasal eaba paeamao ga kus. Ins 16.33
 - b. Gid panua toa Deo ibada gid mulian, gid tiasal eaba paeamao ngan Sipsip Inat (Iesus) ising. PM 12.11
- B. Iesus ele panua ato ad tibode Deo ele laulau ga inam pagita ngansa tikim gita taoatai kemi mambe gita tabada madonga kemi somisomi ga ilalala ga ila. 1Io 5.13
- C. Peter said these things will ensure your spiritual life will be fruitful: 2 Peter 1: 5- 9
- C. Pita i tokaut olsem ol dispela samting bai mekim yu karim kaikai long laip insait long tewel (spirit): 2 Pita 1:5 -9
- C. 2Pe 1.5-9 iaoa inasi ngan gid kadonga toa ilualua gita, ta led a madonga toman ngan Deo, aea annga kemikemi iuotot.

Irangrang nagn taeadi mambe ei ga ipan saoa danga toa tabeta ei ngan, mao madongan? 1Io 5.14-15

Kilala isaoa ipasolan gid Kristien?

1 Ioanes — Ngan edap ga oaine taoatai mambe lupnga toman ngan Deo eine tautaunga:

1 1Io 1.6-7 	2 1Io 2.3-6
8 1Io 5.4-5 	3 1Io 2.9-11
7 1Io 3.10 	4 1Io 2.15-17
6 1Io 4.13 	5 1Io 2.24
1Io 5.13 	1Io 5.13

**GITA KRISTIEN LEDA
MADONGA MADONGAN?
BE NAURATA MADIDNGA
AEA MADONGAN?**

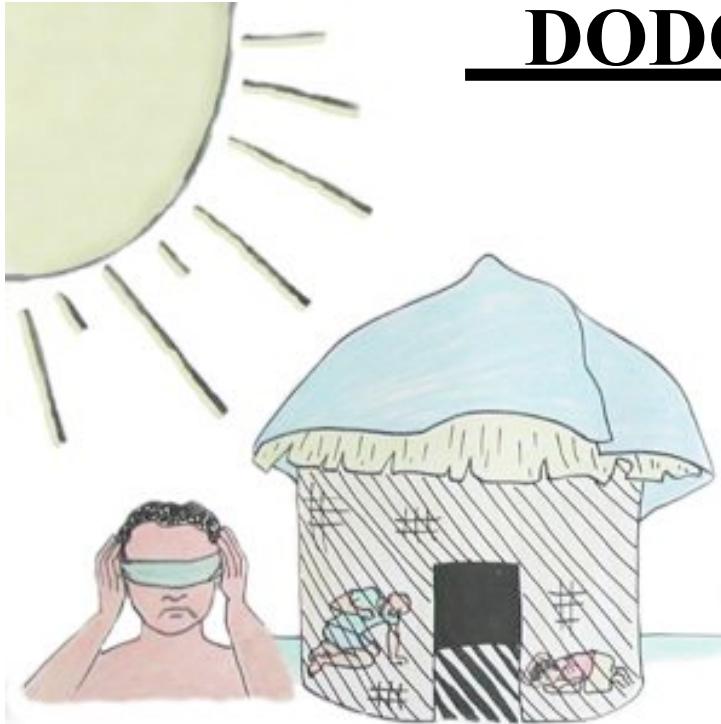
Pananalenga 14: Ngan edap ga oaine taeasal eaba paeamao

Posanga ipu kapei: Oangga taoatai kemi ngan posanga tautaunga ngan edaeda kapei toa Iesus ibada pagita, ga ngan gid danga sisid paraunga aea toa Deo ibada pagita, eine ga taoatai ngan edap kemi ngan easalnga Satan. Pananalenga ga oaine imata inasi ngan Epesus sapta 6 ga iaoa inasi ngan gid edap kemikemi tanasnasi ngan leda paraunga toman ngan ada isat.

- A. Madonga rua ienono: madonga tano aea ga madonga tautaudida aea (*spiritual*). Madonga tano aea eine saoa danga tarangrang ngan tagera ngan matada. Be madonga tautaudida aea eine gid danga toa tarangrang ngan tagera ngan matada mao, be tautaunga ienono. Eine gid danga mambe anggelo ga antu ga lausio ga Deo pade timamado ngan madonga toa taoato "tautaудida aea," mao *spiritual*. (Ianun 14a)
1. Madonga tautaudida aea eine tautaunga, lalaede mambe leda madonga tanoeai aea toa tagera ngan matada.
 2. Paraunga kapei ienono. Ep 6.12
 3. Edap kapei toa Satan inasnasi somisomi ngan ele paraunga pagita eine posanga pakakanga.
 - a. Ei eaba pakaka aea ga alebura itama. Ins 8.44
 - b. Ei ipalaurerean posanga tautaunga. Mt 4.5-7
 - c. Ei irangrang ngan ipul imata ta iuot mambe anggelo merengai aea. 2Ko 11.14 [Mt 24.24]
 4. Iesus inam ngan paeabunga Satan ele naurata. 1Io 3.8
- B. Gita manta taoatai kemi ngan ada isat eine sai. 1Pe 5.8-9 [1Io 5.19. 2Te 3.3]
1. Kemi ngan matada inasi gid edap toa somisomi Satan inasnasi ngan ele paraunga pagita.
 2. Satan inasi edap imata ede ga ede ngan panua ngan alu imata ede ga ede.
- C. Gita Kristien tarangrang ngan tamamado ngan posanga tautaunga, mao tamamado ngan pakakanga lalaede mambe gid panua toa tiuatai ngan Deo mao.
1. Eaba imadid ga imugamuga: Satan
 - a. Ei imadmadid gadae ngan posanga pakakanga.
 - b. Ele kadonga: somisomi imata nanan ei mulian.
 - c. Annga iuotot ngan ele kadonga toa ne, eine taduaeа ga leda madonga iuot paeamao
 2. Eaba imadid ga imugamuga: Deo
 - a. Ei imadmadid gadae ngan posanga tautaunga.
 - b. Ele kadonga: Kimnga Deo ga panua padengada.
 - c. Annga toa iuot ngan ele kadonga toa ne, eine tingelgel ga loloda itarui.
 - d. Deo iura irangrang ngan ilualua go. Kol 1.13 ga 1Io 4.4 [Lu 1.37, Ep 5.8-10, 1Ko 10.13]
1. Deo ikado Satan ga iuot lalaede mambe gita. Irangrang ngan taeadi mambe Satan ei lalaede mambe Deo mao. Ei iura irangrang ngan iuot lalaede mambe Deo iura mao.
 2. Gita tarangrang ngan taeadi Deo iura ngan luanga gita.

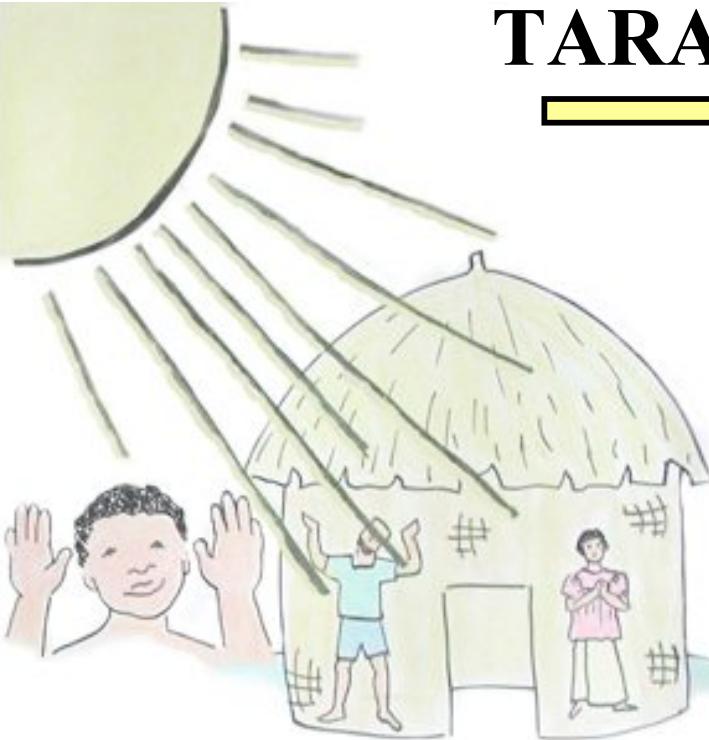
E. Takado paraunga ga ila pan ada isat toa ne madongan? 1Pe 5.8-9 (Ianun 14b)

1. Eao manta oatai mambe am isat itobatoba ngan patapnga go.
 - a. Eao matam idae ngan lem idil isaoa iura tau mao, ga ado imata isaoa toa eao uram kapei tau mao.
 - b. Leda kimnga papaeamo idada gita. Jms 1.14
 2. Eao manta dol danga sisid paraunga aea toa Deo ibada pago. Ep 6.1-13 [Jms 4.7]
 - a. Rabuda aea pus: Posanga tautaunga Ep 6.14
 - b. Gogoda aea pakalanga: Kadonga tutui (ton Kristus) Ep 6.14
 - c. Aedapu: Matada idae somisomi be tabada pamatuanga ngan ato kemi lolo tarui aea. Ep 6.15 [1Pe 3.15]
 - d. Gariau: Leda kadonga lolo matua aea Ep 6.16
 - e. Nakala paraunga aea: Matada nanan mambe Deo ibada gita mulian. Ep 6.17
 - f. Didi kapei paraunga aea: Deo ele posanga Ep 6.17
 - g. Tararing ngan Itautau Tutui iura somisomi ga takakado raring imata ede ga ede be matada arar. Ep 6.18
 - h. Tamadid matua ngan paraunga. Ep 6.13b-14a
 - i. Tadol danga sisid paraunga aea toa ngada ne ton Deo, ta irangrang ngan tamadid matua ngan Satan ele naurata papaeamao imata ede ga ede. Ep 6.11
 3. Manta taluplup ta takado paraunga ila pan Satan Gal 6.2. [Ibr 10.23-25]
 4. Manta matada idae kemi. Ngan kado ta posanga pakakanga ipaeabu ngan led a kadonga lolo matua aea ta taot mambe eaba imata sususu. Ibr 3.12-14 [Jms 1.23-25]
- F. Edap ga gid ne ilualua gita ngan tamadid matua ngan edaeda kapei toa Jesus ibada pagita ngan kadonga paraunga ila pan Satan.
1. Takakado led a posanga ngan Jesus ieda. Lu 10.17 [PA 3.6-7]
 2. Taoato Deo ele posanga tutui ngan saoa kadonga iuotot. Mt 4.8-11 [Ep 6.17]
 3. Raring ga plesenga annga Mk 9.28-29 [PA 14.23]
 4. Kristus ising PM 12.11
 5. Leda posanga ngan pamatuanga Deo ele posanga. PM 12.11
 6. Takakado baunga ngan soanga Deo ieda. Kol 3.16 [Ep 5.17-20]

DODOM

Ins 8.44
Mt 4.5-7
2Ko 11.14

TARANGA

Kol 1.13
1Io 4.4
1Pe 5.8-9

EABA IMADID GA IMUGAMUGA: **SATAN**
IMADMADID GADAE NGAN **POSANGA**
PAKAKANGA.

ELE KADONGA: **SOMISOMI IMATA**
NANAN EI MULIAN.
ANNGA IUOTOT NGAN ELE KADONGA:
TADUAEA GA LEDA MADONGA IUOT

EABA IMADID GA IMUGAMUGA: **DEO**
IMADMADID GADAE NGAN **POSANGA**
TAUTAUNGA.

ELE KADONGA: **KIMNGA DEO GA**
PANUA
PADENGADA.
ANNGA IUOTOT NGAN ELE KADONGA:

Takado paraunga pan Satan madongan? Ep 6.10-18

Tararing

ngan Itautau
Tutui iura
somisomi ga
takakado
raring imata
ede ga ede be
matada arar.

**Gogoda aea
pakalanga:**

kadonga tutui
(ton Kristus)

**Rabuda
aea pus:**

posanga
tautaunga

Nakala paraunga

aea: matada nanan
mambe Deo ibada gita
mulian.

Gariau:

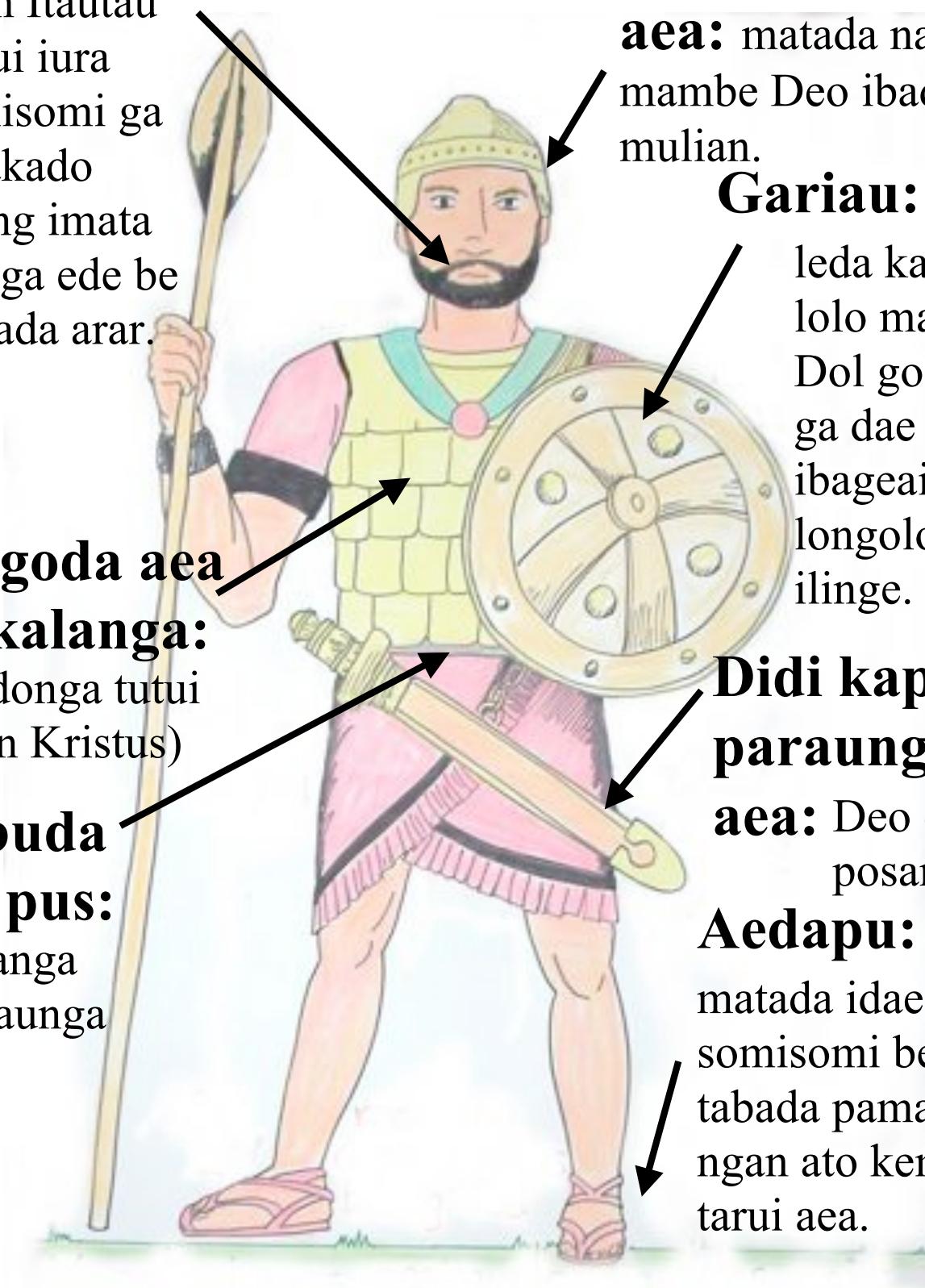
leda kadonga
lolo matua aea -
Dol go mulian
ga dae ei
ibageai, ta
longolongo
ilinge.

**Didi kapei
paraunga**

aea: Deo ele
posanga.

Aedapu:

matada idae
somisomi be
tabada pamatuanga
ngan ato kemi lolo
tarui aea.

**“Tadol danga sisid paraunga aea toa ngada ne ton
Deo, ta irangrang ngan tamadid matua ngan Satan
ele naurata papaeamao imata ede ga ede.” Ep 6.11**

Pananalenga 15: Ngan ipu isaoa gita manta tapasolan mambe Deo ele ul ienono ngan gita?

Posanga ipu kapei: *Oangga led a kadonga ngan nasinga Deo ienono kemi mao, led a lupnga toman ngan Deo ga iuot kemi mao pade. Be oangga led a kadonga ngan nasinga Deo iuot kemi, eine led a lupnga toman ngan Deo ga iuot kemi pade. (Be Deo imata inasi led a kadonga ngan nasinga ei ngan badanga gita mulian mao. Eine imata inasi Jesus ele kadonga kemi ta ibada gita mulian.) Pananalenga ga oaine iaoa inasi ngan posanga ipu kapei ga oaine: Gita manta tapasolan mambe Deo ele ul ienono ngan gita. Ei ikeo ga, "Gimi manta alalala tutui ta apasolan mambe leg ul ienono ngan gimi. Ngansa gau eaba tutui tau." Ga pade, eine iaoa inasi ngan idil rua ga gid ne: led a madonga ngan Deo imata, ga led a kadonga ngan madidnga matua toman ngan Kristus.*

A. Deo ei eaba tutui tau.

1. Deo ei eaba tutui, ta gid panua toa ngada ne manta tisoa ieda. PM 4.8-11
2. Itautau Tutui: Posanga idil ne **tutui** ienono ngan ieda.
3. 1Io 1.5 "Deo ei mambe taranga kapei. Be dodom eta ienono pan mao."

B. Kadonga ngan pasolannga mambe Deo ele ul ienono ngan gita, eine saoa danga?

1. Deo ele ul ipu ga bedane: Deo ipakala gita ngan danga papaeamao. Ei itin ngan danga eta ibul gita mao ga danga eta idada gita ngan aea nasinga mao pade. Ei idol gita ga tadio rol ngan panua padengada, ta ikim tanasnasi ei kekelen ele kimngaa.
2. Taranga eine oanenga itna ipu ngan lalalanga tutui tau. Deo ele kadonga toa ngada ne itutui kekelen. Irangrang ngan aea muk eta mao.

C. Deo ikim gita taot madongan? Gita tarangrang ngan taposa lalaede mambe Paulus ga bedane:

"Naoatai mambe danga eta kemi ienono loloeai mao. Eine nakeo ngan lolog mugaeai aea toa bedane." (Ro 7.18)

1. Devit ngan laulau baunga aea ibeta ngan eaba sai irangrang ngan imadid Deo imatai.

Sai irangrang ngan idae ga ila ngan lusi ton Maron? Be sai irangrang ngan imadid ngan ele tibur toa ele ul ienono ngan? Eine eaba sai toa ibage aea muk eta mao, ga ilolo aea muk eta mao pade. Sng 24.3-4

2. Petrus ikeo pagita.

Be aot lalaede mambe Deo toa ibaba gimi. Ei tutui tau, ta gimi pade manta alalala tutui. Ta ngan lemi kadonga toa ngada ne, apasolan mambe ele ul ienono ngan gimi. Ngansa Deo ele laulau aea posanga bedane, "Gimi manta alalala tutui ta apasolan mambe leg ul ienono ngan gimi. Ngansa gau eaba tutui tau. 1Pe 1.15-16

3. Deo ikim ipasolan iura, ta ipamatua gita ngan aea pasolannga. Deo ikado taranga ga iuot, ta ikim kadonga tutui iuot mambe taranga toa itaratara lolodai. Paulus, ngan 2Ko 4.6-7, ikeo ga ei toman ngan gid panua ato ad tiuot mambe ulo pesa toa irangrang ngan ienono mole mao. Be ato kemi eine mambe bula misi aea olnga kapei tau ienono ngan gid ulo pesa toa ne. Deo ikado bedane ngansa iuangga ipasolan mambe ato kemi toa iura kapei tau, eine danga togita mao, be ton Deo.

- D. Deo ibada gita ga taot ele gergeu tautaunga. Be ibada Itautau Tutui pagita, ta Itautau Tutui iuot mambe Deo ele ul toa ienono ngan gita. Be ul toa ne imulmuli lolodai.

Be Deo ei eaba toa ikado ga gitaiungada tamadid matua ngan Kristus. Ei itok Itautau Tutui ga idae ngan gita ngan sionga gita. Ngan kadonga toa bedane, idol ele ul ngan gita, ta Itautau Tutui imamado lolodai. Itautau Tutui toa ne ei mambe mudannga toa Deo ibada pagita, ta iman kilala ngan gid danga kemikemi toa ngada oa Deo ga ikado ngan gita muriai. 2Ko 1.21-22

[Gera pade Ep 11.13-14 ga 2Ko 5.5.]

- E. Deo iposa matua pagita ngan pasolannga mambe ele ul ienono ngan gita. 1Pe 1.15-16

Oanenga itna: Oangga maron kapei iadaoa ipopo gergeu aranga lautabe, muriai gergeu toa oa ga ibada naurata maron aea. Be irangrang ngan iuot maron kapei taiko kelede muriai ngan aea poponga? Mao tau! Ei manta itub ga idae kapei ta irangrang ngan imatua kemi ngan naruata maron aea. Tautaunga mul toa maron aea ne ei ton, be ei manta idae kapei ga ilolo iuatai kemi, ga kus ta irangrang ngan ibada naurata toa oa. Ele daenga kapei eine edap mamarae.

- F. Idil rua ienono: Eine leda madonga Deo imatai (mambe ele gergeu) ga edap toa tanasnasi ngan pasolannga mambe ele ul ienono ngan gita. Ibr 10.14

1. Leda madonga Deo imatai (mul togita)

- Ngan ado toaiua loloda matua pau ngan ei, gita taot Deo ele gergeu ta ibada Kristus ele kadonga tutui ga inam pagita. Plp 3.9
- Leda madonga Deo imatai (mul togita) eine ga bedane: Deo ele ul ienono ngan gita. Ngan ado toaiua loloda matua pau ngan ei ga ilalala ga inam, Itautau Tutui imulmuli lolodai. Ep 1.13-14 ga 2Ko 1.21-22.
 - Gita leda kadonga eta ikado ga Deo idol ele ul ngan gita mao. Jesus ising kekelen ipatutui ada gigi kapei Deo imatai. 1Ko 6.20 [1Pe 3.18]
 - Tautaunga itutui ngan Deo ibada danga toa ne pagita mao. Be ngan ele kadonga kimnga aea, ei ikado ngan gita. Ro 5.8 [Kol 2.13-14]

2. Edap toa tanasnasi ngan pasolannga mambe De ele ul ienono ngan gita (leda daenga kapei)

- Be Deo ikeo ga gita manta taot lalaede mambe Kristus. Kadonga toa ne, taoato edap ngan pasolannga mambe Deo ele ul ienono ngan gita. Eine edap ngan daenga kapei. 1Pe 1.15
- Gita tanasi edap ngan pasolannga mambe Deo ele ul ienono ngan gita, ta kautede kautede, taot tutui lalaede mambe Kristus. Ei ikeo pagita ngan tnannga gid kadonga papaeamao toa mugaeai tanasnasi. Ep 4.22-24 [Plp 3.12-14]

3. Tota ngan leda madonga Deo imatai (mul togita), gita taot panua tututui ga kus. Ngansa Itautau Tutui imado lolodai ngan ado toaiua loloda matua pau ngan Deo ga inam labone. Be gita leda naurata ienono ngan nasinga edap ngan pasolannga mambe ele ul ienono ngan gita. Edap toa ne, talalala ngan kautede kautede ga ila irangrang ngan taoatai kemi ngan Kristus toa ibada gita mulian ga taot mambe ei.

- G. Tautaunga Deo isamum leda kadonga sasat ga ila, ta ikeo ga gita taot tutui ngan Kristus ele naurata, tota ikamado ga leda naurata ienono ngan pasolannga mambe ele ul ienono ngan gita?

- Oangga tapasolan mambe ele ul ienono ngan gita mao, eine tapaieiei ada Maron. Be kadonga toa ne ipasolan mambe taoatai ngan tautaunga ngan ei mao. Ibr 10.17-29
- Paulus ipatutui buobuonga tota nene ngan Ro 3.8 ga 6.1-4.

3. Tota ikamado ga talalala ngan edap ngan pasolannga mambe ele ul ienono ngan gita? Eine ngansa takim tala boloma pan, ta ei ga inam boloma pagita. Jms 4.8
- H. Taot lalaede mambe Iesus (tapasolan tautaunga mambe ele ul ienono ngan gita).

1. Kadonga ngan otnga mambe Iesus eine edap ede tanasnasi. Eine edap mamarae. Ei ikim tabada madonga kemi tau. Ngan Ins 10.10 ikeo ga bedane, "Be gau nanam ngan badanga madonga kemi pagid. Ta madonga kemi toa oa eine kemi ga kemi tau ga ilalala ga ila."

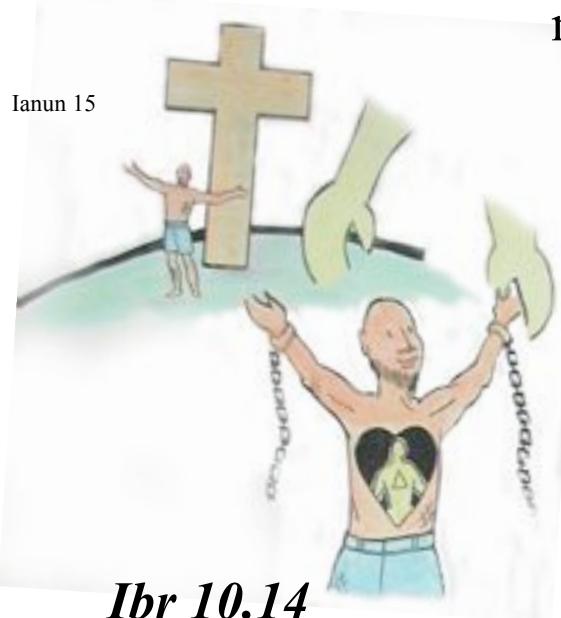
"Gau ga naman Tamami, be gimi ga aman leg gergeu arangaranga ga taine. Maron Deo Matua Soke Tau ikeo toa bedane. Leg panua kemikemi, gid posanga tautaunga toa ne iman gita leda, tota saoa kadonga tinida aea ikado ga loloda aea muk, mao saoa kadonga ikado ga tautaudida iuot paeamao Deo imatai, manta tatnan ga iduaeae, mambe eaba isigiri ibage aea muk ga iduaeae. Toa bedaoa ta talolon ngan Deo ta tapasolan mambe ele ul tautaunga ienono ngan gita." 2Ko 6.18-7.1

2. Ngan Plp 1.6 Paulus ikeo ga bedane, "Deo toa ipaot naurata kemi pagimi toa matamata oa, eine ga isalangan ga ila irangrang ngan ipasala ngan ado toaiua Iesus Kristus iluai mulian."

Ikamado ga tapasolan mambe Deo ele ul ienono ngan gita?

Deo ele ul ipu ga bedane: Deo ipakala gita ngan danga papaeamao. Ei itin ngan danga eta ibul gita mao ga danga eta idada gita ngan aea nasinga mao pade.

Ianun 15

Ibr 10.14

Ibr 10.17-24

Ibr 10.25-29

**Ngan ado toaiua loloda
matua pau ngan ei, gita
taot Deo ele gergeu ta
ibada Kristus ele kadonga
tutui ga inam pagita.**

**Be Deo ikeo ga gita manta
taot lalaede mambe
Kristus. Kadonga toa ne,
taoato edap ngan
pasolannga mambe Deo
ele ul ienono ngan gita.**

Idil rua ienono

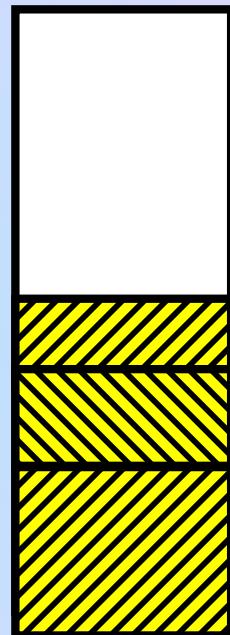
Mul togita:

Leda madonga Deo imatai
ngan ado toaiua ibada gita
mulian

Leda daenga kapei:

Edap tanasnasi ngan pasolannga
mambe De ele ul ienono ngan gita

Tadaedae kapei ga taot
mambe Kristus.

Ep 1.13-14

2Ko 1.21-22

Ep 4.22-24

Pananalenga 16: Tatnan kadonga sasat madongan?

Posanga ipu kapei: Leda edap ngan easalnga kadonga sasat, eine ngan Itautau Tutui iura, ga leda raring, ga leda oatainga ngan Deo. Ga pade, pananalenga ga oaine eine ga iaoa inasi ngan gid edap kemikemi toa ilualua gita ngan taot tutui lalaede mambe Deo ikim.

A. Leda nasinga: Kadonga toa takakado somisomsi

1. Gita kelede kelede leda nasinga eine saoa danga?
2. Saoa kadonga toa takakado somisomi, eine iuot matamata madongan?

MATADA NANAN LOLODAI → KADONGA → LEDA NASINGA ADO GA ADO → TAOT PANUA MADONGAN → TIBUR ISAOA TAMAMADO NGAN SOMISOMI MURIAI

3. Eine mambe edap ede tuburiai. Eao lalala ga la ot ngan edap iaoa kasanga, ta eao manta siu edap iaoa isaoa eao ga nasi. Leda nasinga ado ga ado iuot ngan sionga edap ede somisomi. Ta ila ga matam nanan lem sionga pade mao. Eine eao nasnasi toa bedaoa, ngansa eao nanale ngan. Oangga eao nasnasi bedaoa pabusa tau, eao ga matam nanan mambe eao sio edap toa oa mao. Ga pade, eine mambe eau ede iaoa kasanga. Oangga ilele kapei ngan kasanga ede, kasanga toa ede pade oa ga ilele kautede ga ila imamasa.

B. Tobanga

1. Tobanga iuot laboradai ta ipasolan gita ngan edap ede tarangrang ngan tanasi.
 - a. Rabu ngan danga toa ngada ne iuotot laboradai, tobanga eine idada gita ngan nasinga edap paeamao ede.
 - b. Pateatea danga toa takim eine danga kemi, be tobanga ikeo pagita ngan nasinga edap paeamao ngan aea badanga.
2. Tobanga eine kadonga sat, mao madongan? Ibr 4.15
3. Tobanga ipu tol ienono:
 - a. Satan Mk 1.13
 - b. Kadonga ga nasinga tanoeai aea Gal 1.3-4
 - c. Gita kelede kelede leda kimnga Jms 1.13-15
4. Tarangrang ngan taeasal tobanga pade, mao mao? Ibr 4.16 [1Ko 10.13]

C. Gid edap ngan taeaoa ngan tobanga:

1. Taluagita ngan leda oanenga itna ngan eau. Oangga nakim napalele eau ele ladonga, eine ga kulupu ngan gau. Oangga natoba reknga gadio ngan iaoa kasanga, ta eau ngan kasanga ede ila ilup toman ngan kasanga toa ede pade oa, eine ga imaon ga irepe reknga toa oa. Gau manta nala iaoa kasangai ta narek tutui ngan tibur toa eau imapoga ngan (tibur toa leda sionga iuot), ta eau ila ilup kelede ta lele ga ila.

Kadonga ngan trannga leda nasinga papaeamao eine lalaede toa bedaoa. Manta tararing ta tabeta Deo ngan ipasolan gita ngan tibur isaoa toa leda sionga paeamao iuot. Pateatea tagera leda sionga paeamao manmanae mao. Panua edengada tiadi mambe edap eta ienono ngan tisio mao. Be kemi ngan eao raring somisomi ta Deo ga ilua eao ngan pulnga lem kadonga toa oa. Ga pade, matam nanan eaba sai toa eao kado kadonga paeamao ngan ei, ta beta ei ngan isamum lem kadonga sat.

Oangga eao iloilo kolinga kemikemi inam pan Deo, ei ga ilua go ta ipasolan eao ngan edap isaoa eao rangrang ngan nasi ta eaoa ngan tobanga toa oa (1Ko 10.13). Eao manta matam inasi kemi tobanga toa iuangga idada go ga la ngan tibur toa eau imasasel manmanae ngan. Ngan tibur toa oa tobanga idada go ngan edap paeamao. Beta Deo ngan ipasolan go ngan tibur isaoa eao manta pul go mulian ngan, ngan kado ta eao la boloma ngan tibur toa

somisomi lem sionga paeamao iuotot ngan. Betabeta oaeoaem ngan tiraring ngan luanga go ga tibetabeta eao ngan lem kadonga iuotot madongan muriai ga ila.

2. Pakoli nasinga papaeamao ngan gid nasinga kemikemi:
 - a. Ngan ado imata isaoa Satan itoba gita. Ep 6.10-17 [Jms 4.7 Mt 4.1-11]
 - b. Ngan ado imata isaoa kadonga ga nasinga tanoeai aea itoba gita. OM 39.6-12 [2Ti 2.22]
 - c. Ngan ado imata isaoa led a kimnga itoba gita. (Ianun 12a)
 - (1) 1Ko 9.24-27 Eao manta madid matua tau ngan tinim mulian, ta irangrang ngan eao nasi gid kadonga toa ilualua go ngan oatainga kemi ngan am Maron toa ibada go mulian: matam inasnasi Deo ele laulau, kakado raring, lagalaga ngan lotu.
 - (2) Gal 5.16 Lalala ngan Itautau Tutui iura, ta eao ga nasi kimnga papaeamao tinida aea mao.
 - (3) Plp 4.8-9 Saoa danga eine tautaunga, ga saoa kadonga tarangrang ngan talolon ngan, ga saoa danga eine tutui tau, ga saoa kadonga aea muk eta mao, ga saoa danga ikado ga tinida igelgel, ga saoa danga taposa kemi ngan, mao tapakuru ngan, ga oangga danga eta kemi ga kemi tau, manta matami nanan gid danga tota bedane.
 - (4) 2Ti 2.22 Be la aluai ngan kimnga papaeamao toa iuotot ngan gid kakau irirau. Manta marum ngan nasinga gid kadonga ga bedane: kadonga tutui, ga kadonga lolo matua aea, ga kadonga kimnga aea, ga kadonga lolo tarui aea rabu ngan panua padengada.
 - (5) Sng 119.11 Gau nadol lem posanga ga ienono lologeai, ngan kado ta nakado kadonga sat ngan eao. [2Ti 3.16-17] (Ianun 12b)
 - (6) Snd 4.14-15 Irangrang ngan eao pamuga go ngan nasinga edap toa gid panua papaeamao tinasnasi oa mao. Pul go mulian ta nasi edap kemi toa eao manta nasnasi.
 - (7) [Luk 22.40,46] Raring ta beta Deo ngan ilua go ta eao tap ngan tobanga mao.
 - (8) [Ro 12.1-2] Deo iuduan gita kapei tau, tota gimi manta atenai tinimi mulian ga ila pan mambe tenainga imata bibita ... Irangrang ngan gimi anasnasi kadonga togid panua tanoeai ad ta aot mambe gid mao. Be manta alongean gimi ga ala pan Deo, ta ei ikado ga laborami ga lolomi iuot pau. Ta ngan edap toa ne, lemi kadonga pade ipul ei ga iuot pau. Toa bedaoa ta gimi ga arangrang ngan matami inasi kemi saoa danga Deo ikim, ta aoatai kemi ngan saoa danga itutui tau ga ikado ei ga itin igelgel.
 - (9) [Kol 3.2] Somisomi manta lolomi iminmin ngan gid danga buburiai aea.
 - (10) [Jms 5.16] Gimi kelede kelede manta aoaoa pol ngan gimi ngan lemi kadonga sasat.
 - (11) [Snd 24.16] Eaba tutui irangrang ngan itap palima ga rua, be somisomi ker ga idae mulian pade.
- D. Ado ga ado, led a lupnga toman ngan Deo ibada gita ga tala boloma pan. Ta kautede kautede, gid danga sisid tanoeai aea ga iura mao ngan dadanga gita.
 1. Iesus ikeo, "Gau abei oain, be gimi ibogaboga. Oangga sai itoi gau ga gau natoi ei, eine ga itautau busa. Ngansa oangga gimi atnan gau, irangrang ngan akado danga eta mao." Ins 15.5, 8

2. Matam inasi go mulian. Ngan kado ta eao pul murim ngan eaba toa ikeo pago ga bedane:

"Gau ga naman Tamami, be gimi ga aman leg gergeu arangaranga ga taine. Maron Deo Matua Soke Tau ikeo toa bedane. Leg panua kemikemi, gid posanga tautaunga toa ne iman gita leda, tota saoa kadonga tinida aea ikado ga loloda aea muk, mao saoa kadonga ikado ga tautaudida iuot paeamao Deo imatai, manta tatnan ga iduaeae, mambe eaba isigiri ibage aea muk ga iduaeae. Toa bedaoa ta talolon ngan Deo ta tapasolan mambe ele ul tautaunga ienono ngan gita." 2Ko 6:18-7:1

3. Ado ga ado leda lupnga toman ngan ei iuotot matua, ta ei ipei loloda ngan langa boloma pan, ta taotot lalaede mambe ei. Ei ipulpul gita loloda ga iuot pau. Ga kus ta leda kadonga iuotot pau pade. Plp 1.6
4. Tautaunga, gid danga papaeamao iuotot ngan gita, be Deo ikado ga gita taeasal tau kadonga toa ngada ne. ... Deo ikado ga danga toa ngada ne tiluplup ga tibokoboko ngan lualuanga kemikemi ngan sapadua toa lolod ikim ei. [Ro 8.28-39]

Tatnan kadonga sasat madongan?

1Ko 9.24-27

**Madid matua tau ngan tinim mulian.
Matam inasnasi Deo ele laulau,
kakado raring, lagalaga ngan lotu.
Nasi gid kadonga toa ilualua go ngan
oatainga kemi ngan am Maron.**

Gal 5.16

**Lalala ngan Itautau Tutui iura, ta
eao nasi kimnga papaeamao tinida
aea mao.**

Phil. 4: 8-9

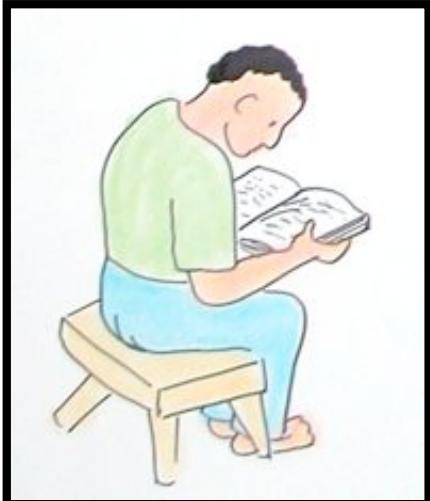
**Saoa danga eine tautaunga, ga saoa
kadonga tarangrang ngan talolon ngan,
ga saoa danga eine tutui tau, ga saoa
kadonga aea muk eta mao, ga saoa
danga ikado ga tinida igelgel, ga saoa
danga taposa kemi ngan, mao tapakuru
ngan, ga oangga danga eta kemi ga
kemi tau, manta matami nanan gid
danga tota bedane.**

2 Tim. 2: 22

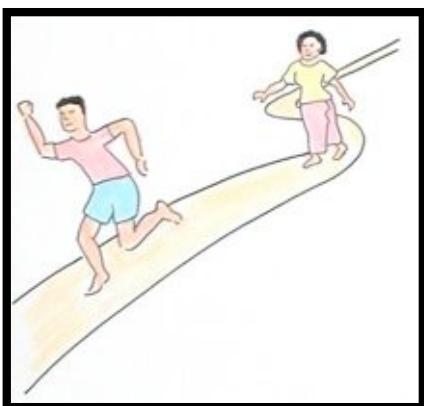
**La aluai ngan kimnga papaeamao toa
iuotot ngan gid kakau iririau. Manta
marum ngan nasinga gid kadonga ga
bedane: kadonga tutui, ga kadonga lolo
matua aea, ga kadonga kimnga aea, ga
kadonga lolo tarui aea.**

Tatnan kadonga sasat madongan?

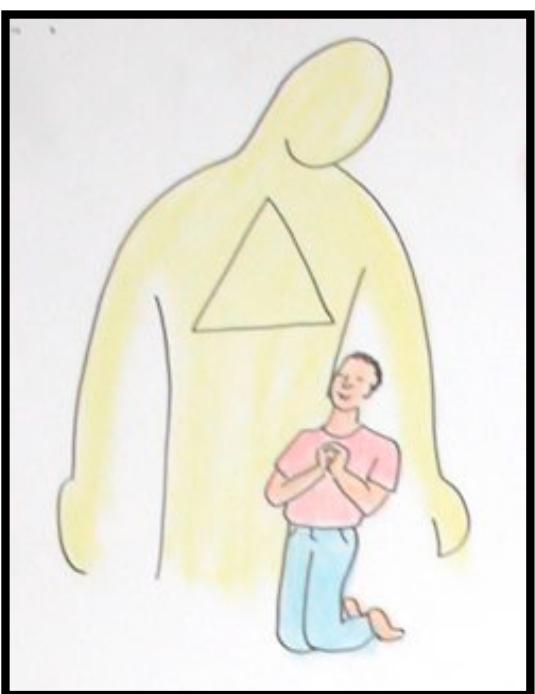
Sng 119.11

Gau nadol lem posanga ga ienono
lologeai, ngan kado ta nakado
kadonga sat ngan eao.

Snd 4.14-15

Irangrang ngan eao pamuga go
ngan nasinga edap toa gid panua
papaeamao tinasnasi oa mao. Pul
go mulian ta nasi edap kemi toa
eao manta nasnasi.

Iesus ikeo, “Gau abei oain, be
gimi ibogaboga.” Oangga tatnan
ei, irangrang ngan takado danga
eta mao.

Ins 15.5, 8

“Gau ga naman Tamami, be gimi ga
aman leg gergeu arangaranga ga
taine. Maron Deo Matua Soke Tau
ikeo toa bedane. Leg panua
kemikemi, gid posanga tautaunga
toa ne iman gita leda, tota saoa
kadonga tinida aea ikado ga loloda

aea muk, mao saoa kadonga ikado ga tautaudida iuot paeamao
Deo imatai, manta tatnan ga iduae, mambe eaba isigiri ibage
aea muk ga iduae. Toa bedaoa ta talolon ngan Deo ta
tapasolan mambe ele ul tautaunga ienono ngan gita.”

2Ko 6.18-7.1

Pananalenga 17: Ikamado ga gita manta tasamum kadonga sasat?

Posanga ipu kapei: Pananalenga ga oaine iaia inasi ngan samumnga kadonga sasat ipu madongan. Eine ga matada inasi Iesus ele kadonga ngan samumnga kadonga sasat. Ga pade, eine iaia inasi ngan edap kemikemi toa ilualua gita ngan betanga ngan leda kadonga sasat aea samumnga ga ngan samumnga panua padengada led kadonga sasat.

A. Eaba ilolo ngil ga ngil (Ianun 17a)

1. Eaba ilolo bake ga ila be danga eta ipatarui ilolo mulilan mao. Eine ikakado ei ga ilolo ngil ga ngil.
2. Oangga kot aem ta pat ede igal aem igonga, eao manta sigiri kemi ta nasi edap ngan aea keminga. Oangga mao, eine ga ian ga ila paeamao. Oangga eao marum ngan aea keminga mao, eine ga irorokul ga ila ta aem igonga toa oa iketi, mao eao mate ngan pade. Kadonga lolo ngil ga ngil aea eine tota bedaoa. Oangga eao nasi edap ngan pataruinga lem malmalnga mao, eine ga ian ga irorokul, ta eao ga gera aea paeamao padengada iuotot. Kadonga ngan lolom ngil ga ngil irangrang ngan ipamate go pade. Gimi aoatai ngan idil toa ne pan tibutibumi mugaeai. Gid tipaparau somisomi ta panua busa timatemate.
 - a. Deo ikeo ga tatnan kadonga ngan loloda ngil ga ngil. Ep 4.31-32
 - b. Gita Kristien pade, oangga tapatarui loloda mulian mao, eine ga loloda ngil ga ngil. Epesus 4 iposaposa pagid Kristien.
3. Kadonga ngan loloda ngil ga ngil eine ipaeabu ngan lem lupnga toman ngan eaba toa lolom bake ngan ei oa kekelen mao, be eine ga ipaeabu ngan lem lupnga toman ngan panua padengada. Kadonga toa ne paeamao, ngansa ikado ga tarangrang ngan tinida igelgel eta mao.

B. Taoatai madongan mambe loloda ngil ga ngil? Kadonga toa ne aea kilala madongan?

1. Lolom kemi ngan danga eta mao. Eao rangrang ngan naman mambe tinim igelgel mao.
2. Eao dabababa sapaean alele.
3. Eao kakado posanga tabtabu somisomi tau, be lolom kelede ngan eaba eta ele posanga mao.
4. Eao parpar ngan nasinga eao kekelego lem kimnga, be tangam balbal pade.
5. Lolom bake.
6. Toa lolomeai na, eao nasnasi Maron mao.

C. Oangga loloda ngil ga ngil, eine tapatutui madongan?

1. Eao raring ta beta Deo ngan ilua go ngan samumnga oaem ede pade ele kadonga sat ta eao rangrang ngan tnan lem kadonga lolo ngil ga ngil aea.
2. Gadudunga ngan lem raring, bada lem kadonga lolo ngil ga ngil aea ga ila pan Deo.
3. Beta Deo ngan ipasolan eao ngan ipu saoa toa eaba mao taine tikado toa bedane ngan eao. Kado eao lem kadonga eta ikuk lolod ta tikado.

D. Edap patutuinga aea (Ianun 17b)

1. Pateatea panua toa ngada ne tigera led lupnga toman ngan oaeoaed iuot kemi mao. Kadonga toa ne iuotot ngan edap imata ede ga ede ga bedane: Eao eadi oaem ede toa imata tutui, be inasi ele posanga tautaunga pago mao, ga oaem ede pade ikakado posanga sapaean alele ta ipaeabu ngan eao, ga oaem ede pade ikado kadonga sat ngan eao. (Mt 18.21)

2. Edap rua ienono ga bedane:

- a. Lolom ngil ga ngil ga matam nanan edap ngan kolina mulian.
- b. Samumnga kadonga sat, ga posa lolo isat aea, ga nasi edap lolo tarui aea.

E. Tasapir ngan kadonga loloda ngil ga ngil ne madongan?

1. Tabeta gita mulian ga bedane: Somisomi loloda bake manmanae, mao madongan? Oangga bedaoa, manta talongean Deo ipul gita mulian. Kado malmalnga eine lem kadonga sat ede toa Deo ikim ipul go mulian ngan? (Gera pananalenga 16.)
2. Malmalnga eine kadonga sat mao, be oangga tamalmal, manta tansi edap manmanae ngan aea pataruinga. Ep 4.26-27
 - a. Oangga oaem ede ikado kadonga sat ngan eao, eao manta sio edap isaoa eao ga nasi.
 - (1) Sio edap ngan lolom ngil ga ngil.
 - (a) Nasi kadonga lolo ngil ga ngil aea toa lolomeai na.
 - (b) Nasi edap ngan kolina mulian kadonga paeamao toa oa.
 - (c) Paeabu ngan lem luplupnga toman ngan oaeoaem ga paeabu ngan go mulian.
 - (2) Sio edap ngan kadonga sat aea samumnga.
 - (a) Samum oaem ede pade ele kadonga sat, be palongo ei mambe ele kadonga ikado go ga naman kemi mao.
 - (b) Matam tnan kadonga toa ne be matam nanan pade mao.
 - (c) Tinim igelgel ngan lem madonga kemi iluai mulian (kalabus kus).

F. Ikamado ga manta tasamum panua padengada led kadonga sasat?

1. Tasamum ngansa Deo isamum gita leda kadonga sat. Kol 3.12-17
2. Oanenga itna ngan paeaeanga toa ilolo isat ngan iuae ede pade mao: Mt.18.21-35
 - a. Maron kapei isamum ele paeaeanga aea gigi toa iasal pat bunoringring sangaul.
 - b. Be paeaeanga toa oa itin ngan isamum iuae ede pade aea gigi toa kautede oa mao.
3. Gita leda naurata ienono, ga posanga ienono ngan gita tapaoasasa. 2Ko 5.16-20
 - a. Gita taman Kristus ibebe ngan paolanga ele posanga. (lain 20)
 - b. Leda ato eine ga bedane: tapasolan gid panua ngan edap tinasi ngan kadonga ga lolod itarui mulian toman ngan Deo. Be apasolan gid pade ngan edap isaoa tinasi ngan pataruinga lolod pol mulian ngan gid. (lain 18-19)
4. Irangrang ngan leda idil eta paeamao mao ga loloda aea danga eta mao pade. Ngan Plp 2.14-16a Paulus ikeo ga gita takisi matua posanga madonga kemi aea, be taot mambe taranga rabu ngan gid panua tanoeai ad.

G. Oangga eao kado kadonga sat ngan oaem ede pade, eao manta nasi edap ga bedane:

1. Raring bua.
2. Oaoa ngan lem kadonga sat ga ila pan Deo, be eao ninian kemi lem kadonga papaeamao.
3. La pan oaem toa oa ta oaoa pan ngan lem kadonga sat. Be irangrang ngan aoam ikarara go mulian mao, ga posa ngan saoa kadonga paeamao toa ei ikado ngan eao mao pade. Mt 5.23-24, 7.3-5
4. Eao pakoli saoa danga toa eao paeabu ngan. Saoa olnga ipatutui kemi idil paeamao toa ne, eao ga ol. Oangga eao lub danga eta, eao pakoli mulian. Lu 19.8-9

- 5 Oangga kadonga sat eta iuot ngan eao, eao manta samum kadonga sat toa oa. Goibe eaba ede pade ikado ngan eao, mao eao kado paeamao ngan eao mulian, eine eao manta samum. Ro 12.18. Gid led naurata ngan samumnga eao lem kadonga sat eine danga togo mao. Eao lem naurata eine ngan patutuinga eao lem kadonga papaeamao ga nasinga edap lolo tarui aea pade.
- H. Oangga kadonga paeamao iuot ngan leda sios, eine ga takado mado?
1. Matam inasi kemi go mulian. Somisomi tageragera panua padengada led kadonga sasat, be taoatai kemi ngan gita leda kadonga sasat mao. Leda kadonga sat ta ienono. Mt 7.3-5. Nasi edap ngan patutuinga eao lem kadonga sat mugaeai.
 2. Oangga oaeda Kristien ede pade ikado kadonga sat, kemi ngan eao nasi edap ga bedane:
 - a. La pan ta posaposa toman ngan ei. Mt.18.15
 - b. Oangga itin ngan ilongo go mao, bida oaem ede pade, mao panua rua pade ta timan bebem ta la posa pan. Mt 18.16
 - c. Oangga eao kado bedaoa be itin ngan ilongo gimi maitne, bida posanga toa ne ga ila gid sios matadeai ta irangrang ngan tipatutui. Mt 18.17.
 - d. Oangga itin ngan longonga gid sios led posanga patutuinga aea mao, gimi ga atnan ei ga idio mambe eaba ede toa imangamanga ngan Deo. Be manta lolomi ikimkim ei maitne. Jesus ikeo ga gita manta tararing ngan luanga ada isat pade. Mt 5.44-46
- I. Oangga ariapolpol iuotot rabu ngan gid sios, eine takado mado? Ep 4.11-16
1. Kristus itin pida ienono? Be gid iaoa pida ga timamado buburiai? Ro 12.5 [1Ko 12.12-13, Ep 4.4]
 2. Oangga aem aea nasimou ta ieiei, irangrang ngan eao keo bedane mao, "Eao aem ne mangamanga tau!" Kadonga toa ne irangrang ngan ilua aem ga iuot kemi mao. Be eao ga nasi edap tutui ngan aea kemingga. Oangga loloda kulupu toman ngan oaeda ede pade, edap tutui ienono ngan aea patutuinga. Ro 14.1-15.7. Kadonga edengada toa iuotot ngan leda madonga, Deo ele laulau iposa masaeai ngan mao. Be oangga idil ede iuot rabu ngan eao ga oaem ede pade, be Deo ele laulau iposa masaeai ngan idil toa oa, eine gimirua ga anasi posanga ngan Mt 18.15-17. Ro 14 iposaposa ngan gid kadonga toa Deo ele laulau iposa masaeai tau ngan mao. Oangga idil ede toa bedaoa iuot, irangrang ngan tanasi Mt 18 ngan aea patutuinga mao.
 3. Ado edengada aoada ibiu gid sios padengada ga Kristien padengada. Panua edengada tikeo bedane, "Eao buobuo," ga tikeo, "Eao malainga am." Irangrang ngan takeo bedane ngan gid Kristien padengada mao. Be kemi ngan taboko toman ngan gid ngan luanga gid, lalaede mambe tanasi edap kemingga aea ngan aed aea nasimou.
 4. Oangga aoada ibiu gid sios padengada ga Kristien padengada ta takeo, "Eao buobuonga am," ga "Eao malainga am," eine Kristus itin inaman ieieinga. Eine tagera gid sios edengada timan ariapolpol ga timapmapoga. Ikamado ga takado bedane? Eine takado ngansa tanasi kadonga parimnga aea tau. (Deo isere Satan buburiai ga isulug ngansa ei ele kadonga parimnga aea kapei tau.) Oangga tapapot ariapolpol, ga panua timapmapoga alele, eine tanasnasi edap lolo tarui aea mao, ga edap ngan kadonga sasat aea samumnga mao pade.

- Eine ga takado mado? Tanasi edap isaoa ngan luanga gid sios ngan lolod itarui ga lolod kelede pol ngan gid? Talua gid madongan ta tisasamum led kadonga sasat pol ngan gid? Be takemi idil papaeamao ga ieieinga toa iuotot ngan led ariapolpol ne madongan? Ngansa gid Kristien toa ngada ne tiuot Jesus itin kelede.
- Beta go mulian bedane, "Gau lolog ngil ga ngil, mao madongan? Be idil edengada ienono ngan gau manta nasamum ga lolog itarui mulian pan oaeg ede pade?" Oangga bedaoa, labone eine aea imata ngan patutuinga.

*Eaba ilolo bake ga ila, be danga eta
ipatarui ilolo mulilan mao. Eine
ikakado ei ga ilolo ngil ga ngil.*

Ianun 17a

Ep 4.31-32

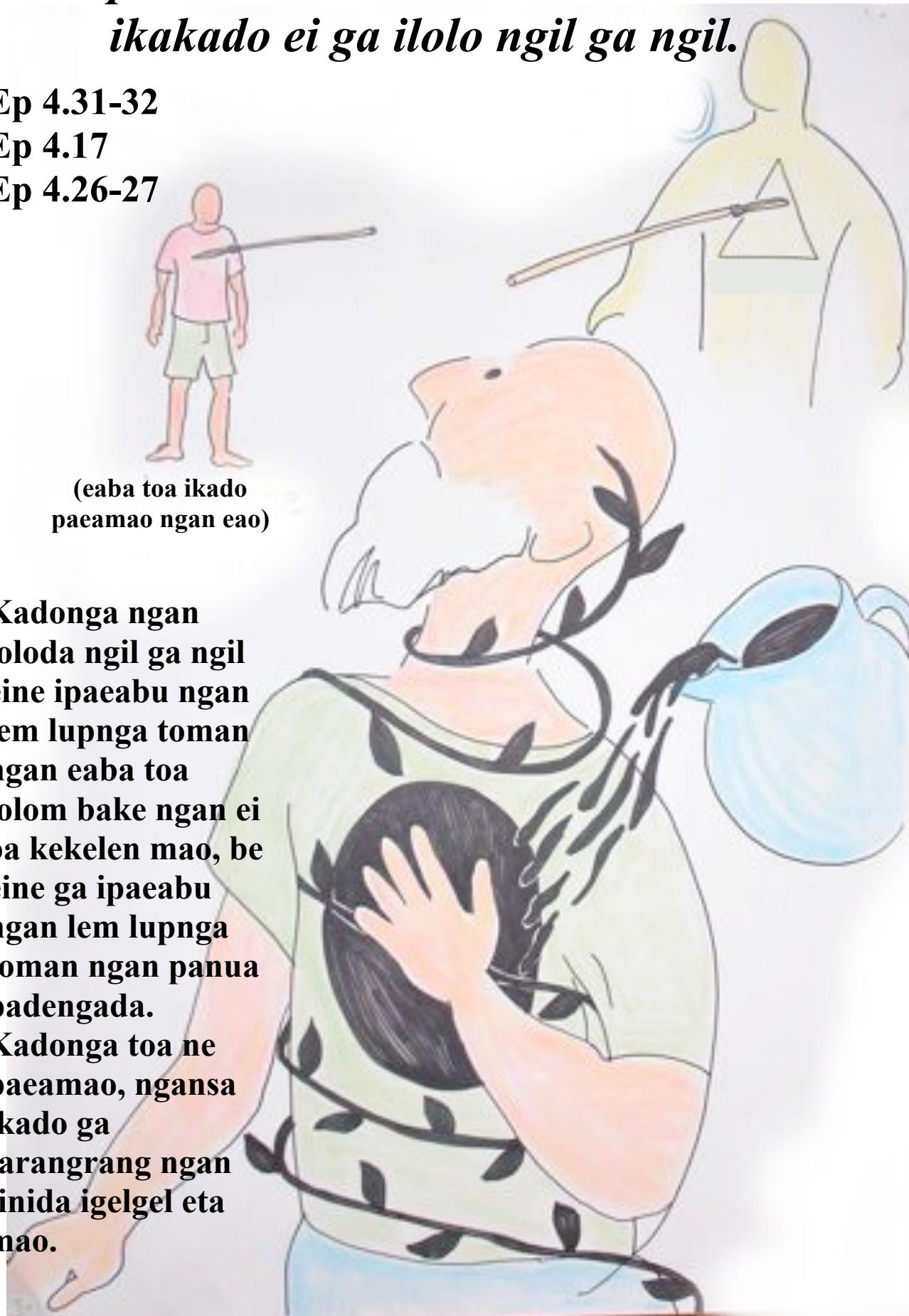
Ep 4.17

Ep 4.26-27

(eaba toa ikado
paeamao ngan eao)

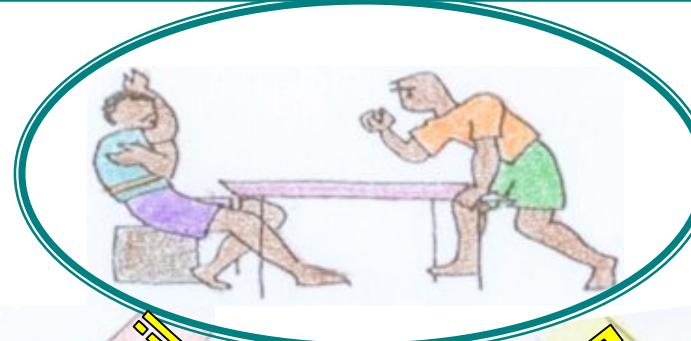
**Kadonga ngan
loloda ngil ga ngil
eine ipaeabu ngan
lem lupnga toman
ngan eaba toa
lolom bake ngan ei
oa kekelen mao, be
eine ga ipaeabu
ngan lem lupnga
toman ngan panua
padengada.**

**Kadonga toa ne
paeamao, ngansa
ikado ga
tarangrang ngan
tinida igelgel eta
mao.**

Oangga oaem ede ikado kadonga sat ngan eao, eao manta sio edap isaoa eao ga nasi.

Ianun 17b

Mt 18.21

Edap ngan lolom ngil ga ngil

- Naman paeamao lolomeai.
- Nasi edap ngan kolinga mulian kadonga sat.
- Paeabu ngan lem luplupnga toman ngan oaeoaem ga paeabu ngan go mulian.

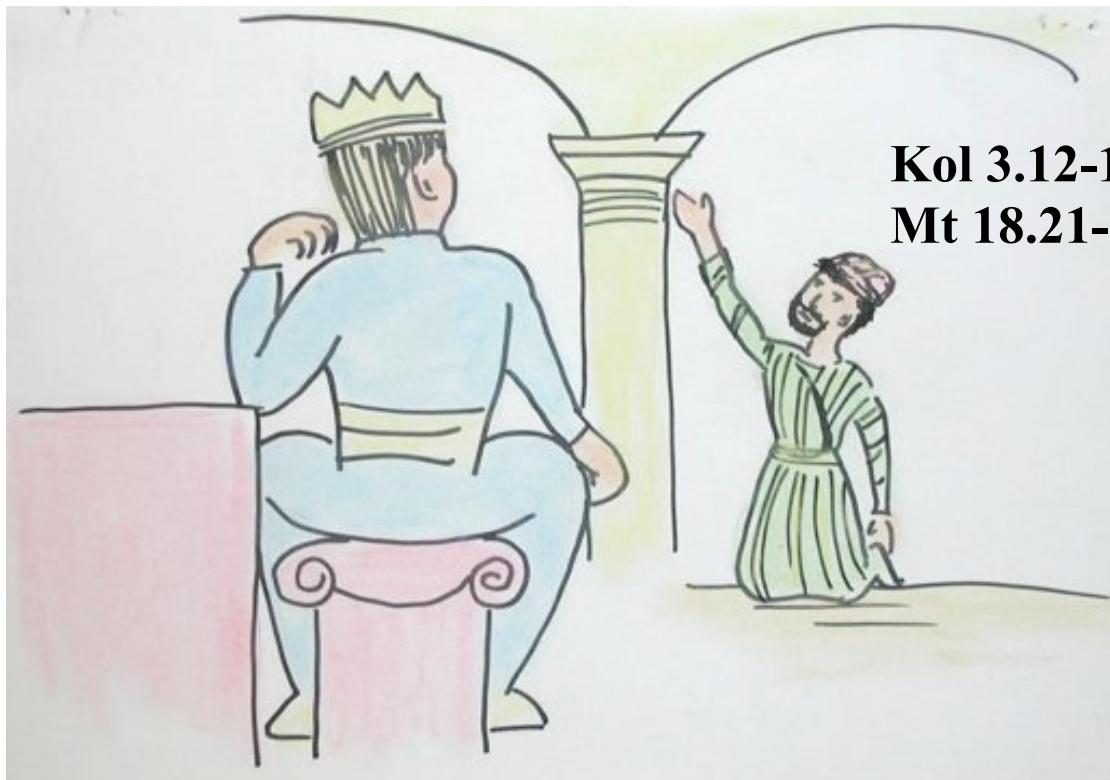

Edap ngan Samuninga kadonga sat

- Matam tnan kadonga toa ne be matam nanan pade mao.
- Tinim igelgel ngan lem madonga kemi iluai mulian (kalabus kus).

Ikamado ga tasamum panua padengada led kadonga sasat?

Kol 3.12-17
Mt 18.21-35

**Maron kapei isamum ele paeaeanga aea gigi toa
iasal pat bunoringring sangaul.**

2Ko 5.16-20
Plp 2.14-16a
Gal 5.13-15

**Be paeaeanga toa oa itin ngan isamum
iuae ede pade aea gigi toa kautede oa mao.**

Pananalenga 18: Gita iaoa kelede kelede ga tanasi edap Kristien aea madongan?

Posanga ipu kapei: Pananalenga ga oaine iaoa inasi ngan posanga kapei ngan gita iaoa kelede kelede leda kadonga ngan nasinga edap Kristien aea. Eine imata inasi Deo ele laulau aea posanga ngan gita oaioainga tanasnasi edap madongan ga saoa naurata Deo ibada pagita arangraranga ga taine. Deo ikim gita iaoa kelede kelede leda lupnga iuot mambe tibur ede toa gita kelede kelede talualua ngan gita ga tabada pamatuanga ngan leda madonga toman ngan Tamada Deo.

A. Iaoa kelede Kristien eine saoa danga?

1. Eine luma lolo ede toa Jesus iman ad Maron.
2. Eine iaoa kelede toa gisingada tibokoboko ngan kadonga led lupnga kelede ga iuot kemi.
3. Eine luma lolo ede toa tamad ga tnad tipasolan edap kemi ngan nasinga led kadonga lolo matua aea ngan Jesus.
4. Gita iaoa kelede leda lupnga ipasolan mambe Deo ei eaba madongan.

B. Deo iaoa inasi pagita madongan ngan naurata togita kelede kelede ngan leda luma lolo? (Ianun 18a)

1. Gimi arangaranga, manta akimkim adadaoami lalaede mambe Kristus ikim gid iaoa kelede ei ton (sios). Ep 5.25
2. Be gimi gergeu tamatamad, apamasmasi lemi gergeu lolod mao, ngan kado ta lolod igagagai. Kol 3.21
3. Gimi taine abokoboko gadio ngan adadaoami ga alolon ngan gid. Ep 5.22
4. Gimi gergeu, ngan lemi lupnga toman ngan Maron, manta alongolongo tnatnami ga tamatamami linged, ngansa kadonga toa ne itutui. Ep 6.1 [Kol 3.20]

C. Luma lolo Kristien, idil kemikemi madongan?

1. Gid luma lolo tanoeai tamatamad manta tinasnasi edap toa Deo ipasolan ngan kimng aele gergeu.
2. Gid gergeu ga tinanale ngan Deo ele kadonga kimng aea oangga tigeragera kadonga toa ne iuot ado ga ado ngan iaoa kelede togid. 2Ti 1.5

D. Gid gergeu tnatnad ga tamatamad led naurata idil lima ga ede: (Ianun 18b)

1. Kadonga kimng aea rabu ngan tamad ga tnad ga ipasolan gid mambe Deo ikim gid kapei tau.
 - Iaoa kelede eine oanenga itna toa idodo Kristus toman ngan gid iaoa kelede ei ton (sios).
2. Saoa kadonga gimi akakado, manta ipasolan edap kemi toa lemi gergeu manta tinasnasi.
 - Gid gergeu tinanale ga tibada oatainga ngan geranga gid panua padengada led kadonga.
3. Gimi amamarum ngan nasinga edap toa ipasolan mambe gimi asoaso Deo ieda ga alolon ngan ei rabu ngan lemi luma lolo.
4. Kimkim gid lemi gergeu.
5. Pakala aoam ngan posanga papaeamao.
 - Lem posanga toa ngada ne manta iuot kemikemi

6. Pamatua lem gergeu ele kadonga lolo matua aea ngan Deo ga ngan ele posanga.
 - a. Pasolan gid ngan edap raring aea ga matami inasnasi Deo ele laulau.
 - b. Eta ngan gimi imuga ngan raring, ga kus ta aeanean ami annga.
 - c. Oatoato Deo ele laulau ila pagid lem gergeu ga aoam inasnasi ngan gid ninipunga ienono ngan.
 - d. Araring ngan lualuanga pol ngan gimi mulian somisomi.
 - e. Uram pakpakia ga marum tau ngan pananalenga lem gergeu ta ilolo iuatai ngan gid edap kemikemi ei manta inasnasi ngan ele madonga tanoeai.

E. Gid luma lolo Kristien manta tiuot ga bedane:

1. Leda luma lolo manta iuot mambe tibur ede toa gid gergeu tibabada oatainga kemi ngan Deo ei eaba madongan.
2. Tibada oatainga kemi ngan pakalanga gid mulian ngan kadonga sasat.
3. Leda luma lolo iuot oanenga itna ede toa idodo Kristus ele lupnga toman ngan gid iaoa kelede ei ton (sios).
4. Oangga gid iaoa kelede kelede busa tinasi edap Kristien aea kemi, eine led a sios ga imatua kemi.
5. Oangga luma lolo ede tinasi edap Kristien aea kemi, eine ga tilualua panua padengada, ta madonga tuangai iuot kemi.

F. Gid oaioainga arangaranga ga taine led naurata.

1. Aranga oainga ele naurata ga bedane:
 - a. Ei manta imugamuga ngan iadaoa taine ga ele gergeu, lalaede mambe Kristus imugamuga ngan gid iaoa kelede ei ton (sios). Ep 5.23
 - b. Ei manta ikim iadaoa ta ikado naurata ngan luanga ei. Ep 5.25, 28-29, Kol 3.19
 - c. Ei manta ikado kemi ngan iadaoa taine ta ilolon ngan ei. 1Pe 3.7
2. Taine oainga ele naurata ga bedane:
 - a. Ibokoboko gadio ngan iadaoa ga ilolon ngan ei. Ep 5.22, Kol 3.18
 - b. Igera iadaoa aranga mambe aea madidnga kemi toa imugamuga ngan ei. Eph 5.22, Kol 3.18
3. Gita panua lolo matua aea ngan Jesus, manta tabokoboko gadio pol ngan gita. Ep 5.21, Kol 3.12-17

G. Naurata togid gergeu tamatamad ga tnatnad eine ngan nasinga tutui kadonga lolo matua aea. 2Ti 1.5

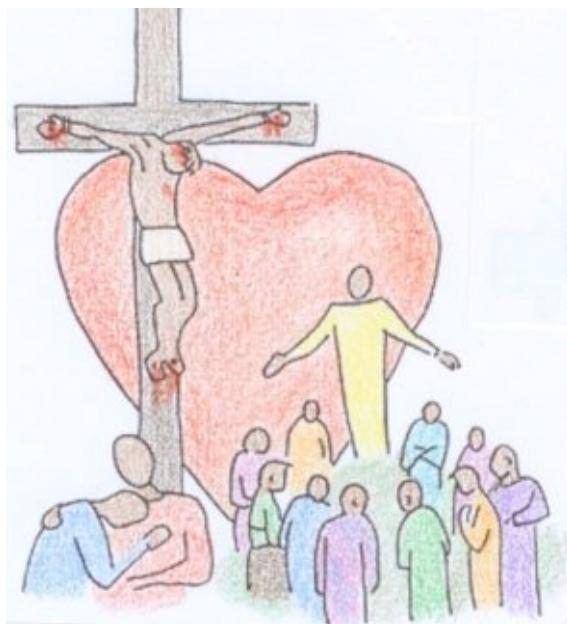
1. Gid gergeu tnatnad ga tamatamada timadid ga timugamuga ngan iaoa kelede togid.
2. Gita gergeu tamatamad ga tnatnad, leda naurata ngan marialanga ngan leda gergeu ngan idil tol ga bedane:
 - a. Tinid (ad annga ga barikia)
 - b. Laborad ga lolod (led oatainga ngan sukul ga danga padengada)
 - c. Tautaudid (Tiuatai kemi ngan Deo ga tilup toman ngan ei.)

3. Manta tapaoatai leda gergeu ngan kadonga kemi saoa naurata Deo ibada pagid.
 - a. Oangga tilongolongo kemi posanga, eine aea annga kemikemi ga iuotot ga led madonga kemi pade.
 - b. Oangga tilongolongo posanga mao, eine aea annga papaeamao ga iuotot ga led madonga iuot kemi mao.
4. Tanasi edap tutui ngan panasnga leda gergeu ga patutuinga gid, lalaede mambe Deo ipatutui gid ele gergeu ngan edap kemi. Ei ikakado bedane ngansa ikimkim gid. Ibr 12.5-11

Gita iaoa kelede led a lupnga ipasolan mambe Deo ei eaba

Gimi arangaranga, manta akimkim adadaoami lalaede mambe Kristus ikim
gid iaoa kelede ei ton (sios). *Ep 5.25*

Gimi taine abokoboko gadio ngan adadaoami ga alolon ngan gid. *Ep 5.22*

Gid gergeu ga tinanale ngan Deo ele
kadonga kimnga aea oangga
tigeragera kadonga toa ne iuotot ado
ga ado ngan iaoa kelede togid. *2Ti 1.5*

Gimi gerger tamatamad,
apamasmasi lemi gerger
lolod mao, ngan kado ta
lolod igagagai. (*Kol 3.21*)

**Gid luma lolo tanoeai
tamatamad manta
tinasnasi edap toa Deo
ipasolan ngan kimnga ele
gergeu.**

Gid gergeu tnatnad ga tamatamad led naurata idil lima ga ede

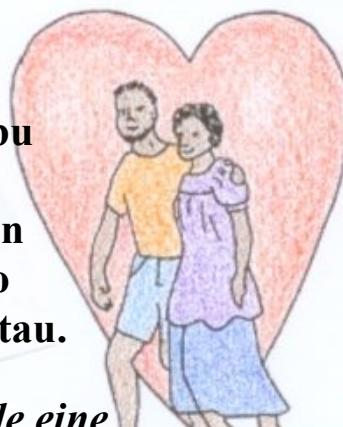
1

Kadonga

kimnga aea rabu
ngan tamad ga
tnad ga ipasolan
gid mambe Deo
ikim gid kapei tau.

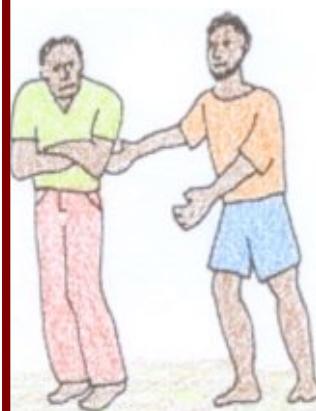

*Iaoa kelede eine
oanenga itna toa idodo
Kristus toman ngan gid
iaoa kelede ei ton (sios).*

2.

Saoa kadonga gimi
akakado, manta
ipasolan edap kemi
toa lemi gergeu
manta tinasnasi.

*Gid gergeu tibada oatainga
ngan geranga gid panua
padengada led kadonga.*

3.

*Lemi luma lolo
manta ipasolan
Deo ele kadonga
kimnga aea
pagid panua
padengada.*

Gimi anasi
edap toa
ipasolan
mambe
gimi
asoasoa
Deo ieda
ga alolon
ngan ei
rabu ngan
lemi luma
lolo.

4.

Kimkim gid
lemi gergeu.

5.

Pakala aoam
ngan posanga
papaeamao.

*Lem posanga toa ngada ne
manta iuot kemikemi.*

Pamatua lem gergeu ele
kadonga lolo matua aea ngan
Deo ga ngan ele posanga.

6.

- Pasolan gid ngan edap raring aea ga matami inasnasi Deo ele laulau.
- Eta ngan gimi imuga ngan raring, ga kus ta aeanean ami annga.
- Oatoato Deo ele laulau ila pagid lem gergeu ga aoam inasnasi ngan gid ninipunga ienono ngan.
- Araring ngan lualuanga pol ngan gimi somisomi.
- Pananale gid ta lolod iuatai ngan gid edap kemikemi manta tinasnasi ngan led madonga tanoeai.

Pananalenga 19: Talalo posanga motean ga takado paoatainga madongan?

Posanga ipu kapei: Oangga taoatai ngan edap kemi ngan paoatainga ngan Deo ele posanga aea paolanga ga talalo motean madongan, eine posanga isaoa tapaoatai ngan ga idada gid panua, ga iuotot masaeai, ga ipapot annga kemikemi muriai. Pananalenga ga oaine ipasolan gid edap kemikemi ngan ngan badanga oatainga ngan Deo posanga ipu. Eine ga tanasi edap toa ne gadudunga ngan leda pananalenga.

A. Talalo posanga motean

1. Raring ga ila pan Deo ngan ibada oatainga kemi pago ga ipasolan go ngan edap kemi toa eao nasi ngan lem posanga aea paolanga. 2Ti 2.2 [Sng 127.1-2]
2. Eao manta matam inasi idil ga gid ne:
 - a. Sapadua ga tilongo paoatinga toa ne?
 - b. Gid tipapauis ngan paoatainga isaoa?
 - c. Eao kim lem posanga ipapot saoa kadonga rabu ngan lem panua?
3. Sio oatonga ede toa ienono ngan Deo ele laulau.
 - a. Matam inasnasi kemi gid lain kelede kelede.
 - b. Poga posanga ngan oatonga toa oa ta matam inasi gid posanga ipu kapeipei (kado *autlain*)
 - c. Eao manta ot ngan oatonga toa oa aea posanga ipu kapei.
 - d. Oatonga toa ne ipaoatai madongan ngan idil ga gid ne:
 - (1) Deo Tamada
 - (2) Jesus Kristus
 - (3) Itautau Tutui
 - e. Ot ngan paoatainga isaoa ienono gadudunga ngan oatonga toa ne.
 - f. Ot ngan Deo ele posanga tautaunga isaoa ienono ngan oatonga toa ne. (Matam nanan saoa danga kemi Deo iposa ngan ga iuot muriai.)
 - g. Ot ngan posanga pabibnga aea isaoa ienono ngan oatonga toa ne.
 - h. Aoam inasi ngan saoa posanga Deo ikeo pago ngan oatonga toa ne.
 - i. Eao ga nasi edap madongan ngan nasinga paoatainga toa ne ngan eao lem madonga?
4. Paluplup gid laulau padengada ga danga padengada ilualua go ngan lem posanga aea paolanga.
 - a. Matam nanan posanga toa ne ipu kapei, ta sio titiaudanga etangada toa idodo posanga ipu toa ne.
 - Oanenga itna, gid ninipunga padengada, tontonnga kadonga isaoa iuot ngan ninipunga, bode ianun kapeipei ngan pasolannga, ga danga padengada
 - b. Paluplup saoa danga eao ga boko ngan gadudunga ngan lem paoatainga.
 - Bada pepa iman lem ianun aea bodenga. Bada saoa danga pade eao keo ga pasolan gid panua ngan.

- B. Edap ngan posanga aea paolanga
 - 1. Posanga imuga
 - 2. Paluplup gid posanga ipu kapeipei. (Manta posanga ipu rua ienono. Be irangrang ngan gid posanga ipu kapeipei iasal lima mao).
 - 3. Pasolan posanga ipu kelede kelede ngan gid oanenga itna ga ninipunga kemikemi.
 - 4. Pasala lem posanga. Keo pagid ngan tinasi posanga ipu kapei toa ne ngan led madonga madongan.
- C. Ado imata ngan posanga aea paolanga
 - 1. Palongo gid ngan posanga ipu kapei isaoa eao ga paoatai gid ngan.
 - 2. Aoam inasi mulian lem posanga ipu kapei toa oa ngan edap imata ede ga ede.
 - 3. Luago mulian ta aoam inasi pade ngan posanga toa ne.
 - 4. Longean gid kelede kelede ta matad inasnasi gid mulian ngan edap isaoa gid manta tinasi ngan longonga kemi paoatainga toa ne.
 - 5. Paluplup mulian gid posanga ipu kapeipei, ta beta gid ngan gid betanga.

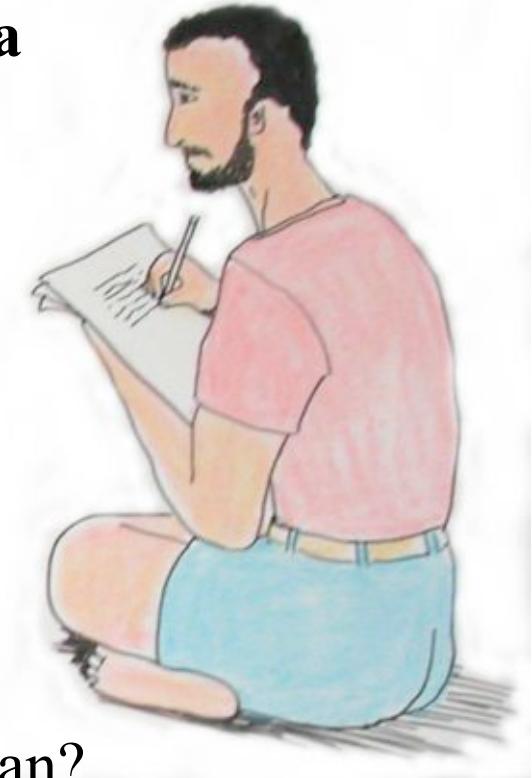
Talalo Posanga Motean ga Takado Pananalenga

2 Tim. 2: 2

Matam inasnasi kemi gid lain kelede kelede.

Matam inasi idil pange ga bedane:

1. Oatonga dodol toa ne *ipu kapei* eine saoa?
2. Gid lain toa ne tikeo mado ngan *Deo* (Tamada, Inat ga Itautau Tutui)?
3. Oatonga *ipananale* ngan saoa? – posanga tautaunga, posanga pabibnga aea, mao poatainga eta pade?
4. Oatonga toa ne ikeo ga *gita* manta tanasi edap madongan?

Poga posanga ta matam inasi gid posanga ipu kapeipei.

1. Posanga imuga
2. Paluplup gid posanga ipu kapeipei (2-5).
3. Pasolan gid posanga ipu ngan ninipunga kemikemi.
4. Pasala lem posanga. Keo pagid ngan tinasi posanga ipu kapei toa ne ngan led madonga madongan.

Posanga imuga

1. Posanga ipu imuga
- aea pasolannga
 2. Posanga ipu ede pade
- aea pasolannga
 3. Posanga ipu tol aea
- aea pasolannga
- Pasala lem posanga**

**Gimi ala ta akado ga gid alu toa
ngada ne lolod matua
ga tinasnasi gau.**

**Be leg posanga toa ngada ne
nababada pagimi, apaoatai gid ngan
ta tinasnasi pade.**

Mt 28.19-20

Mt 7.24-27

“Ga kus ta nagera ipom kapei ede. Be dabad kapei tau ta irangrang ngan eaba eta iuade gid mao. Gid tinama ngan gid alu toa ngada ne, ga tibur toa ngada ne tanoeai, ga posanga toa ngada ne tanoeai, ga tinid imata ede ga ede. Timadmadid mul kapei maron aea imatai ga Sipsip Inat imatai.” PM 7.9

